

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych

**Sprawozdanie z działalności
Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych
oraz archiwów państwowych
w 2019 r.**

Warszawa 2020

Spis treści

Wstęp	6
1. Zasób archiwalny	7
1.1. Zmiany w rozmiarze zasobu archiwalnego ogółem	7
1.2. Zasób zewidencjonowany ogółem	9
1.3. Zasób opracowany ogółem	9
1.4. Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie ewidencjonowania i opracowania zasobu	10
1.5. Opracowanie zasobu archiwalnego w roku sprawozdawczym	10
1.6. Zasób w toku opracowania	12
1.7. Retrokonwersja pomocy archiwalnych	13
2. Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego	14
2.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie kształtowania zasobu	14
2.1.1. Podnoszenie kwalifikacji pracowników nadzoru archiwalnego	14
2.1.2. Przepisy metodyczne w zakresie nadzoru archiwalnego	15
2.1.3. Współpraca z podmiotami ze sfery niepaństwowego zasobu archiwalnego	16
2.2. Archiwa państwowe wobec informatyzacji działalności państwa	16
2.2.1. Projekt Archiwum Dokumentów Elektronicznych	16
2.2.2. System Nadzór i Kontrola Archiwalna	18
2.2.3. Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją (EZD)	18
2.2.4. Legislacja	19
2.3. Zarządzanie zasobami archiwalnymi poza archiwami państwowymi	22
2.3.1. Kontrole archiwalne	23
2.3.2. Uzgadnianie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych	24
2.3.3. Powierzenie materiałów archiwalnych	26
2.3.4. Użyczenie/pozostawianie na podstawie porozumienia materiałów archiwalnych	26
2.4. Wartościowanie dokumentacji	26
2.4.1. Ustalanie państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne	27
2.4.2. Wyrażanie zgody na zniszczenie dokumentacji	28
2.5. Szkolenia, doradztwo	30
3. Techniczne zabezpieczenie zasobu w archiwach państwowych	32
3.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie zabezpieczania zasobu	32
3.2. Konserwacja właściwa i masowa w archiwach państwowych	32
3.3. Profilaktyka konserwatorska w archiwach państwowych	33
3.4. Inne prace związane z działalnością w zakresie konserwacji i zabezpieczania zasobu	34
4. Reprografia zabezpieczająca w archiwach państwowych	35
4.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie digitalizacji zasobu archiwów państwowych	35
4.2. Digitalizacja w roku sprawozdawczym	35
4.3. Digitalizacja i mikrofilmowanie w archiwach zagranicznych	37
4.4. Zbiory kopii cyfrowych w archiwach państwowych	38
4.5. Mikrofilmowanie w roku sprawozdawczym	38
5. Wykorzystanie zasobu archiwalnego	39
5.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie wykorzystania zasobu archiwalnego	39
5.2. Tendencje wykorzystania zasobu archiwalnego	39
5.3. Użytkownicy zasobu archiwów państwowych oraz cele korzystania z materiałów archiwalnych	40
5.3.1. Udostępnianie materiałów archiwalnych w czytelnich	40

5.3.2. Kwerendy wykonywane przez archiwa państwowe	42
5.3.3. Udostępnianie cyfrowych kopii materiałów archiwalnych w Internecie	44
5.4. Reprografia dla użytkowników	45
5.5. Bazy danych w archiwach państwowych	45
6. Organy opiniodawcze i doradcze, komisje i zespoły międzyarchiwalne	47
6.1. Organy opiniodawcze i doradcze, komisje i zespoły międzyarchiwalne działające przy Naczelnym Dyrektorzem Archiwów Państwowych	47
6.2. Organy opiniodawcze i doradcze w archiwach państwowych	50
7. Działalność naukowa prowadzona przez archiwa państwowe	52
7.1. Zebrania naukowe	52
7.2. Udział w konferencjach naukowych	52
7.3. Udział w projektach (projekty samodzielne i realizowane we współpracy)	53
7.4. Współpraca w zakresie archiwistyki	55
7.5. Udział we władzach instytucji naukowych i kulturalnych	56
8. Działalność popularyzacyjna i wydawnicza	66
8.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie działalności popularyzacyjnej i wydawniczej	66
8.2. Ważniejsze projekty popularyzatorskie i wydawnicze realizowane przez archiwa państwowe	69
9. Współpraca międzynarodowa	79
9.1. Współpraca bilateralna i w ramach gremiów międzynarodowych	79
9.2. Realizacja projektów międzynarodowych	82
9.3. Konferencje międzynarodowe	83
9.4. Wsparcie dla Polonii	84
9.5. Współpraca przygraniczna	86
10. Przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej	88
10.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie przechowywania dokumentacji niearchiwalnej	88
10.2. Zbiory dokumentacji niearchiwalnej	88
10.3. Kwerendy wykonywane na podstawie dokumentacji niearchiwalnej	89
10.4. Inne działania w obszarze przechowywania	90
11. Inwestycje i remonty	91
12. Legislacja	94
13. Kadry i kompetencje	96
13.1. Zatrudnienie według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.	96
13.2. Wykształcenie pracowników	96
13.3. Kompetencje – szkolenia	97
14. Finanse	98
Podsumowanie	104
Załącznik nr 1. Projekty popularyzujące wiedzę o materiałach archiwalnych i archiwach dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2019 r.	107
Załącznik nr 2. Realizacja działań wydawniczych w NDAP – publikacje wydane w 2019 r.	108
Załącznik nr 3. Czasopisma naukowe o tematyce archiwalnej oraz publikacje archiwów państwowych dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2019 r.	109
Załącznik nr 4. Wystawy (stacjonarne i internetowe) zorganizowane i współorganizowane przez archiwa państwowe w 2019 r. – wybór	111

Wykaz skrótów

AAN – Archiwum Akt Nowych

ADE – Archiwum Dokumentów Elektronicznych

AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych

AN – Archiwum Narodowe

AP – Archiwum Państwowe

CKAOD – Centralna Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji

CKM – Centralna Komisja Metodyczna

CLKA – Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów

EZD – Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją

j.a. – jednostka archiwalna

KRMC – Komitet Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji

m.b. – metr bieżący

MKiDN – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

MSZ – Ministerstwo Spraw Zagranicznych

NAC – Narodowe Archiwum Cyfrowe

NDAP – Naczelna Dyrekcja Archiwów Państwowych

NiKA – Nadzór i Kontrola Archiwalna

SZBI – System Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji

ZoSIA – Zintegrowany System Informacji Archiwalnej

Wstęp

Archiwa państwowe działają na podstawie ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Dz. U. z 2020 r. poz. 164).

Sieć archiwów państwowych na koniec 2019 r. tworzyły 3 archiwa o charakterze centralnym: Archiwum Główne Akt Dawnych (AGAD), Archiwum Akt Nowych (AAN), Narodowe Archiwum Cyfrowe (NAC) oraz 30 archiwów wraz z ich 39 oddziałami zamiejscowymi (w tym Archiwum Dokumentacji Osobowej i Płacowej w Milanówku) i 3 ekspozyturami, których właściwość miejscowa ma zasięg regionalny.

Do zakresu działania archiwów państwowych należy w szczególności:

- kształtowanie państwowego zasobu archiwalnego;
- gromadzenie, ewidencjonowanie, przechowywanie, opracowanie, zabezpieczenie i udostępnianie materiałów archiwalnych należących do ich zasobu archiwalnego;
- kontrola postępowania z materiałami archiwalnymi wchodzącymi do państwowego zasobu archiwalnego i dokumentacją niearchiwalną powstałą i zgromadzoną w organach państwowych i państwowych jednostkach organizacyjnych oraz w organach jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych jednostkach organizacyjnych¹;
- wydawanie uwierzytelnionych odpisów, wypisów, wyciągów i reprodukcji przechowywanych materiałów, a także wydawanie zaświadczeń na podstawie tych materiałów;
- prowadzenie prac naukowych oraz wydawniczych w dziedzinie archiwistyki i dziedzin pokrewnych;
- popularyzacja wiedzy o materiałach archiwalnych i archiwach oraz prowadzenie działalności informacyjnej;
- wykonywanie zadań określonych w przepisach o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Centralnym organem administracji rządowej w sprawach państwowego zasobu archiwalnego jest Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, którego działalność nadzoruje minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego. Urząd Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych od 30 stycznia 2019 r. pełni dr Paweł Pietrzyk.

¹ Z wyłączeniem organów posiadających archiwa wyodrębnione.

1. Zasób archiwalny

1.1. Zmiany w rozmiarze zasobu archiwalnego ogółem

Zasób archiwalny, zgromadzony w archiwach państwowych, według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. obejmował ogółem:

- 99 656 zespołów (zbiorów) archiwalnych,
- 42 500 622 jednostek archiwalnych, z wyłączeniem NAC – 32 060 188 j.a.,
- dokumentacja tradycyjna stanowiła w tym:
 - 42 443 862 j.a., zaś bez NAC – 32 009 528 j.a.,
 - 357 005,44 metrów bieżących,
- dokumentacja elektroniczna liczyła:
 - 56 760 jednostek archiwalnych,
 - 18 249,78 GB.

Podobnie jak w ubiegłych latach, największy odsetek zasobu liczonego w j.a. stanowiła dokumentacja aktowa – 67,1%. Dokumentacja fotograficzna stanowiła 27,3%, zaś dokumentacja techniczna – 2,4%. Inne rodzaje dokumentacji były znacznie mniej liczne – najmniej było filmów – 19 085 j.a.

W porównaniu ze stanem na koniec 2018 r. rozmiar zasobu archiwalnego w 2019 r. zwiększył się o 1 128 zespołów (zbiorów) archiwalnych (1,1%), zaś jego metraż wzrósł o 6 942,16 m.b. (2%). Przyrost obu tych wielkości był większy niż w 2018 r. Liczba jednostek archiwalnych była natomiast w końcu 2019 r. niższa o 4 904 777 (10,3%), co było wynikiem zmiany zasad liczenia dokumentacji fotograficznej. Zgodnie z nowymi przepisami jednostką archiwalną może być grupa fotografii, np. dotycząca tego samego tematu. Największe zmiany zanotowano w NAC – spadek o 5 519 582 j.a. (34,6%). W pozostałych 32 archiwach, przechowujących znacznie mniej dokumentacji fotograficznej, liczba j.a. wzrosła o 614 875 (2%), mimo że w kilku archiwach odliczono od rozmiaru zasobu dokumentację niearchiwalną twórców, przejętą w poprzednich latach razem z materiałami archiwalnymi. Zmiany w rozmiarze dokumentacji elektronicznej były w 2019 r. niewielkie.

Poza wymienionymi powyżej czynnikami, które miały wpływ na zmiany danych dotyczących rozmiaru zasobu archiwalnego, warto zwrócić uwagę także na inne uwarunkowania, mające charakter trwały lub okazjonalny. W dalszym ciągu głównym powodem wzrostu rozmiaru zasobu było przejmowanie materiałów od twórców i przechowawców, a także zakupy niedużych ilości archiwaliów. Istotny ubytek zasobu spowodowało natomiast przekazanie z kilkunastu archiwów państwowych do Instytutu Pamięci Narodowej kilkudziesięciu zespołów archiwalnych, poprzednio przekazanych na zasadzie użyczenia. Stało się to na

podstawie ustawy z dnia 12 kwietnia 2019 r. o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019, poz. 992). W 2019 r. kontynuowano także proces scalania tzw. zespołów rozbitych, co wiązało się ze zmianami w zasobie konkretnych archiwów oraz zmniejszeniem ogólnej liczby zespołów archiwalnych.

Największe nabytki odnotowało w 2019 r. AP we Wrocławiu – 88 547 j.a. – 594,43 m.b. Złożyły się na nie m.in. zbiory akt osiedleńczych powiatu średzkiego i oławskiego, materiały Sądu Grodzkiego we Wrocławiu, Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej we Wrocławiu, Urzędu Wojewódzkiego we Wrocławiu i Urzędu Województwa Wrocławskiego i Miasta Wrocławia oraz Państwowego Domu Dziecka Jutrzenka w Bardzie i I Liceum Ogólnokształcącego w Bolesławcu. Nieco mniejsze nabytki odnotowało AP w Warszawie – 76 451 j.a. Przekazały je m.in. Mazowiecki Urząd Wojewódzki, Warszawskie Zakłady Mechaniczne PZL-WZM w Warszawie S.A., „Orbis” S.A., Narodowy Bank Polski Oddział Okręgowy w Warszawie i Filharmonia Narodowa. O 63 117 j.a. wzrósł rozmiar zasobu AP w Kielcach – przekazanych głównie przez urzędy, sądy i instytucje szkolne. Większość archiwów przejmowała kolejne roczniki akt stanu cywilnego, stanowiące dopływy do już przechowywanych zespołów archiwalnych.

Znacząco wzrósł metraż zasobu AP w Rzeszowie – o 465,74 m.b., a do największych nabytków należały: Zbiór kopert dowodów osobistych, materiały Powiatowego Ośrodka Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Rzeszowie, Dyrekcji Okręgowej Dróg Publicznych w Rzeszowie i Wytwórni Sprzętu Komunikacyjnego w Mielcu. W NAC odnotowano wzrost metrażu o 533,34 m.b.

NAC przechowywało najwięcej j.a. – 10 440 434 (3 940,13 m.b. dokumentacji tradycyjnej, 238,77 GB dokumentacji elektronicznej) – była to głównie dokumentacja fotograficzna, nagrania dźwiękowe i filmy, w tym *Centralna Agencja Fotograficzna* z lat 1944-1992, licząca 7 523 420 j.a. (w roku 2018 – zgodnie z wcześniejszymi zasadami, obliczano na ponad 12 mln j.a.). Wielkość zasobu pozostałych archiwów nie przekraczała 4 mln j.a., mimo że metraż był tam znacznie większy: AAN – 3 452 392 j.a. (36 189,15 m.b., 563,7 GB), AP w Warszawie – 3 072 044 j.a. (48 117,71 m.b., 48,96 GB) – w tym „*Ekspress Wieczorny*” z lat 1946-1999 liczący ponad 217 000 j.a. i *Centralny Rejestr Metryczek Wydawanych Dokumentów Tożsamości* z lat 1952-1997 o rozmiarze prawie 22 000 m.b.) i AP we Wrocławiu – 2 544 162 j.a. (28 324 m.b., archiwum nie przejęło dokumentów elektronicznych). Najwięcej dokumentów elektronicznych przechowywało AN w Krakowie – 16 442,79 GB.

Szczególny status posiada dokumentacja Ministerstwa Skarbu Państwa przejęta w 2017 r. do AAN. Obejmuje ona ogółem około 7 840 m.b., z czego materiały archiwalne stanowią 2 493 m.b. – 172 852 j.a. Większość to dokumentacja niearchiwalna, w tym dokumentacja osobowo-płacowa zlikwidowanych instytucji i przedsiębiorstw. Do końca 2019 r. materiały archiwalne nie zostały wprowadzone do ewidencji zasobu archiwalnego AAN, bowiem trwa jeszcze ich rozpoznawanie

i ewidencjonowanie (w roku sprawozdawczym zewidencjonowano 124 m.b., 8 213 j.a.).

1.2. Zasób zewidencjonowany ogółem

Na koniec 2019 r. zasób całkowicie zewidencjonowany obejmował 99 389 zespołów (zbiorów) i 33 017 810 jednostek archiwalnych (77,7% ogółu – w porównaniu do 2018 r. wzrost o ponad 4%, wynikający jednak w dużej mierze ze zmiany sposobu liczenia rozmiaru dokumentacji fotograficznej), co stanowiło ponad 351 676 m.b. (98,5% ogółu). Wraz z zakończeniem programu retrokonwersji pomocy archiwalnych archiwa w roku sprawozdawczym przystąpiły do realizacji zainicjowanego przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w październiku 2018 r. programu ewidencjonowania materiałów archiwalnych pozostających dotychczas bez ewidencji lub poza ewidencją, zadania priorytetowego na 2019 r. W ramach programu zewidencjonowano łącznie 1 224 881 jednostek archiwalnych oraz obiektów, głównie fotografii, których opisy wprowadzano do ZoSIA. Najwięcej jednostek archiwalnych zewidencjonowały: AP we Wrocławiu (96 968 j.a.), Łodzi (77 834 j.a.), Radomiu (71 386 j.a.), Lublinie (52 168 j.a.), Kielcach (41 961 j.a.) oraz AAN (22 553 j.a.). Zadanie ewidencjonowania kontynuowane będzie w 2020 r. w ramach planu pracy archiwów.

W wyniku systematycznie prowadzonych prac część archiwów wykazała 100% zewidencjonowania zasobu na koniec 2019 r. na poziomie opisu zespołu (zbioru) i jednostki archiwalnej. Wśród nich wymienić można: AGAD, AP w Częstochowie, Gorzowie Wielkopolskim, Kaliszu, Lesznie, Olsztynie, Płocku, Zamościu i Zielonej Górze.

Warto zwrócić uwagę na podejmowanie w niektórych archiwach weryfikacji stanu ewidencji. Na przykład w AP w Opolu, Szczecinie i w Warszawie w tym celu przeprowadzone zostało skontrum części zasobu.

1.3. Zasób opracowany ogółem

W 2019 r. rozmiar opracowanej części zasobu zwiększył się w niewielkim zakresie i liczył 12 246 581 jednostek archiwalnych, co odpowiadało 145 823,75 m.b. Nadal stanowiło to niecałe 30% jednostek archiwalnych wszystkich archiwów państwowych (poza NAC – ponad 38%) oraz ponad 40% metrów bieżących (ponad 41% poza NAC). Status opracowanych miała też niewielka część materiałów w postaci elektronicznej – w NAC było to 1 419 dokumentów elektronicznych – 152,92 GB.

Odsetek zasobu opracowanego w skali ogólnopolskiej nieznacznie maleje od dłuższego czasu, głównie w związku z przejmowaniem dużych ilości materiałów archiwalnych. Największą część zasobu opracowanego wykazały w końcu 2019 r., podobnie jak w latach poprzednich, następujące archiwa: AGAD – jedyne, które odnotowało wzrost (98,9% jednostek archiwalnych i 96,7% metrów bieżących), AP

w Szczecinie (odpowiednio 69,2% i 63,3%), AP w Poznaniu (64,7% i 69,5%), AP w Lesznie (64,5% i 76,7%), AP w Kielcach (61,7% i 61,1%), AP w Radomiu (60,1% i 59,5%), AP w Malborku (51,7% i 69,2%) i AP w Gorzowie Wielkopolskim (47,3% i 64%). Podobnie też najmniejszy odsetek opracowanej części zasobu odnotowano w: NAC (3% jednostek archiwalnych i 14,7% metrów bieżących), AN w Krakowie (odpowiednio 7,1% i 15,2%), AAN (15,1% i 18,6%), AP w Suwałkach (18,4% i 28,0%), AP w Warszawie (20,8% i 14,5%), AP w Koszalinie (29% i 31,6%) i AP w Białymstoku (27% i 44,0%).

Nieznaczne zmniejszenie odsetka opracowanych materiałów archiwalnych w konkretnych archiwach państwowych powodowane było nie tylko przejściami nieopracowanej dokumentacji z przedpola archiwalnego. Część opracowanych zespołów archiwalnych zostało przekazanych do Instytutu Pamięi Narodowej. W kilku archiwach dokonano weryfikacji wcześniej ustalonego stanu opracowania, np. w AN w Krakowie w ramach przygotowania zasobu do przeprowadzki do nowego budynku. W 2019 r. nadal dokonywano też przemieszczania materiałów – w ramach scalania zespołów rozbitych między archiwami państwowymi. Na skutek tych działań AP w Lublinie i AP w Zamościu zanotowały zmniejszenie ilości zasobu opracowanego, zaś AP w Olsztynie – zwiększenie.

1.4. Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie ewidencjonowania i opracowania zasobu

W 2019 r. działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie ewidencjonowania i opracowania zasobu obejmowały:

- weryfikowanie w systemie ZoSIA zapisów o zmianach w ewidencji zasobu;
- monitorowanie stanu realizacji Programu ewidencjonowania materiałów archiwalnych;
- weryfikowanie środków ewidencyjno-informacyjnych sporządzonych w archiwach państwowych w trakcie opracowania materiałów archiwalnych;
- wprowadzenie nowych przepisów dotyczących porządkowania i inwentaryzacji dokumentacji fotograficznej;
- prace przygotowujące projekt zasad postępowania z aktami stanu cywilnego;
- prowadzenie prac przygotowawczych do sformułowania Strategii opracowania materiałów archiwalnych.

1.5. Opracowanie zasobu archiwalnego w roku sprawozdawczym

W 2019 r. opracowanie zasobu archiwalnego było kontynuowane w 19 archiwach (58%, o sześć archiwów więcej niż w 2018 r.). W sumie opracowano 24 945 j.a. co stanowi 237,23 m.b.

W siedmiu archiwach opracowano powyżej tysiąca jednostek archiwalnych. Warto zwrócić uwagę na zakończenie długotrwałych prac w AP w Olsztynie, gdzie zatwierdzono opracowanie 1 057 j.a. – 17,46 m.b. Były to akta cennych zespołów, tzn. *Akta Sejmu Księstwa Pruskiego z lat 1541-1808*, *Wydział Prowincjonalny Prus Wschodnich z lat 1879-1931*, *Starostwo Krajowe Prus Wschodnich z lat 1878-1941*, *Sejm Prowincjonalny Prowincji Pruskiej z lat 1788-1941* i *Komitet Stanowy Stanów Prus Wschodnich i Litwy z lat 1808-1831*. W AP w Bydgoszczy opracowano 5 951 ja. – 40,53 m.b., głównie przejmowane do zasobu akta stanu cywilnego, dopływy do zespołów opracowanych, oraz dokumentacja przekwalifikowana do kat. A. W AP w Koszalinie zatwierdzono opracowanie dużego zespołu archiwalnego *Zrzeszenie Prywatnego Handlu i Usług w Koszalinie z lat 1945-1949* – 4 589 j.a. – 11,85 m.b. AP w Szczecinie zakończyło opracowanie kilkunastu zespołów, m.in. *Sąd Ubezpieczeniowy w Szczecinie z lat 1912-1944*, akta rolniczych izb rozejmczych w Wałczu i Złotowie z lat 1920-1923, *Wojewódzki Komitet Obrońców Pokoju w Szczecinie z lat 1945-1979*, *Zakłady Przemysłu Odzieżowego „Dana” w Szczecinie z lat 1945-1979*, *Szczecińskie Towarzystwo Naukowe [1951] 1956-2015*, *Urząd Miasta i Gminy w Wolinie [1961] 1973-1990 [1994]*, *Rejonowe Przedsiębiorstwo Młynów w Stargardzie Szczecińskim [1948-1953] 1954-1963 [1964]* i akta oddziałów w Pyrzycach i w Łobzie Pomorskiego Banku Kredytowego w Szczecinie z lat 1989-1999. W sumie było to 4 067 j.a. – 29,03, m.b. W AP w Toruniu opracowano 1 517 j.a. – 13,59 m.b., były to dopływy do zespołów opracowanych. Dopływy do zespołów opracowanych były też przedmiotem prac w AP w Kaliszu (w sumie 1 428 j.a. – 49,09 m.b.) i w AGAD. W archiwum tym dokonywano także melioracji inwentarzy – łącznie prace objęły tam 1 154 j.a. – 19,15 m.b.

W Oddziale w Sanoku AP w Rzeszowie nadal kontynuowano prace porządkowe i ewidencyjne na zasobie zniszczonym w czasie powodzi w 2011 r. W AAN prowadzono prace nad opracowaniem 75 zespołów archiwalnych, a także w dalszym ciągu wykonywano ewidencjonowanie dokumentacji Ministerstwa Skarbu Państwa. W NAC zewidencjonowano prawie 17 000 nośników wchodzących w skład zespołu *Rozgłoszenia Polska „Radio Wolna Europa”*. W AP w Katowicach uzupełniano ewidencję w centrali i oddziałach zamiejscowych – w sumie działaniami tymi objęto 32 411 j.a. czyli 204,82 m.b. W AP w Poznaniu ewidencjonowaniem objęto prawie 1 700 j.a. – ponad 37 m.b. ze zbioru akt nierozpoznanych. W tym archiwum sporządzano także opisy obiektów w ramach jednostek archiwalnych, co powiększało zasób szczegółowych informacji o zasobie.

Znaczące były też efekty inwentaryzowania materiałów archiwalnych. W sumie objęto nimi 2 172 zespoły/zbiory lub ich części, zinwentaryzowano 569 949 j.a. – 3 826,05 m.b.

Najwięcej materiałów zinwentaryzowano w AP w Łodzi – 119 565 j.a – 362,88 m.b. Najbardziej znaczące były w tym archiwum prace nad zespołem *Ubezpieczalnia Społeczna w Łodzi*, do tej pory posiadającym ewidencję sumaryczną. W 2019 r. inwentaryzacja objęła 69 277 j.a. – 205 m.b. z tego zespołu. 85 199 j.a. – 593,81 m.b. objęło ewidencjonowanie w AP w Radomiu. Opisy tych materiałów wprowadzono

sukcesywnie do systemu ZoSIA. Inwentaryzację największej liczby zespołów wykazały: AP w Lublinie – 324 zespoły (54 461 j.a. – 385 m.b.), AP w Koszalinie – 261 zespołów (11 399 j.a. – 76,92 m.b.), AP w Gdańsku – 249 zespołów (13 729 j.a. – 69,50 m.b.) i AP w Toruniu – 243 zespoły (5 360 j.a. – 61,13 m.b.).

W kilku archiwach wykonywano natomiast pomoce archiwalne wyższego rzędu – na ogół indeksy, które usprawniają prowadzenie kwerend w zasobie archiwalnym. Prace takie prowadzone były w AGAD w trakcie melioracji zespołów archiwalnych, w AP w Kaliszu indeksowano akta stanu cywilnego, szczególnie często wykorzystywane w czasie kwerend. O ponad 200 000 haseł indeksowych wzbogaciło się AP w Opolu. W AP w Szczecinie kontynuowano opracowanie przewodnika po zbiorze Spuścizna Martina Wehrmanna (1880-1937).

W efekcie wszystkich prac – ewidencjonowania, inwentaryzacji, opracowania i indeksowania wzrosła ilość informacji zgromadzonej w środkach ewidencyjnych i pomocach archiwalnych. W sumie na koniec 2019 r. w archiwach znajdowało się 52 295 inwentarzy zatwierdzonych (spadek o 156 w porównaniu do 2018 r. związany ze scalaniem zespołów rozbitych oraz przekazaniem opracowanych zespołów do IPN). Zdecydowanie więcej niż w 2018 r. było inwentarzy roboczych – 21 352 (wzrost o 6 843). Spisy zdawczo-odbiorcze stanowiły nadal środek ewidencyjny do 27 511 zespołów (mniej o 305 w porównaniu do 2018 r.). Na koniec 2019 r. w archiwach były także liczne pomoce archiwalne wyższego rzędu, w tym 5 156 indeksów i 134 przewodniki po zasobie i informatory.

1.6. Zasób w toku opracowania

W końcu 2019 r. w trakcie opracowania znajdowało się 161 zespołów. Wskazuje to na systematyczne prowadzenie przez archiwa zadań opracowania zasobu archiwalnego, zawieszonych w ostatnich latach. Częściowo był to powrót do prac rozpoczętych przed kilkoma lub kilkunastoma laty, a częściowo rozpoczęcie prac nad nowymi zespołami.

Archiwa państwowe w Gorzowie Wielkopolskim, Katowicach, Koszalinie, Malborku, Przemyślu i Rzeszowie nie wskazały żadnych zespołów będących w toku opracowania.

Najwięcej zespołów w trakcie długiego opracowania wykazywało, podobnie jak w kilku ubiegłych latach, AP w Białymstoku (w sumie 27, w tym 22 niewielkie zespoły akt notariuszy). Powyżej dziesięciu zespołów w toku długiego opracowania wskazało także AGAD (w sumie 16, w tym od ponad 10 lat: *Generalne Dyrektorium. Departament Prus Południowych* z lat [1757-1792] 1793-1806, liczący prawie 170 m.b. – ok. 7 200 j.a. oraz *Archiwum Sejmu Czteroletniego* z lat 1788-1792, liczący 6 m.b. – 25 j.a.) i AP we Wrocławiu (podobnie jak w 2017 r. – 12 zespołów, w tym najdłużej: *Biuro Informacyjne W. Schimmelpfeng - Niemiecka Wywiadownia Sp. z o.o.* z lat 1901-1945, liczący 190 m.b. – 90 000 j.a. – opracowywany od 1999 r., *Sąd Obwodowy we Wrocławiu* z lat

1731-1945, liczący 300 m.b. – ok. 40 000 j.a. oraz *Sąd Obwodowy w Świdnicy* z lat [1661] 1879-1945, liczący 247 m.b. – ok. 21 000 j.a.).

Kilka archiwów podjęło w 2019 r. prace nad nowymi zespołami – zakończenie ich opracowania planowane jest na lata następne. Przykładem takim jest NAC, w którym rozpoczęto prace nad zespołem *Rozgłośnia Polska „Radia Wolna Europa”*, których zakończenie planowane jest na 2025 rok. Rozpoczęto tam także opracowywać *Archiwum audiowizualne Jerzego Ficowskiego* oraz archiwa czterech fotografów Jana Schrama, Andrzeja Urbańczyka, Mogensa Tørsleffa i Francka Scherba. W AP w Łodzi rozpoczęto opracowanie 5 zespołów, których twórcy działali w sferze gospodarczej (np. *Ogólnopolskie Zrzeszenie Prywatnych Wytwórców w Warszawie Oddział w Łodzi* i *Przedsiębiorstwo Handlu Zagranicznego „Cetebe” w Łodzi*). W AP w Szczecinie rozpoczęto opracowanie zespołu *Urząd Wojewódzki w Szczecinie* z lat [1948] 1973-1996, zaś w AP w Zielonej Górze – opracowanie 3 zespołów, m.in. *Zakłady Przemysłu Dzewiarskiego „Diamil” w Szprotawie*.

Podobnie jak w poprzednich latach, większość archiwów w sposób systematyczny opracowuje dopływy do zespołów, głównie zawierających akta stanu cywilnego. Zespoły tego rodzaju stanowią ponad 10% ogólnej liczby zespołów w archiwach państwowych.

1.7 Retrokonwersja pomocy archiwalnych

Realizacja zainicjowanego w lipcu 2016 r. przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych programu retrokonwersji została zakończona. W 2019 r. kontynuowało go siedem archiwów: AAN oraz archiwa państwowe w Białymstoku, Bydgoszczy, Katowicach, Łodzi, Przemyślu i Toruniu. Czynności związane z retrokonwersją pomocy archiwalnych prowadzone były także przez pozostałe archiwa w ramach planu pracy, równoległe z ewidencjonowaniem zasobu archiwalnego. Dzięki tym działaniom liczba udostępnianych na portalu szukajwarchiwach.gov.pl opisów systematycznie wzrasta.

W roku sprawozdawczym przeniesiono do postaci cyfrowej opisy 763 758 jednostek archiwalnych, a także opisy 3 250 obiektów oraz 93 408 haseł indeksowych. Ponadto, w wyniku migracji danych z plików .csv do ZoSIA wprowadzono 301 545 opisów jednostek archiwalnych, 9 644 obiektów oraz 130 274 hasła indeksowe.

2. Kształtowanie narodowego zasobu archiwalnego

Rok 2019 był kolejnym rokiem, w którym priorytetem były działania na rzecz usprawnienia procesów zarządzania dokumentacją w państwie i budowania e-administracji. NDAP weszła w kluczową fazę realizacji projektu Archiwum Dokumentów Elektronicznych, który ma na celu budowę systemu teleinformatycznego umożliwiającego przekazanie materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej, a także długotrwałe przechowywanie i zarządzanie tymi materiałami w archiwach oraz ich dalsze udostępnianie.

Prowadzono również prace związane z rozbudową infrastruktury informatycznej wewnątrz sieci archiwalnej i przygotowania do przejmowania dokumentacji wytworzonej w postaci elektronicznej, wdrażaniem w archiwach państwowych systemów EZD i konsultowaniem tego typu rozwiązań w jednostkach nadzorowanych przez archiwa.

2.1. Nadzór i działania koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie kształtowania zasobu

2.1.1. Podnoszenie kwalifikacji pracowników nadzoru archiwalnego

W ramach działań związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych pracowników archiwów państwowych odpowiedzialnych za realizację zadań z zakresu nadzoru archiwalnego w dniach:

- 21-22 maja 2019 r. zorganizowano szkolenie dotyczące podstawowych zagadnień z zakresu nadzoru archiwalnego dla pracowników nadzoru archiwów państwowych i ich oddziałów zamiejscowych, którzy zostali niedawno zatrudnieni w nadzorze archiwalnym lub od dawna (lub nigdy wcześniej) nie uczestniczyli w spotkaniach szkoleniowych z zakresu nadzoru archiwalnego organizowanych w NDAP;
- 23 maja 2019 r. zorganizowano szkolenie z zakres wdrażania systemów EZD;

Pracownicy archiwów mogli ponadto wziąć udział w zorganizowanej w dniach 2-3 grudnia 2019 r. konferencji „System ADE – źródło archiwalnej innowacji”, podczas której został omówiony działający system Archiwum Dokumentów Elektronicznych.

Ponadto NDAP podjęła również działania dotyczące promowania i wdrażania w środowisku archiwistów ale także wśród podmiotów państwowych i samorządowych rozwiązań wprowadzonych ustawą o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach. Przedstawiciele NDAP wygłosili referaty w trakcie pięciu spotkań konferencyjnych:

- „Zadania Archiwisty wobec Cyfryzacji” – Warszawa 20 lutego 2019 r. (ADE – czyli co dalej z materiałami archiwalnymi w postaci dokumentów elektronicznych; Dokument elektroniczny – definicja i klasyfikacja);

- „Przyszłość Pamięci” – Gdańsk 1 marca 2019 r. (Działania Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych oraz archiwów państwowych w zakresie archiwów społecznych);
- IT jest Kobieta – Toruń 8 marca 2019 r. (Zarządzanie projektem to zarządzanie zmianą);
- EZD RP – elektroniczne zarządzanie dokumentacją w administracji publicznej – Warszawa 20 marca 2019 r. (Podsumowanie dotychczasowych prac Rady Użytkowników EZD RP);
- Prezydencja EZD – elektroniczne zarządzanie dokumentacją – Tyniec, 20-21 maja 2019 r. („Archiwum Dokumentów Elektronicznych, czyli co dalej z materiałami archiwalnymi w postaci elektronicznej”);
- XVI Zjazd Sekcji Archiwistów Samorządowych Stowarzyszenia Archiwistów Polskich – Marki, 3-4 października 2019 r. („Archiwum Dokumentów Elektronicznych, czyli co dalej z materiałami archiwalnymi w postaci elektronicznej”);
- III Forum zarządzania dokumentacją w Urzędzie – Toruń 27-29 listopada 2019 r. (Projekt EZD RP z perspektywy członka Rady Użytkowników EZD RP; Przyjmowanie materiałów w postaci elektronicznej przez archiwa państwowe w świetle realizacji systemu Archiwum Dokumentów Elektronicznych).

Pracownicy archiwów państwowych i NDAP podnosili swoje kwalifikacje także na szkoleniach i konferencjach zewnętrznych. Przedstawiciele Departamentu Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego NDAP wzięli udział w:

- Konferencji szkoleniowej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich „Archiwa wyodrębnione w polskiej sieci archiwalnej” w dniach 28-29 maja 2019 r.,
- XX Powszechnym Zjeździe Historyków Polskich, który miał miejsce w Lublinie w dniach 17-20 września 2019 r.

Ponadto na polsko-ukraińskiej konferencji archiwalnej pt. Archiwa polskie i ukraińskie wobec wyzwań współczesności – podobieństwa i specyfika, zorganizowanej przez NDAP we współpracy z Państwową Służbą Archiwalną Ukrainy w Kijowie, która miała miejsce w dniach 13-14 czerwca 2019 r., przedstawiciele DKN wygłosili następujące referaty: „Systemy elektronicznego zarządzania dokumentacją w jednostkach administracji publicznej a systemy teleinformatyczne klasy ECM (Enterprise Content Management)” oraz „Dokument elektroniczny a prawo”.

2.1.2. Przepisy metodyczne w zakresie nadzoru archiwalnego

W 2019 r. kontynuowano dalszy proces nowelizacji przepisów metodycznych w zakresie sposobu wykonywania nadzoru archiwalnego, m.in. w zakresie stworzenia

wskazówek postępowania z dokumentacją artystyczną w teatrach, czy kryteriów wartościowania dokumentacji masowej.

Podobnie jak w latach poprzednich na bieżąco podejmowane były w NDAP działania z zakresu przygotowywania wyjaśnień oraz wytycznych dla archiwów państwowych w celu sprawnej realizacji nadzoru archiwalnego, monitorowano i interweniowano w sprawach poruszanych na posiedzeniach komisji archiwalnej oceny dokumentacji w poszczególnych archiwach oraz przekazywano wyjaśnienia dotyczące nowych unormowań prawnych.

2.1.3. Współpraca z podmiotami ze sfery niepaństwowego zasobu archiwalnego

W roku 2019 archiwa państwowe aktywnie prowadziły rozpoznanie w sferze niepaństwowego zasobu archiwalnego. Wymiernym efektem tych działań było podjęcie rozmów w sprawie zawarcia porozumienia o współpracy ze spółką ORLEN Południe S.A.

Ponadto NDAP prowadziła również sprawy z zakresu rozmieszczania zasobu w archiwach państwowych. W 2019 r. rozpatrzono 135 wniosków dotyczących wskazania właściwego archiwum państwowego do ustalenia czy wnioskująca jednostka wytwarzała materiały archiwalne i ewentualnie do ich przejęcia. Wśród tych spraw nie było takich, w których właściwe organy jednostek organizacyjnych podjęłyby decyzję o przekazaniu materiałów archiwalnych w depozyt do archiwum państwowego.

2.2. Archiwa państwowe wobec informatyzacji działalności państwa

2.2.1. Projekt Archiwum Dokumentów Elektronicznych

W roku sprawozdawczym podejmowane były dalsze działania zmierzające do wypracowania rozwiązań dla zabezpieczenia i umożliwienia przechowywania w długim czasie tej części archiwalnego dziedzictwa narodowego, która powstaje w postaci elektronicznej. Kontynuowana była realizacja projektu *Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE)* – porozumienie nr POPC.02.01.00-00-0085/18-00 o dofinansowanie projektu „Archiwum Dokumentów Elektronicznych” ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Polska Cyfrowa na lata 2014-2020 Oś Priorytetowa nr 2 „E-administracja i otwarty rząd” Działanie nr 2.1 „Wysoka dostępność i jakość e-usług publicznych” (okres realizacji projektu to 01.07.2018 – 30.06.2020).

Głównym celem projektu ADE jest stworzenie kompleksowej usługi (w postaci systemu teleinformatycznego), świadczonej przez archiwa państwowe podmiotom wytwarzającym materiały archiwalne w postaci elektronicznej, która będzie umożliwiała przekazanie wytworzonych w postaci elektronicznej materiałów archiwalnych do archiwów państwowych. Wytworzony w ramach projektu system

będzie zapewniał ich trwałe, bezpieczne przechowywanie, wyszukiwanie i udostępnianie dla zainteresowanych stron w zgodzie z obowiązującymi przepisami. W 2019 r.:

- przygotowano i wdrożono System Zarządzania Bezpieczeństwem Informacji (SZBI) w NDAP, NAC, AP w Bydgoszczy;
- przygotowano projekt dokumentacji SZBI dla archiwów państwowych;
- przeprowadzono następujące szkolenia dla wskazanych przedstawicieli archiwów państwowych i NDAP:
 - w dniach 21-22.03.2019 r. „Bezpieczeństwo informacji zgodne z normą PN-ISO/IEC 27001:2017-06. Audytor wewnętrzny (ISO 27001)”,
 - w dniach 04-05.04.2019 r. „Bezpieczeństwo informacji zgodne z normą PN-ISO/IEC 27001:2017-06. Pełnomocnik systemu zarządzania”,
 - w dniach 21-22.02.2019 r. „Bezpieczeństwo informacji zgodne z normą PN-ISO/IEC 27001:2017-06 Zarządzanie ryzykiem IT (ISO 27005)”.

Wszystkie szkolenia przeprowadzili trenerzy wyłonionego przez NDAP Wykonawcy SZBI.

- przygotowano strategię informacyjno-promocyjną dla systemu ADE;
- przygotowano projekt graficzny systemu i logotyp oraz księgę znaku;
- wyłoniono wykonawcę oprogramowania systemowego i zaczęto prace programistyczne;
- zmodernizowano infrastrukturę informatyczną na potrzeby realizacji projektu i uruchomienia produkcyjnego systemu;
- zawarto porozumienia z producentami systemów EZD dotyczące współpracy przy realizacji projektu Archiwum Dokumentów Elektronicznych w zakresie integracji systemu ADE z systemami klasy EZD;
- przygotowano i przeprowadzono badania User Experience dla przygotowanego systemu ADE. W badaniach ogółem wzięło udział 15 osób, które będą w przyszłości użytkownikami systemu na poziomie administracyjnym (administratorzy globalni oraz lokalni) oraz użytkowym (użytkownicy systemu z archiwów państwowych oraz z podmiotów zobowiązanych do przekazania materiałów archiwalnych). Byli to m.in. pracownicy NDAP, NAC, AAN, AP w Bydgoszczy, AP w Gdańsku, AP w Katowicach, AN w Krakowie, Głównego Urzędu Statystycznego, Starostwa Powiatowego w Toruniu, Izby Skarbowej w Gdańsku, Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie oraz Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach;
- prowadzono testy systemu ADE;

- przeprowadzono modernizację serwerowni w AP w Bydgoszczy i zapewniono łącze pomiędzy obiema serwerowniami: w Bydgoszczy i w Warszawie (NAC).

2.2.2. System Nadzór i Kontrola Archiwalna

W 2019 r. kontynuowano administrowanie i utrzymanie systemu wspomaganie nadzoru archiwalnego NiKA – Nadzór i Kontrola Archiwalna oraz udzielanie wsparcia merytorycznego dla użytkowników systemu z archiwów państwowych, a także współpracę z wykonawcą systemu w zakresie obsługi serwisowej i gwarancyjnej.

W ramach wykonywanych zadań z zakresu administracji systemem, wprowadzono również kilka zmian związanych z działaniem systemu NiKA. W ramach dodatkowego zamówienia do systemu wprowadzono dodatkowe poprawki i zmiany mające na celu dostosowanie aplikacji do zmian prawnych oraz poprawienie działania systemu w zakresie wsparcia wykonywanych przez archiwa państwowe czynności dotyczących przeprowadzania kontroli oraz brakowania dokumentacji niearchiwalnej.

Po dokonanych zmianach udzielano wsparcia merytorycznego pracownikom archiwów z wykorzystania nowych funkcjonalności udostępnionych w systemie.

2.2.3. Elektroniczne Zarządzanie Dokumentacją (EZD)

Pracownicy NDAP monitorowali i uczestniczyli aktywnie w pracach Ministerstwa Cyfryzacji i wskazanych przez Ministerstwo wykonawców związanych z tworzeniem założeń, wymagań i rozwiązań dla projektu EZD RP konsultując planowane rozwiązania i służąc pomocą merytoryczną. W 2019 r. wzięto udział w sześciu posiedzeniach Rady Użytkowników EZD RP.

Ponadto kontynuowano rozpoczęte w poprzednich latach działania dotyczące wdrożenia systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją w archiwach państwowych. W 2019 r. w pozostałych archiwach państwowych wdrożony został system EZD PUW, archiwa rozpoczęły prace w systemie EZD. W 2019 r. zespół roboczy do spraw wsparcia wdrożeń systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją w archiwach państwowych, przeprowadził szkolenia związane z wdrożeniem systemu EZD w następujących archiwach: AP w Białymstoku, AP w Częstochowie, AP w Kaliszu, AN w Krakowie, AP w Lesznie, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP w Poznaniu, AP w Siedlcach, AP w Suwałkach. Ponadto kontynuowano współpracę z powołanym przez NDAP zespołem roboczym do wsparcia wdrożeń systemu EZD w archiwach państwowych w zakresie opracowania propozycji wdrożeń systemu w kolejnych archiwach państwowych oraz rozwiązań służących poprawie korzystania z systemów EZD w archiwach państwowych. W tym:

- zaopiniowano harmonogram wdrożeń systemu EZD w archiwach państwowych przewidzianych do wdrożenia w 2019 r. oraz przygotowano harmonogram szkoleń;
- w zakresie prac związanych z wdrożeniem systemu EZD przeprowadzono konsultacje z archiwami państwowymi w sprawie wysokości udzielanego przez NDAP dofinansowania na wdrożenie systemu oraz wykonano czynności związane z przekazaniem niezbędnych środków finansowych archiwom państwowym;
- pracownicy DKN uczestniczyli również w pracach zespołu powołanego przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w celu wsparcia wdrożeń systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją oraz w spotkaniach dotyczących wdrożenia systemu EZD PUW w archiwach państwowych;
- przeprowadzono szkolenia dla użytkowników w AN w Krakowie, AP w Częstochowie, AP w Kaliszu i AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP w Suwałkach oraz AP w Siedlcach z obsługi systemu EZD PUW.

2.2.4. Legislacja

Kontynuowano prace nad nowelizacją przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 6 ust. 2a, 2b, 2c ustawy archiwalnej, tj. nad zmianami w następujących rozporządzeniach:

- rozporządzenie MSWiA z dnia 30 października 2006 r. w sprawie niezbędnych elementów struktury dokumentów elektronicznych (Dz. U. Nr 206, poz. 1517),
- rozporządzenie MSWiA z dnia 30 października 2006 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi (Dz. U. Nr 206, poz. 1518),
- rozporządzenie MSWiA z dnia 2 listopada 2006 r. w sprawie wymagań technicznych formatów zapisu i informatycznych nośników danych, na których utrwalono materiały archiwalne przekazywane do archiwów państwowych (Dz. U. Nr 206, poz. 1519),

a także nad nowelizacją ustawy archiwalnej umożliwiającą większe umocowanie odwzorowań cyfrowych.

Podobnie jak w latach ubiegłych NDAP aktywnie uczestniczyła w opiniowaniu zewnętrznych projektów aktów prawnych obejmujących swoim zakresem przedmiotowym postępowanie z dokumentacją, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji odnoszących się do zarządzania dokumentacją elektroniczną w podmiotach publicznych.

Pracownicy NDAP brali udział w opiniowaniu aktów prawnych, m.in.:

- projektu ustawy o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych);
- projektu ustawy o elektronicznej doręczeń oraz o zmianie niektórych ustaw;
- projektu rozporządzenia Ministra Przedsiębiorczości i Technologii w sprawie listy ustrukturyzowanych dokumentów elektronicznych, które mogą być przesyłane za pośrednictwem platformy elektronicznego fakturowania służącej do przesyłania ustrukturyzowanych faktur elektronicznych oraz innych ustrukturyzowanych dokumentów elektronicznych;
- projektu rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobu i metodologii prowadzenia i aktualizacji krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej, wzorów wniosków, ankiet i zaświadczeń;
- projektu rozporządzenia Ministra Cyfryzacji zmieniającego rozporządzenie w sprawie profilu zaufanego i podpisu zaufanego;
- projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków organizacyjno-technicznych dotyczących formy wniosków i dokumentów oraz ich składania do sądów prowadzących rejestr zastawów i do centralnej informacji o zastawach rejestrowych, a także orzeczeń, odpisów, zaświadczeń i informacji doręczanych wnioskodawcom przez sądy oraz centralną informację za pośrednictwem systemu teleinformatycznego;
- projektu ustawy Prawo o notariacie oraz ustawy – Prawo konsularne.

W ramach prac KRMC opiniowano dodatkowo m.in.:

- projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi oraz niektórych innych ustaw;
- projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo geodezyjne i kartograficzne oraz niektórych innych ustaw;
- projekt rozporządzenia Rady Ministrów zmieniającego rozporządzenie w sprawie Centralnego Repozytorium Informacji Publicznej;
- projekt rozporządzenia Ministra Cyfryzacji w sprawie warunków organizacyjnych i technicznych dla podmiotów świadczących usługi z zakresu cyberbezpieczeństwa oraz wewnętrznych struktur organizacyjnych operatorów usług kluczowych odpowiedzialnych za cyberbezpieczeństwo;

- projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie Inicjatywy „Wspólna Infrastruktura Informatyczna Państwa”;
- projekt ustawy o zmianie ustawy o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne oraz niektórych innych ustaw;
- projekt uchwały Rady Ministrów zmieniającej uchwałę w sprawie przyjęcia programu rozwoju „Program Zintegrowanej Informatyzacji Państwa”.

Ponadto NDAP również aktywnie uczestniczyła w opiniowaniu zewnętrznych projektów informatycznych, ze szczególnym uwzględnieniem projektów dotyczących postępowania z dokumentacją elektroniczną w podmiotach publicznych.

W ramach prowadzonych prac z zakresu KRMC (również w ramach Rady Architektury) zaopiniowano następujące projekty informatyczne, m.in.:

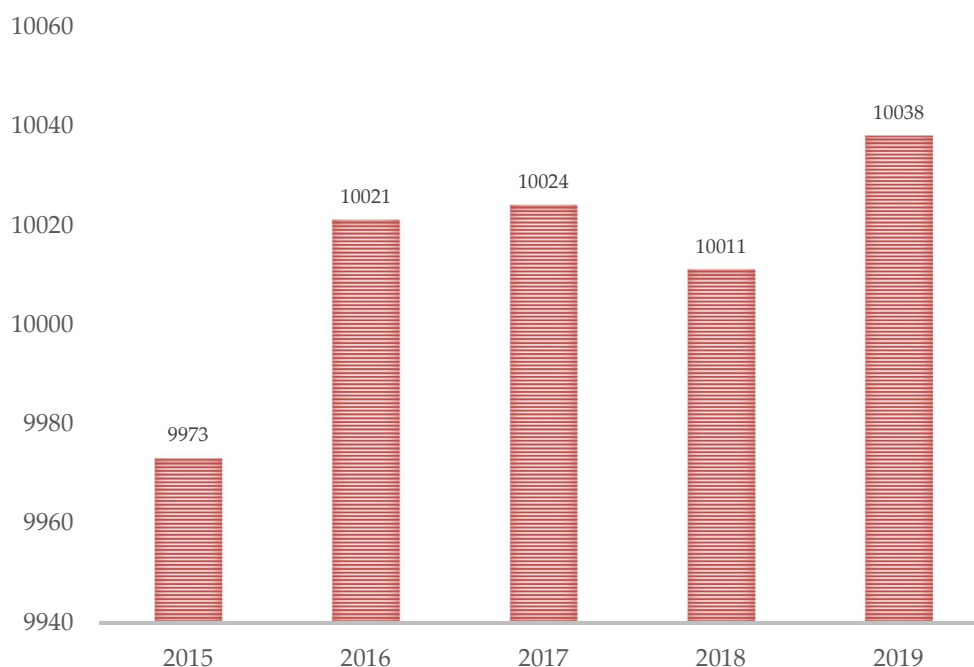
- budowa e-usługi publicznej – dane archiwalne – wnioskodawca Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, beneficjent Lubelski Urząd Wojewódzki;
- uruchomienie e-usługi o wysokim stopniu dojrzałości e-archiwum – wnioskodawca Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, beneficjent Lubelski Urząd Wojewódzki;
- budowa Chmury Obliczeniowej Policji jako inkubatora innowacyjności i bezpieczeństwa – wnioskodawca Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji, beneficjent Komenda Główna Policji;
- Cyfrowa Piaskownica Administracji – wnioskodawca Minister Cyfryzacji;
- e-Zamówienia – elektroniczne zamówienia publiczne – wnioskodawca i beneficjent Urząd Zamówień Publicznych;
- e-Doręczenia – usługa rejestrowanego doręczenia elektronicznego w Polsce – wnioskodawca Minister Cyfryzacji;
- Polona dla Bibliotek 2.0 – wnioskodawca Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego, beneficjent Biblioteka Narodowa;
- Cyfrowe Archiwum Archidiecezji Krakowskiej – wnioskodawca Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, beneficjent Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie;
- Cyfryzacja i udostępnienie historycznych i aktualnych planów urządzenia lasu dla nadleśnictw Lasów Państwowych – wnioskodawca Ministerstwo Środowiska, beneficjent Lasy Państwowe;
- EkoMiasto i jego otoczenie – zrównoważony rozwój miasta i cennych przyrodniczo obszarów zagrożonych antropopresją – wnioskodawca Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, beneficjent Uniwersytet Łódzki;
- EZD RP – wnioskodawca Ministerstwo Cyfryzacji.

Poza tym w ramach wykonywanych działań opiniowano przedstawiane raporty z postępu rzeczowo-finansowego projektów informatycznych.

2.3. Zarządzanie zasobami archiwalnymi poza archiwami państwowymi

Z ogólnej liczby około 120 000 instytucji publicznych w całym kraju (podmioty publiczne w rozumieniu ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne) archiwa państwowe w roku sprawozdawczym sprawowały nadzór nad **10 038** jednostkami organizacyjnymi zarówno państwowymi jak i samorządowymi, w których znajduje się 665 636,50 m.b. materiałów archiwalnych powstających w toku ich działalności. Liczba jednostek organizacyjnych pozostających pod nadzorem archiwów państwowych utrzymuje się w ostatnich kilku latach na podobnym poziomie.

Wykres nr 1. Zmiany w liczbie jednostek nadzorowanych przez archiwa państwowe w latach 2015-2019

Nadzór realizowany był poprzez systematyczne kontrole archiwalne prowadzone w jednostkach ustalonych jako wytwarzające materiały archiwalne, uzgadnianie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych oraz poprzez wyrażanie, w różnym trybie, zgody na pozostawianie tych zasobów poza magazynami archiwów państwowych.

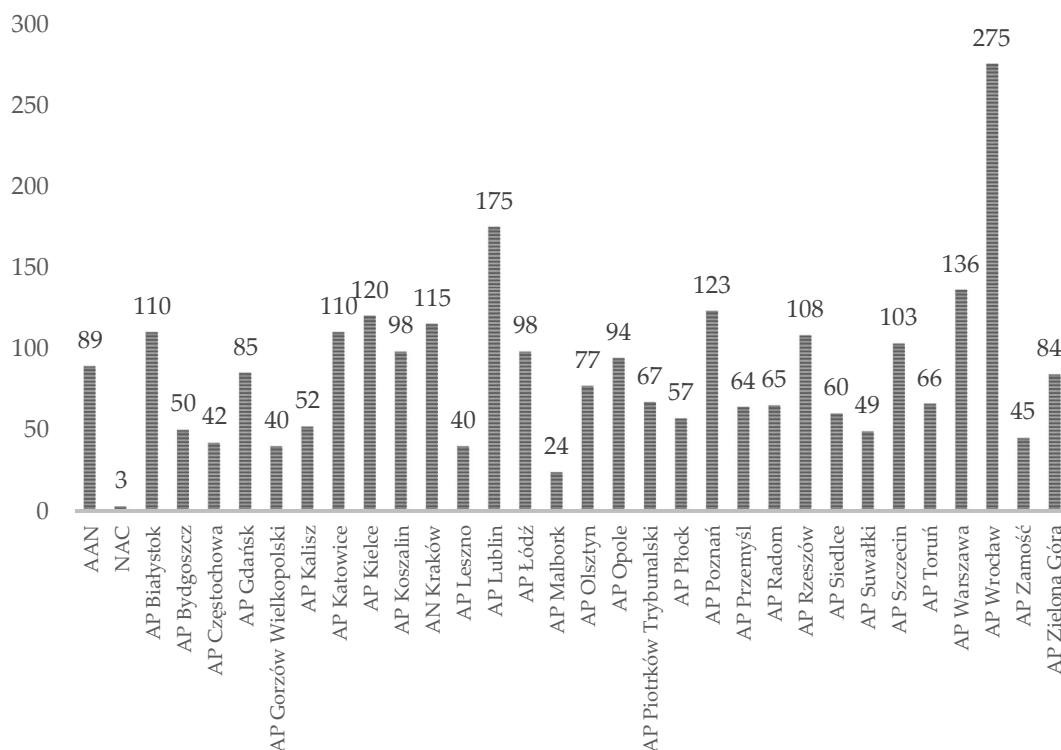
Problemem występującym od wielu lat jest tzw. nawis archiwalny, czyli materiały archiwalne, które z różnych przyczyn nie zostały jeszcze przekazane do archiwów państwowych. Znaczna jego część dotyczy jednostek sprywatyzowanych

(w tym jeszcze w latach 90. XX w.), w odniesieniu do których nadal brak w przepisach podstaw do egzekwowania rozliczenia się z państwowego zasobu archiwalnego. Archiwa państwowe podejmują próby zmiany sytuacji poprzez kontrole w podmiotach prywatnych przechowujących państwowy zasób archiwalny (zarówno u następców prawnych przedsiębiorstw państwowych jak i u przechowawców dokumentacji zlikwidowanych już podmiotów) oraz wydawanie zaleceń pokontrolnych o konieczności przekazania do archiwum państwowego materiałów archiwalnych.

2.3.1. Kontrole archiwalne

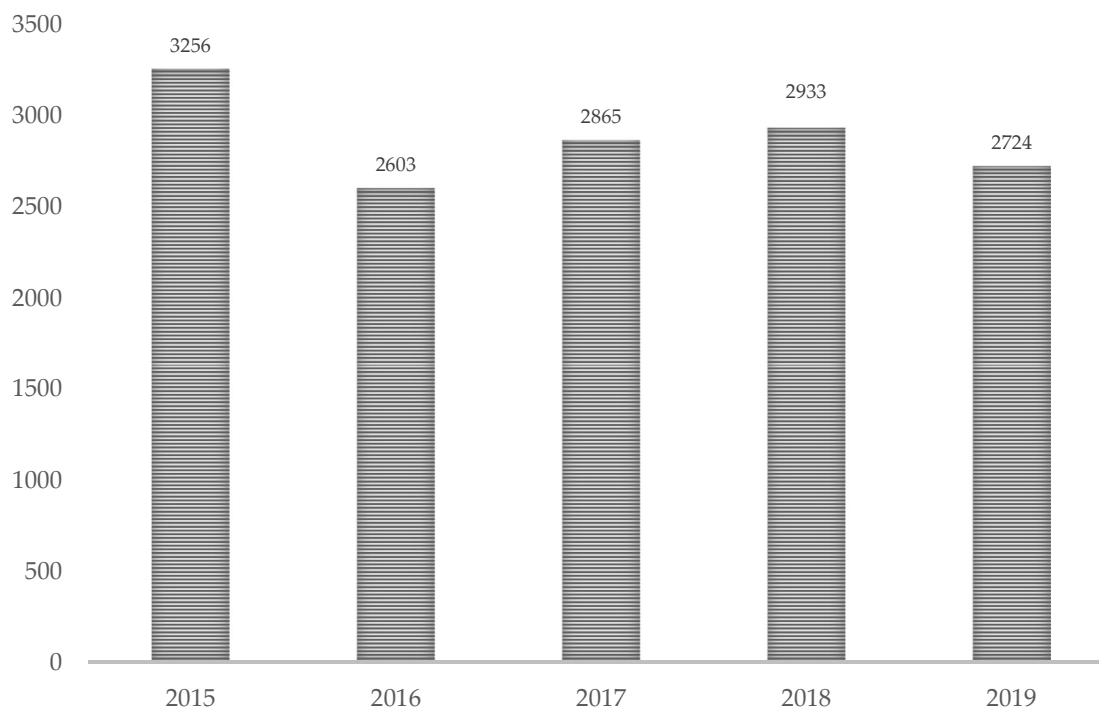
W roku 2019 archiwa państwowe przeprowadziły łącznie 2 724 kontrole przestrzegania przepisów ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Wykres nr 2. Liczba kontroli archiwalnych przeprowadzonych przez poszczególne archiwa państwowe w 2019 r.

W 2019 r. odnotowano spadek ogólnej liczby kontroli przeprowadzonych przez archiwa państwowe, względem 2018 r., o ponad 200 kontroli.

Wykres nr 3. Zmiany w liczbie przeprowadzonych przez archiwa państwowe kontroli archiwalnych w latach 2015-2019

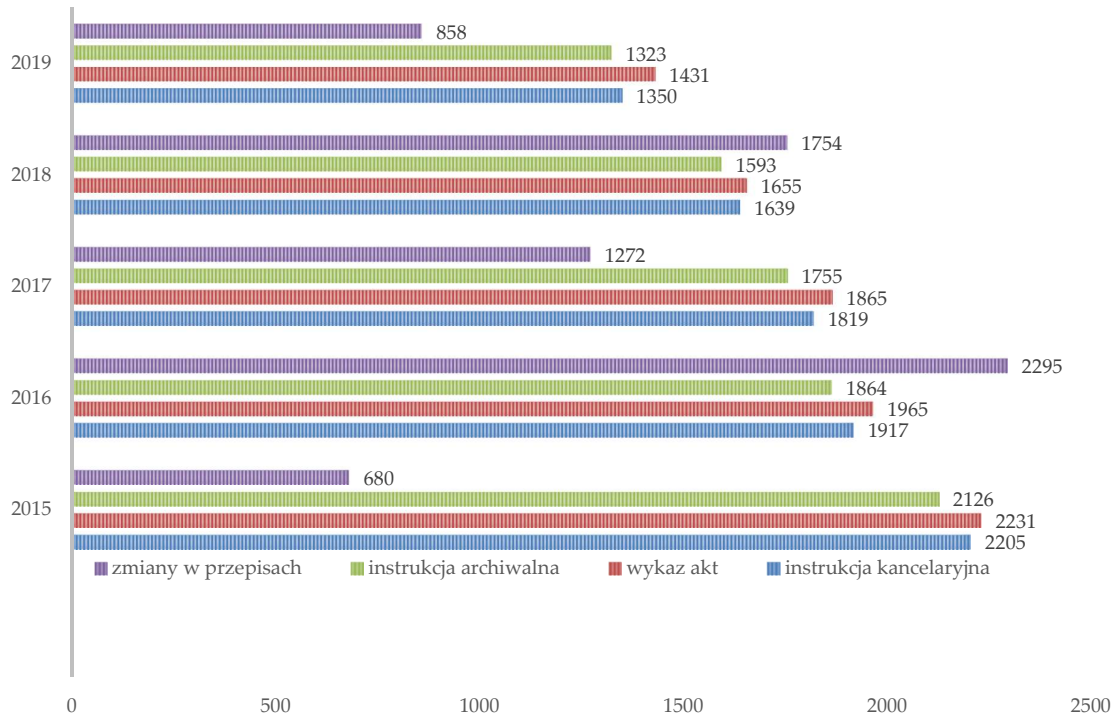

2.3.2. Uzgadnianie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych dla państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych

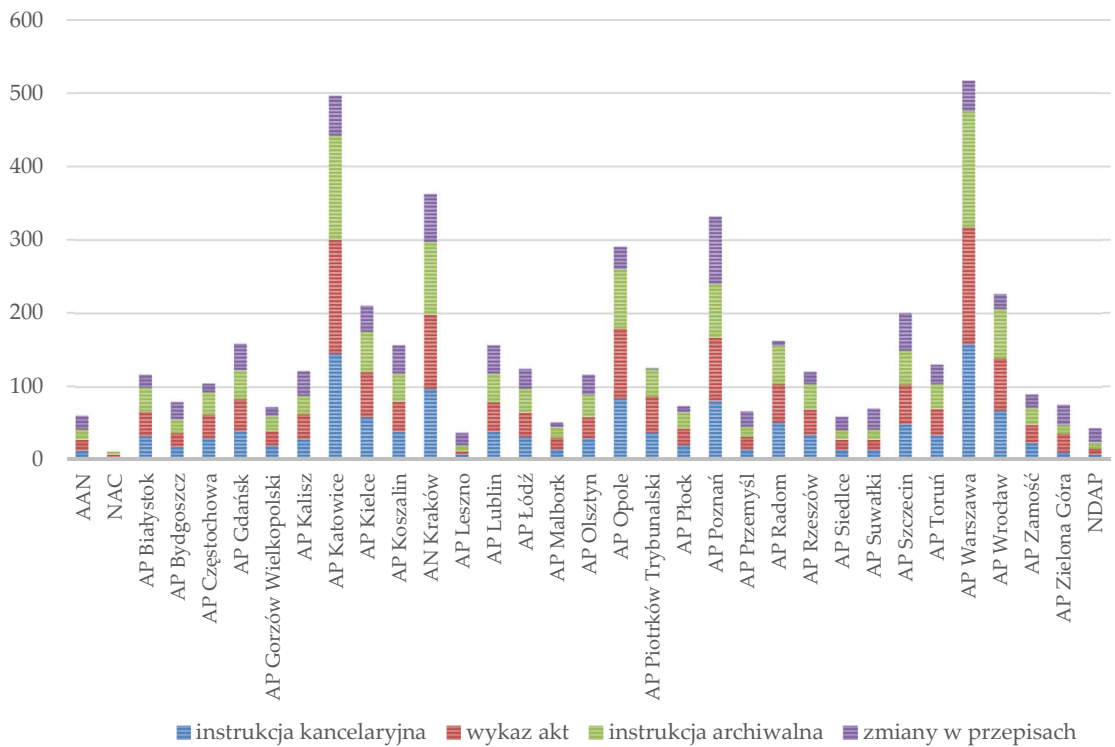
Uzgadnianie przepisów kancelaryjnych i archiwalnych realizowane jest zarówno przez archiwa państwowe, jak i NDAP. W roku 2019 liczba uzgodnionych normatywów w porównaniu do roku poprzedniego (patrz wykres nr 4) zmalała. W roku sprawozdawczym zaopiniowano łącznie 4 962 normatywy, w tym: 1 350 instrukcji kancelaryjnych, 1 431 jednolitych rzeczowych wykazów akt i 1 323 instrukcje archiwalne. W skali całego kraju dokonano również uzgodnień 858 zmian do obowiązujących przepisów kancelaryjnych i archiwalnych, co stanowi spadek liczby zmian o prawie 900 względem roku 2018.

Najwięcej przepisów w roku sprawozdawczym zaopiniowało AP w Warszawie – 517, AP w Katowicach – 496, i AN w Krakowie – 362.

Wykres nr 4. Zmiany w liczbie uzgodnionych przepisów kancelaryjnych i archiwalnych w latach 2015-2019

Wykres nr 5. Liczba uzgodnionych przez poszczególne archiwa państwowe przepisów kancelaryjnych i archiwalnych w 2019 r.

Dodatkowo archiwa państwowe zaopiniowały dla niepaństwowych i niesamorządowych jednostek organizacyjnych 23 przepisy kancelaryjne i archiwalne. Najwięcej, bo 6 przepisów, zaopiniowało AP w Poznaniu.

2.3.3. Powierzenie materiałów archiwalnych

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych uprawniony jest, na umotywowany wniosek i po pozytywnym zaopiniowaniu przez właściwe archiwum państwowe, powierzyć państwowym i samorządowym jednostkom organizacyjnym możliwość gromadzenia i przechowywania materiałów archiwalnych, stanowiących państwowy zasób archiwalny, tzn. zgodzić się, by materiały archiwalne nie były przekazywane (czasowo lub stale) do archiwów państwowych.

W 2019 r. nie powierzono materiałów archiwalnych żadnej jednostce organizacyjnej.

2.3.4. Użyczenie/pozostawianie na podstawie porozumienia materiałów archiwalnych

W wyjątkowych i uzasadnionych przypadkach, kiedy materiały archiwalne są niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania danej jednostki organizacyjnej, dyrektorzy archiwów państwowych mogą je użyczyć lub pozostawić na podstawie porozumienia. Archiwa zobowiązane są do informowania Naczelnego Dyrektora o zamiarze użyczenia/pozostawienia materiałów archiwalnych oraz otrzymują wsparcie merytoryczne z NDAP w zakresie tych czynności.

W roku sprawozdawczym partnerami dla archiwów państwowych w zakresie obowiązujących umów użyczenia pozostawały przede wszystkim: centrala i oddziały TVP S.A. oraz spółki radiowe Polskie Radio S.A. Ponadto nadal obowiązywały 134 umowy użyczenia/porozumienia zawarte przez archiwa państwowe z innymi podmiotami, w tym jednostkami samorządowymi (np. starostwami powiatowymi), oraz podmiotami prywatnymi (w tym następcami prawnymi sprywatyzowanych jednostek państwowych).

2.4. Wartościowanie dokumentacji

Określone w polskiej archiwistyce zasady selekcji dokumentacji i wyłaniania materiałów archiwalnych do wieczystego przechowywania opierają się na dwóch zasadach: wyborze instytucji, których dokumentację należy bezwzględnie zachować oraz na selekcji dokumentacji powstającej w wyniku działalności tych instytucji. Opierając się na tych kryteriach archiwa państwowe i NDAP prowadziły działalność mającą na celu aktualizację listy podmiotów państwowych i samorządowych

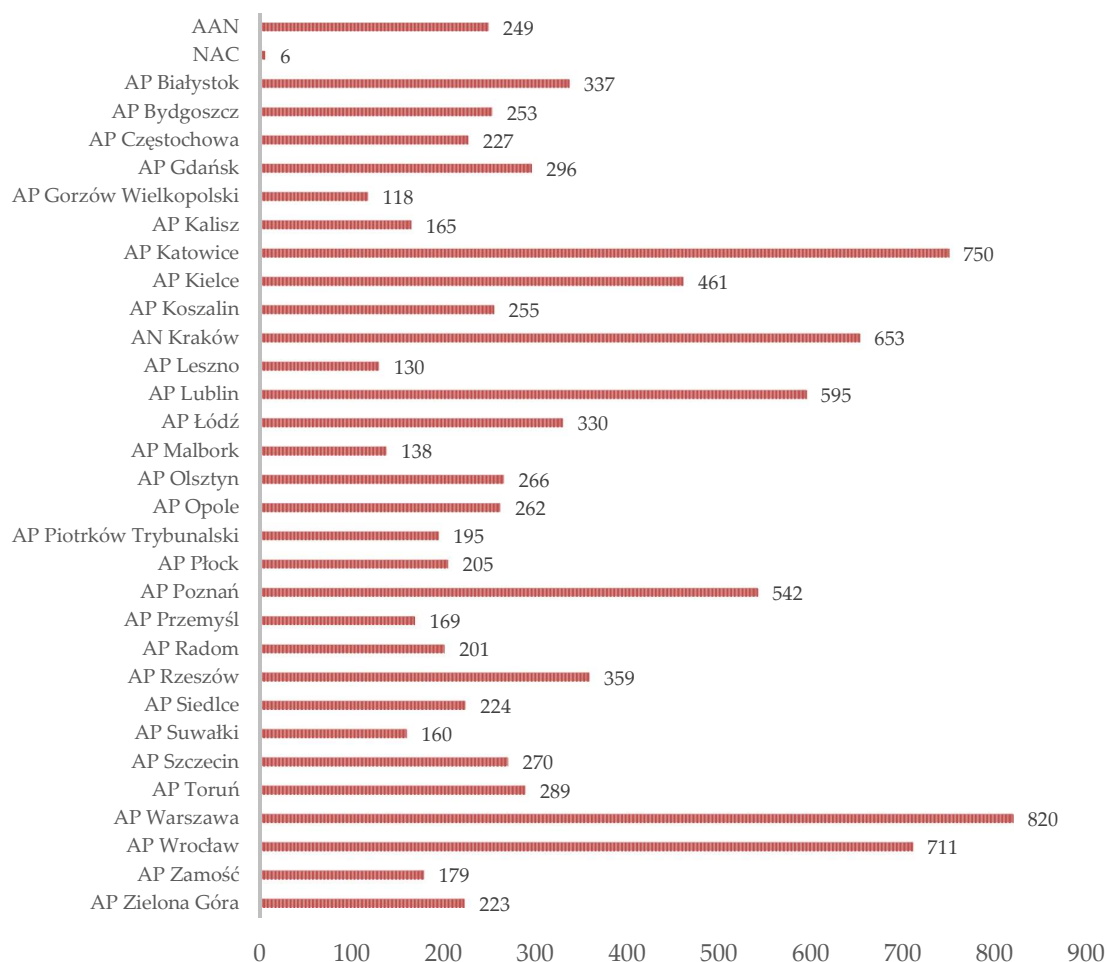
wytwarzających materiały archiwalne, które powinny zostać przekazane w odpowiednim czasie do zasobu właściwego archiwum państwowego.

2.4.1. Ustalanie państwowych i samorządowych jednostek organizacyjnych jako wytwarzających materiały archiwalne

W roku sprawozdawczym ustalono łącznie pod nadzór 73 nowe jednostki organizacyjne, które wytwarzają materiały archiwalne, w tym Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych wydał akty ustalenia dla 18 podmiotów: Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych, Narodowego Instytutu Architektury i Urbanistyki, Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą „Polonika”, PKP Polskich Linii Kolejowych S.A. Centrum Realizacji Inwestycji, PKP Polskich Linii Kolejowych S.A. Centrum Diagnostyki, PKP Polskich Linii Kolejowych S.A. Komendy Głównej Straży Ochrony Kolei, PKP Polskich Linii Kolejowych S.A. Zakładu Maszyn Torowych, Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej – PIB, Urzędu Komisji Nadzoru Finansowego, Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, Polskiego Instytutu Ekonomicznego, Wyższej Szkoły Kryminologii i Penitencjarystyki, Instytutu Europy Środkowej, Wytwórni Filmów Dokumentalnych i Fabularnych, Krajowego Centrum ds. AIDS, Biura Rzecznika Małych i Średnich Przedsiębiorców, Centrum Łukasiewicz. Spod nadzoru wykreślono natomiast ogółem 46 instytucji. Było to o 28 mniej niż przed rokiem (74). Przyczynami wykreśleń były podobnie jak w latach ubiegłych: likwidacja lub upadłość podmiotu, jego przekształcenie, połączenie z inną instytucją, podział na dwie nowe instytucje lub też utrata statusu samodzielnej jednostki organizacyjnej.

Wśród archiwów państwowych sprawujących nadzór nad największą liczbą podmiotów pozostają w ostatnich latach AP w Warszawie (820), AP w Katowicach (750), AP we Wrocławiu (711). Prezentowane dane pochodzą z prowadzonej przez archiwa państwowe w 2019 r. ewidencji jednostek nadzorowanych w systemie teleinformatycznym NIKA.

Wykres nr 6. Liczba jednostek nadzorowanych przez poszczególne archiwa państwowe w 2019 r.

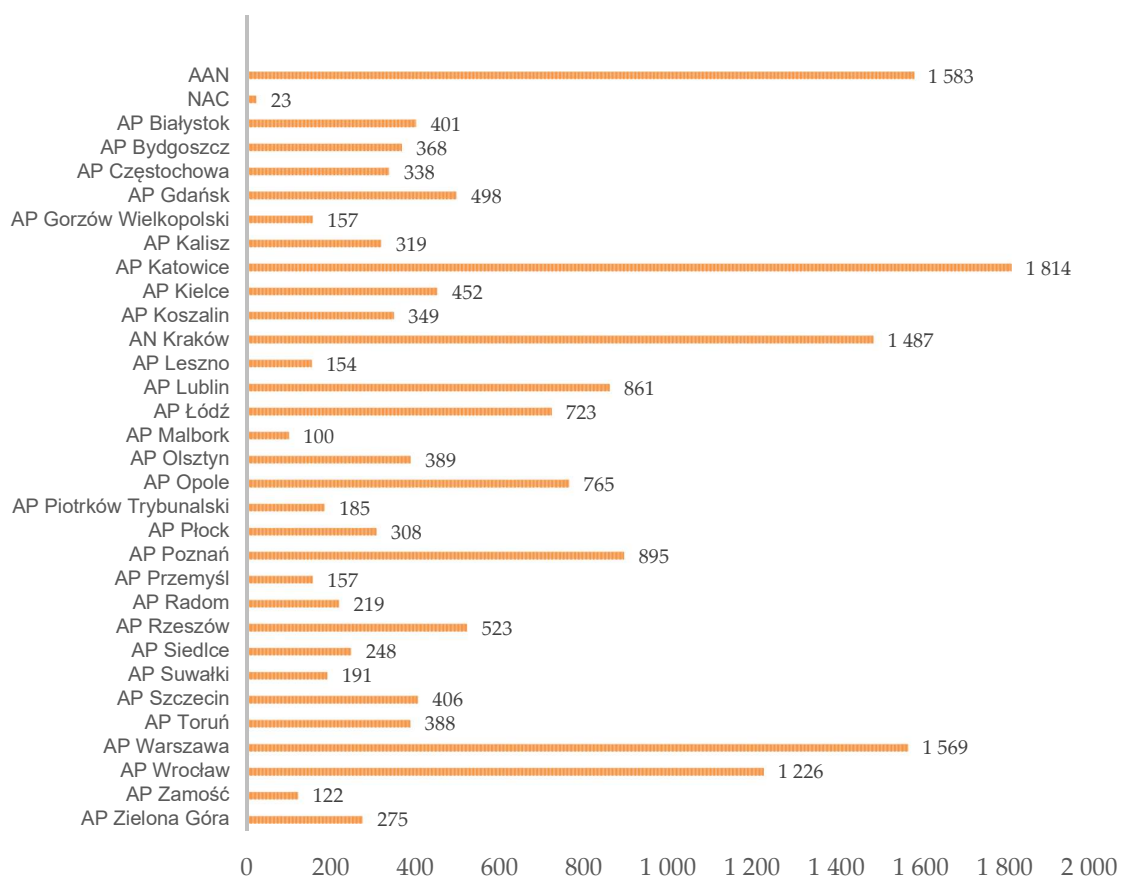

2.4.2. Wyrażanie zgody na zniszczenie dokumentacji

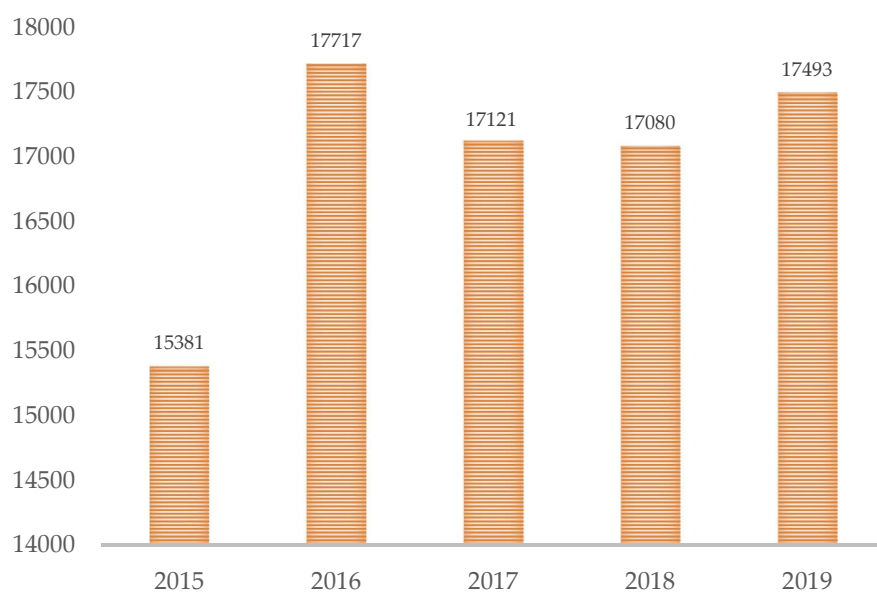
Od listopada 2015 r. właściwy dyrektor archiwum państwowego wyraża zgodę na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej poprzez stwierdzenie, że wśród dokumentacji przeznaczanej na brakowanie nie znajdują się materiały archiwalne. Oznacza to, że za niszczenie dokumentacji, która straciła walor użyteczności i upłynął okres jej przechowywania, odpowiada kierownik danej jednostki organizacyjnej. Nie zmienia to faktu, że każdorazowo musi on wystąpić ze stosownym wnioskiem do archiwum państwowego i uzyskać zgodę na brakowanie.

W roku sprawozdawczym dyrektorzy archiwów państwowych w ramach swoich uprawnień wyrazili 17 493 zgody na zniszczenie **556 260,82 m.b.** (ponad 500 km) dokumentacji (wzrost o nieco ponad 100 km w porównaniu do 2018 r.). Najwięcej zgód wydał dyrektor AP w Katowicach (1 814), AAN (1 583) oraz AP w Warszawie (1 569).

Wykres nr 7. Liczba wyrażonych przez archiwa państwowe zgód na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej w roku 2019

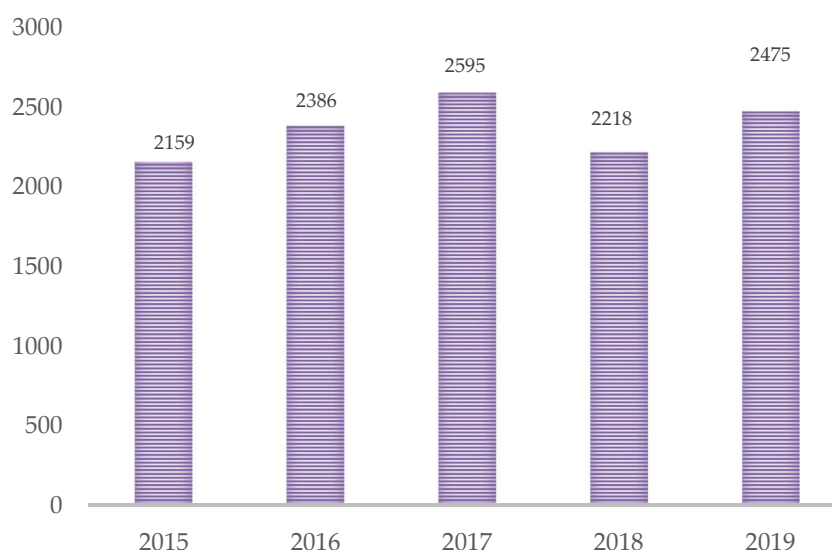
Wykres nr 8. Zmiany w liczbie wyrażonych przez archiwa państwowe zgód na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej w latach 2015-2019

Działania w zakresie wyrażania zgody na brakowanie dokumentacji niearchiwalnej poprzedzone były szczegółowymi postępowaniami wyjaśniającymi, w trakcie których wielokrotnie przedstawiciele archiwów państwowych sugerowali wydłużenie czasu przechowywania dokumentacji ze względu na jej znaczenie dowodowo-prawne i praktyczne.

Łączna liczba przeprowadzonych ekspertyz to 2 475.

Wykres nr 9. Zmiany w liczbie ekspertyz przeprowadzonych przez archiwa państwowe w latach 2015-2019

Obserwowanym od dłuższego czasu zjawiskiem jest również fakt zwracania się do archiwów państwowych podmiotów ze sfery prywatnej, z wnioskami o zaopiniowanie sposobu wartościowania dokumentacji. W roku 2019 liczba takich wniosków nieco wzrosła w porównaniu z rokiem ubiegłym. Archiwa państwowe wyraziły w sumie **450** opinii w sprawach dotyczących zniszczenia 11 756,62 m.b. dokumentacji dla tychże podmiotów.

2.5. Szkolenia, doradztwo

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych i podległe mu jednostki w okresie sprawozdawczym udzielały licznych wyjaśnień i opinii podmiotom zewnętrznym w zakresie zarządzania dokumentacją. Najczęściej były to wyjaśnienia przekazywane w formie telefonicznej, z wykorzystaniem poczty elektronicznej rzadziej w ramach indywidualnych konsultacji. Najczęstszym obszarem tematycznym konsultacji były pytania dotyczące przepisów kancelaryjnych i archiwalnych, brakowania dokumentacji, kontroli postępowania z dokumentacją w jednostkach

organizacyjnych. Wiele wyjaśnień udzielanych przez archiwistów związanych też było z coraz większym zainteresowaniem wdrażaniem systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją (EZD). Pojawiły się też zapytania związane z wejściem w życie nowych aktów wykonawczych.

Wspierano podmioty publiczne w procesie tworzenia przepisów kancelaryjnych i archiwalnych oraz wdrażania systemów EZD. Odbyto w tym zakresie spotkania robocze m.in. z następującymi podmiotami:

- Krajowym Ośrodkiem Wsparcia Rolnictwa,
- Głównym Urzędem Statystycznym,
- Ministerstwem Sprawiedliwości,
- Ministerstwem Inwestycji i Rozwoju,
- Ministerstwem Energii,
- Zakładem Ubezpieczeń Społecznych,
- Ministerstwem Środowiska,
- Poczta Polska S.A.,
- Państwowym Instytutem Pracy-Państwowym Instytutem Badawczym,
- Centralnym Ośrodkiem Sportu,
- Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej,
- Krajową Radą Komorniczą,
- Ministerstwem Sportu i Turystyki.

3. Techniczne zabezpieczenie zasobu w archiwach państwowych

Zasób archiwów państwowych poddawany jest zabiegom z zakresu konserwacji właściwej i masowej oraz przedsięwzięciom profilaktycznym.

W archiwach państwowych działają cztery pracownie konserwacji masowej (w AAN, AP w Gdańsku, AP w Katowicach oraz AP w Warszawie), pracownie konserwacji tradycyjnej i pracownie zabezpieczania archiwaliów o charakterze introligatorsko-renowatorskim.

Ponadto w sieci archiwów funkcjonuje Centralne Laboratorium Konserwacji Archiwaliów (dalej CLKA) działające w ramach AGAD, zajmujące się – poza pracami związanymi z konserwacją właściwą – działalnością naukowo-badawczą, a także wspieraniem jednostek państwowej sieci archiwalnej w zakresie prawidłowego przechowywania zbiorów.

3.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie zabezpieczania zasobu

Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie technicznego zabezpieczania zasobu w roku sprawozdawczym obejmowały przede wszystkim:

- analizę zapotrzebowania archiwów państwowych na środki finansowe na zakup opakowań ochronnych oraz przekazywanie środków na zabezpieczanie zasobu archiwalnego w zakresie zgłoszonym przez poszczególne jednostki;
- koordynowanie (we współpracy z CLKA) prac pracowni konserwacji masowej archiwaliów;
- zainicjowanie opracowania dokumentu określającego zasady przygotowania konserwatorskiego oraz ochrony archiwaliów w procesie digitalizacji.

3.2. Konserwacja właściwa i masowa w archiwach państwowych

Pracownie konserwacji realizowały przede wszystkim zadania z zakresu konserwatorskiego przygotowania archiwaliów do digitalizacji – poddając niezbędnym zabiegom jednostki archiwalne, które ze względu na uszkodzenia nie mogły być skanowane bez interwencji konserwatorskiej.

Materiały archiwalne przechowywane w archiwach państwowych w 2019 r. poddawane były zabiegom indywidualnym, wśród których wymienić należy przede wszystkim:

- czyszczenie mechaniczne (ponad 250 000 kart);

- sklejanie i podklejanie przedarc, pęknięć (ok. 150 000 kart);
- prostowanie (ponad 100 000 kart);
- uzupełnianie ubytków (ok. 87 000 kart);
- kąpiele wodne lub w rozpuszczalnikach (ponad 24 000 kart).

Ponadto – wedle potrzeb – wykonywano także inne zabiegi konserwatorskie, m.in. dublowanie, regenerację struktury papieru, dezynfekcję indywidualną, naprawy lub rekonstrukcje bloku księgi i poszytu, reperacje i rekonstrukcje opraw. Przeprowadzenie konserwacji wymagało niejednokrotnie rozdublowywania, rozklejania, usuwania wcześniejszych reperacji, rozłożenia bloku księgi lub poszytu.

W sumie zabiegom konserwatorskim z zakresu konserwacji właściwej poddano 12 917 jednostek archiwalnych, a konserwacji masowej 6 315 jednostek archiwalnych.

Masowe zabiegi konserwatorskie polegały przede wszystkim na odkwaszaniu papieru. Odkwaszanie prowadzone było w technologii C900 przeznaczonej dla akt luźnych wytworzonych w XIX i XX w. oraz metodą Bookkeeper dla ksiąg, poszytów i archiwaliów, które ze względu na technikę wykonania nie mogą być odkwaszane metodami wodnymi.

W 2019 r. w pracowniach konserwacji masowej, funkcjonujących w AAN, AP w Gdańsku, AP w Katowicach oraz AP w Warszawie, odkwaszaniu poddano łącznie ponad 80 m.b. materiałów archiwalnych. W ramach współpracy między pracowniami masowego odkwaszania a poszczególnymi archiwami państwowymi, pracami z zakresu konserwacji masowej objęto materiały z zasobu m.in. AGAD, AP w Częstochowie, AP w Kaliszu, AP w Kielcach, AP w Lublinie, AP w Łodzi, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP we Wrocławiu.

3.3. Profilaktyka konserwatorska w archiwach państwowych

Archiwa państwowe podejmowały także działania profilaktyczne, mające na celu zapewnienie materiałom archiwalnym optymalnych warunków przechowywania oraz zapobieżenie ich degradacji. Wśród działań z zakresu profilaktyki konserwatorskiej wymienić należy przede wszystkim:

- odkurzanie akt (ok. 9 000 m.b.);
- umieszczanie materiałów archiwalnych w pudłach i teczkach z tektury bezkwasowej (ponad 6 000 m.b.);
- kontrolę warunków przechowywania zasobu w magazynach, w tym rejestrowanie, monitorowanie i analizowanie parametrów temperatury i wilgotności względnej powietrza.

Ponadto umieszczano akta w specjalnych obwolutach ochronnych, przepakowywano akta i wymieniano zniszczone obwoluty, te czki i pudła.

3.4. Inne prace związane z działalnością w zakresie konserwacji i zabezpieczania zasobu

W 2019 r., podobnie jak w latach ubiegłych, w archiwach państwowych – oprócz prac związanych z konserwacją właściwą archiwaliów – wykonywano przeglądy stanu zachowania wybranych materiałów, ekspertyzy oceniające stan skażenia biologicznego akt i pomieszczeń magazynowych oraz ekspertyzy dotyczące stanu zachowania oraz warunków przechowywania materiałów archiwalnych w archiwach zakładowych i składnicach akt. Udzielano konsultacji, organizowano, wizyty studyjne, warsztaty, pokazy, szkolenia.

Kontynuowana była współpraca archiwów państwowych posiadających pracownie konserwacji właściwej z archiwami, które dysponują jedynie możliwościami ograniczonego zabezpieczania zasobu.

Sprawowano także nadzór konserwatorski nad materiałami archiwalnymi wypożyczanymi na wystawy (w tym m.in. opracowanie dokumentacji stanu zachowania wypożyczanych jednostek, asysta konserwatorska przy transporcie i aranżacji oraz zabezpieczeniu obiektów na wystawach, weryfikacja warunków ekspozycji). Nadzorem konserwatorskim obejmowano również materiały archiwalne wytypowane do digitalizacji.

W AN w Krakowie przygotowywano zasób do relokacji do nowej siedziby.

4. Reprografia zabezpieczająca w archiwach państwowych

4.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie digitalizacji zasobu archiwów państwowych

Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w obszarze digitalizacji zasobu archiwów państwowych w 2019 r. obejmowały przede wszystkim:

- monitorowanie procesu digitalizacji materiałów archiwalnych, w tym wykonywania zadań określonych w *Strategii digitalizacji zasobu archiwów państwowych na lata 2018-2023*, a także planowania digitalizacji materiałów archiwalnych w ramach działalności własnej archiwów państwowych (podsumowanie planów na 2020 r.);
- uruchomienie realizacji przez archiwa państwowe kolejnych zadań *Strategii digitalizacji zasobu archiwów państwowych na lata 2018-2023*, tj.
 - 7. „Przygotowanie długoletniego planu zakupów sprzętu digitalizacyjnego”,
 - 8. „Realizacja Programu digitalizacji materiałów audiowizualnych”;
- kontynuowanie prac nad przygotowaniem Instrukcji digitalizacji zasobu archiwów państwowych;
- powołanie zespołu do analizy możliwości wdrożenia w działalności archiwów państwowych standardu kompresji obrazów w celu zastosowania do długotrwałego przechowywania cyfrowych kopii materiałów archiwalnych.

4.2. Digitalizacja w roku sprawozdawczym

W 2019 r. kontynuowano działania związane z digitalizacją zasobu archiwalnego oraz udostępnianiem uzyskanych kopii cyfrowych w rozległych sieciach informatycznych. Skanowaniu poddawano oryginały materiałów archiwalnych i mikrofilmy. Kopie sporządzano również na potrzeby prowadzonej działalności popularyzacyjnej, edukacyjnej i wydawniczej.

Kopie cyfrowe materiałów archiwalnych archiwa państwowe wykonywały samodzielnie oraz w ramach odpłatnej usługi zewnętrznej. Pozyskaniem znacznej liczby kopii cyfrowych zaowocowała współpraca ze środowiskami genealogicznymi oraz innymi podmiotami (m.in. muzeami). Łącznie w roku sprawozdawczym zgromadzone przez archiwa państwowe zbiory cyfrowych kopii materiałów archiwalnych zwiększyły się o ponad 7 mln skanów i fotografii cyfrowych oraz ponad 118 000 minut nagrań dźwiękowych i filmów. Podobnie jak w latach ubiegłych, oprócz kopii zabezpieczających pozyskiwano także – przede wszystkim w ramach współpracy ze środowiskami genealogicznymi – kopie użytkowe.

W roku sprawozdawczym w pracowniach digitalizacyjnych archiwów państwowych zostało wykonanych prawie 4,9 mln kopii cyfrowych (w tym ponad 2 mln skanów z mikrofilmów). Digitalizacji poddano m.in. akta stanu cywilnego, akta miast i gmin, starostw powiatowych, urzędów wojewódzkich, akta notariuszy, akta sądowe, fotografie. Ponadto – realizując priorytety Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych dotyczące digitalizacji – kopiowano archiwalia związane z odzyskiwaniem przez Polskę niepodległości, wojną polsko-bolszewicką oraz postacią św. Jana Pawła II.

Kontynuowana była digitalizacja akt w związku z realizowanym w latach 2014-2015 przez AP w Toruniu i AP w Bydgoszczy projektem *Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego*.

Na kierunki działań archiwów państwowych w obszarze digitalizacji materiałów archiwalnych istotny wpływ miało kontynuowanie realizacji ogłoszonej w 2017 r. *Strategii digitalizacji zasobu archiwów państwowych na lata 2018-2023*. W roku sprawozdawczym uruchomiono realizację kolejnych dwóch zadań ujętych w tym dokumencie, tj.:

- 7. „Przygotowanie długoletniego planu zakupów sprzętu digitalizacyjnego”, w ramach którego 7 archiwów państwowych uzyskało środki finansowe w kwocie 1 056 000 zł na zakup sprzętu,
- 8. „Realizacja Programu digitalizacji materiałów audiowizualnych”, w ramach którego 14 archiwów państwowych uzyskało środki finansowe w kwocie 427 906 zł na digitalizację materiałów audiowizualnych.

Prawie 930 000 kopii cyfrowych archiwa państwowe pozyskały w 2019 r. w wyniku współpracy z towarzystwami genealogicznymi. W ten sposób zbiory kopii cyfrowych (głównie użytkowych) wzbogacały m.in.:

- AGAD (współpraca z Polskim Towarzystwem Heraldycznym, w wyniku której Archiwum pozyskało ponad 53 000 kopii cyfrowych);
- AP w Gdańsku (w ramach porozumienia z Pomorskim Towarzystwem Genealogicznym wykonano ponad 21 000 kopii cyfrowych akt metrykalnych);
- AP w Katowicach (współpraca z Fundacją „Chrońmy Dziedzictwo” w Lublinie, która zaowocowała pozyskaniem ponad 109 000 skanów oraz współpraca z Jewish Records Indexing, w ramach której pozyskano ponad 15 000 kopii cyfrowych);
- AP w Kielcach (współpraca ze Świętokrzyskim Towarzystwem Genealogicznym „Świętogen”, w wyniku której Archiwum pozyskało ponad 385 000 fotografii cyfrowych);
- AP w Łodzi (współpraca z Polskim Towarzystwem Genealogicznym, którego wolontariuszka wykonała ponad 37 000 fotografii cyfrowych z akt stanu cywilnego z zasobu AP w Łodzi);

- AP w Opolu (współpraca ze Stowarzyszeniem Opolscy Genealodzy, w ramach której pozyskano prawie 7 000 skanów);
- AP w Toruniu (współpraca z Fundacją „Chrońmy Dziedzictwo” w Lublinie, w ramach której wykonano ponad 257 000 fotografii);
- AP we Wrocławiu (współpraca ze Śląskim Towarzystwem Genealogicznym, w wyniku której pozyskano ponad 19 000 skanów).

4.3 Digitalizacja i mikrofilmowanie w archiwach zagranicznych

Prace nad uzupełnianiem państwowego zasobu archiwalnego poprzez kopiowanie w archiwach zagranicznych materiałów dotyczących Polski i Polaków prowadzone były zarówno przez NDAP, jak i niektóre z archiwów państwowych.

Kontynuowano realizację wieloletniej umowy pomiędzy NDAP a Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie w zakresie mikrofilmowania poloników. Pozyskano kolejną partię klatek mikrofilmowych (54 000) z zespołu nr 770, Tymczasowy Wydział Samorządowy we Lwowie.

AGAD w ramach wieloletniej umowy o współpracy z 2013 r, podpisanej z Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie pozyskało kopie cyfrowe (skany) poloników z zasobu archiwum lwowskiego oraz kopie inwentarzy archiwalnych w łącznej liczbie 170 590 skanów z materiałów archiwalnych i inwentarzy z 12 zespołów archiwalnych. Skany wykonano z akt sądów grodzkich z okresu I Rzeczypospolitej, kopie inwentarzy objęły akta instytucji i organizacji polskich z XIX i XX w.

AP w Przemyślu w ramach zawartych umów o odpłatne wykonanie skanów z zasobów archiwów ukraińskich uzupełniających zbiory archiwum przemyskiego pozyskało łącznie ponad 41 000 skanów dokumentów, w tym 33 600 z Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie (akta metrykalne z zespołów: Konsystorz Metropolitalny Rzymskokatolicki we Lwowie – księgi metrykalne), 8 000 skanów z zasobu Archiwum Państwowego Obwodu Lwowskiego we Lwowie (zespół: Związek Obrońców Lwowa z listopada 1918 r.).

AP w Lublinie kontynuowało projekt digitalizacji lubelskich ksiąg miejskich, realizowany z Narodowym Archiwum Historycznym Białorusi w Mińsku. W 2019 r. z zasobu białoruskiego archiwum wykonano 4 054 skany z ksiąg radzieckich, wójtowsko-ławniczych i rachunkowych miasta Lublina z okresu XVI-XVII w. Stanowią one ważne uzupełnienie materiałów archiwalnych z okresu staropolskiego gromadzonych w AP w Lublinie.

W dniu 17 grudnia 2019 r. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych podpisał porozumienie z Instytutem Badań nad Dziedzictwem Kulturowym Europy z siedzibą w Białymstoku, które przewiduje przekazywanie do NDAP kopii cyfrowych poloników, wykonanych w ramach kwerend i prac naukowo-badawczych Instytutu

w archiwach zagranicznych. Bezpłatnie przekazywane kopie mają docelowo trafić do AGAD w Warszawie.

4.4. Zbiory kopii cyfrowych w archiwach państwowych

Archiwa państwowe gromadzą kopie cyfrowe materiałów z zasobu własnego, a także spoza państwowego zasobu archiwalnego. Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. wśród kopii cyfrowych materiałów z zasobu własnego znajdowało się: ponad 94 mln stron dokumentów tekstowych, prawie 1,4 mln kopii fotografii oraz innych obiektów ikonograficznych, a także kopie prawie 36 000 nagrań dźwiękowych oraz prawie 2 300 filmów.

Natomiast zbiory kopii cyfrowych materiałów spoza państwowego zasobu archiwalnego obejmowały: prawie 4,9 mln stron dokumentów tekstowych, ponad 66 000 fotografii i obiektów ikonograficznych, ponad 16 000 nagrań dźwiękowych oraz ponad 800 filmów.

Tabela nr 1. Zbiory kopii cyfrowych w archiwach państwowych w 2019 r. [na podstawie sprawozdań statystycznych KN-1 według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.]

typ kopii	z zasobu własnego		spoza zasobu	
	oryginały: liczba stron/jednostek	rozmiar w GB	oryginały: liczba stron/jednostek	rozmiar w GB
filmy	2 271	178 393,00	16 547	848,50
fotografie, ikonografia	1 382 117	177 093,39	66 385	7 458,56
nagrania dźwiękowe	35 874	13 762,43	813	860,04
tekstowe	94 079 197	2 211 741,38	4 872 868	21 420,48

4.5. Mikrofilmowanie w roku sprawozdawczym

W związku z zaleceniem wygaszania mikrofilmowania w archiwach państwowych, w 2019 r. działania te prowadzone były w ograniczonym zakresie. Mikrofilmy materiałów archiwalnych sporządzało AP w Szczecinie, które w roku sprawozdawczym w pracowni własnej wykonało łącznie ponad 89 000 klatek mikrofilmu zabezpieczającego.

5. Wykorzystanie zasobu archiwalnego

5.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie wykorzystania zasobu archiwalnego

Działania nadzorcze i koordynacyjne Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w obszarze wykorzystania zasobu archiwalnego obejmowały przede wszystkim:

- działanie Naczelnego Dyrektora jako organu odwoławczego i skargowego w sprawach udostępniania materiałów archiwalnych i urzędowego potwierdzania treści tych materiałów;
- analizę obowiązujących w archiwach państwowych cenników usług oraz sformułowanie rekomendacji mających na celu ograniczenie rozbieżności cen za usługi świadczone przez archiwa państwowe;
- monitorowanie zmian w regulaminach korzystania z materiałów archiwalnych w archiwach państwowych oraz przegląd regulaminów obowiązujących w wybranych archiwach;
- analizę przebiegu udostępniania zasobu archiwalnego w miesiącach wakacyjnych w celu określenia zasadności rezygnacji z tzw. przerwy letniej w udostępnianiu zasobu archiwów państwowych;
- udzielanie wyjaśnień oraz interpretowanie, zarówno na potrzeby osób prywatnych, jak i instytucji, przepisów dotyczących udostępniania zasobu archiwalnego.

5.2. Tendencje wykorzystania zasobu archiwalnego

Wykorzystanie materiałów archiwalnych przechowywanych przez archiwa państwowe obejmuje przede wszystkim: bezpośrednie i pośrednie udostępnianie zasobu, wydawanie zaświadczeń, uwierzytelnionych odpisów, wyciągów i wypisów oraz uwierzytelnionych reprodukcji, a także dostarczanie materiałów archiwalnych dla potrzeb postępowania prowadzonego przez upoważnione organy oraz wypożyczenia materiałów archiwalnych, w szczególności do celów wystawienniczych.

W 2019 r. w zakresie wykorzystania zasobu archiwalnego w skali całej sieci archiwalnej odnotowano:

- spadek liczby użytkowników zasobu archiwalnego w porównaniu do 2018 r.;
- dalszy spadek liczby odwiedzin;
- utrzymanie się tendencji spadkowej w zakresie ilości materiałów archiwalnych udostępnianych w czytelnich;

- nieznaczny wzrost liczby wykonanych kwerend w stosunku do roku poprzedniego.

5.3. Użytkownicy zasobu archiwów państwowych oraz cele korzystania z materiałów archiwalnych

Archiwa państwowe udostępniają zasób archiwalny wszystkim zainteresowanym. Pełnią przy tym także funkcję urzędów wiary publicznej. Z tego tytułu są uprawnione do wydawania zaświadczeń, uwierzytelnionych kopii i odpisów z przechowywanych materiałów archiwalnych. Z dokumentów można korzystać samodzielnie w czytelnich oraz za pośrednictwem serwisów internetowych, m.in. *szukajwarchiwach.gov.pl*, *genealogiawarchiwach.pl*, zawierających zdigitalizowaną część zasobu. Poszukiwania dokumentów lub informacji można również zlecić archiwum.

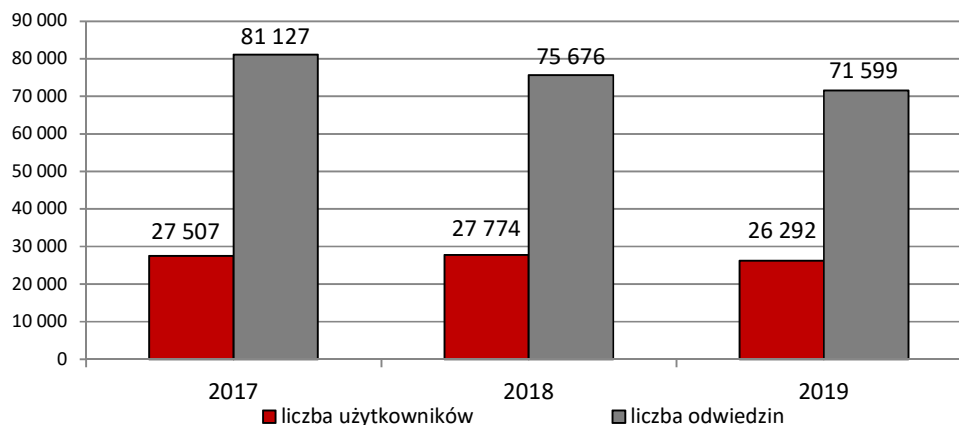
W 2019 r. ponad 26 000 osób prowadziło badania w czytelnich archiwów państwowych. Podczas ponad 71 000 wizyt skorzystano z ponad 728 000 jednostek.

Archiwa państwowe zrealizowały także prawie 70 000 kwerend, czyli przeprowadziły na zlecenie użytkowników poszukiwania wskazanych dokumentów lub informacji.

5.3.1. Udostępnianie materiałów archiwalnych w czytelnich

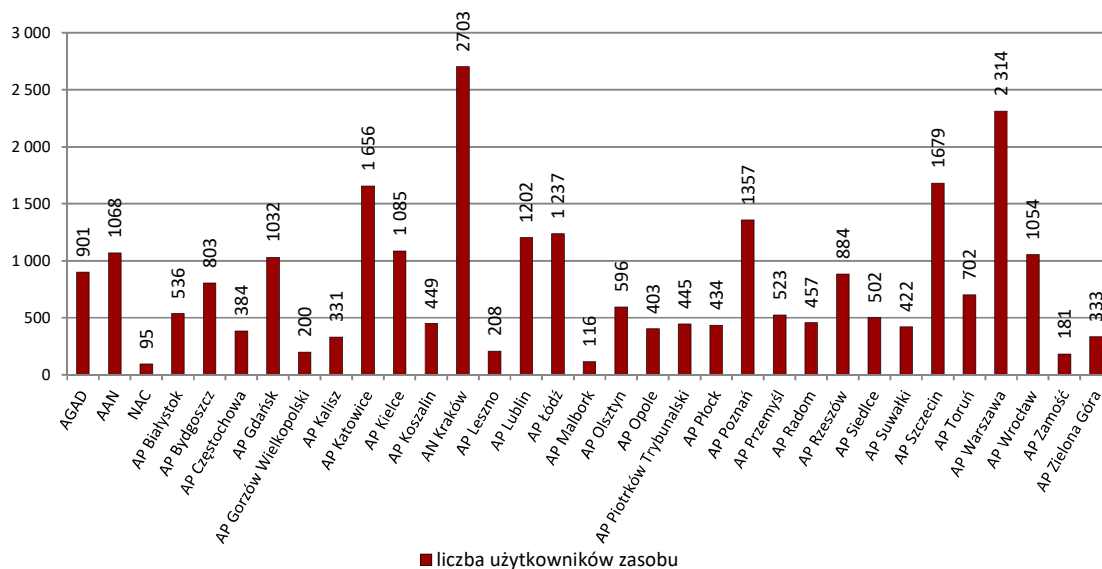
W 2019 r. czytelnice archiwów państwowych odwiedziło o 1 482 użytkowników mniej niż w roku poprzednim, co oznacza 5% spadek liczby użytkowników. O 5% zmalała także liczba odwiedzin. W czytelnich archiwów państwowych w roku sprawozdawczym odnotowano łącznie o 4 077 odwiedzin mniej niż w 2018 r.

Wykres nr 10. Użytkownicy i odwiedziny archiwów państwowych w latach 2017-2019 [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych]

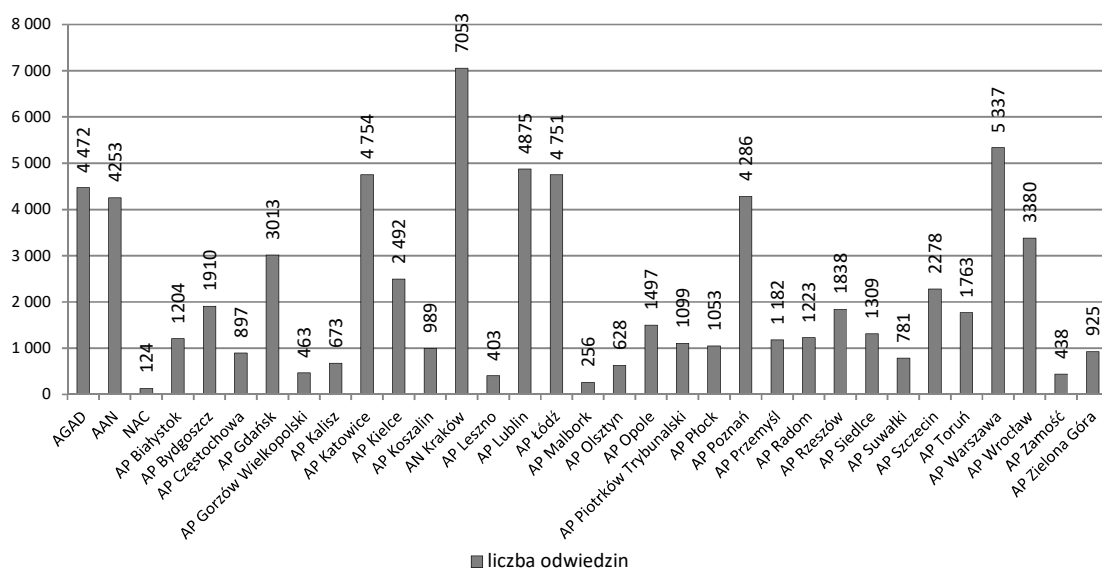
W 2019 r., podobnie jak w roku poprzednim, najwięcej osób odwiedziło: AN w Krakowie (2 703), AP w Warszawie (2 314) oraz AP w Szczecinie (1 679).

Wykres nr 11. Użytkownicy zasobu w czytelnich archiwów państwowych w 2019 r. [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.]

Najczęściej odwiedzane były: AN w Krakowie (7 053), AP w Warszawie (5 337) oraz AP w Lublinie (4 875).

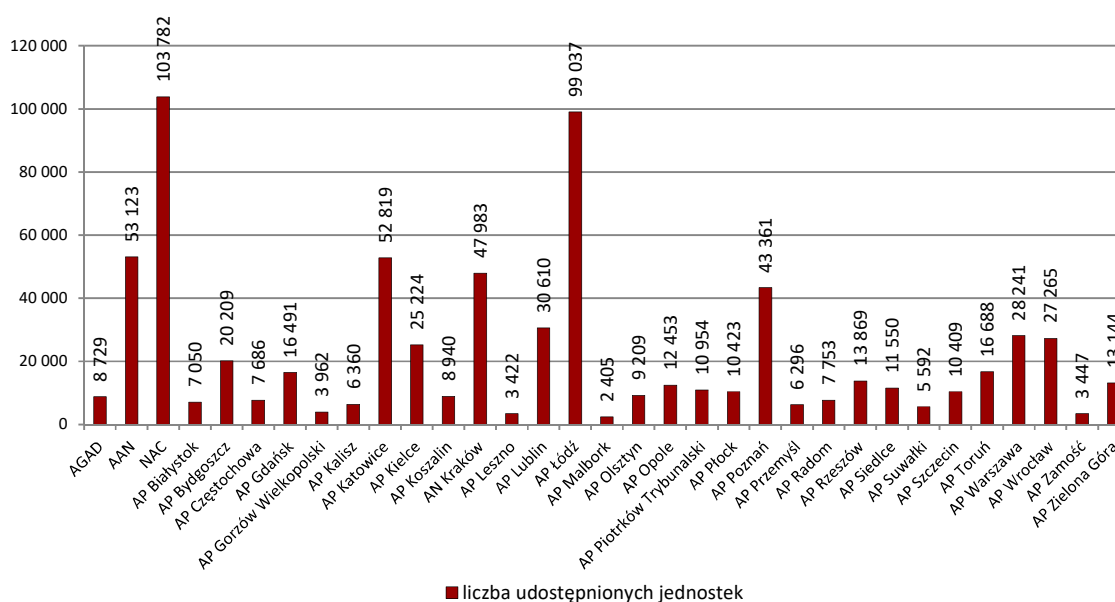
Wykres nr 12. Odwiedziny w czytelnich archiwów państwowych w 2019 r. [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.]

Łącznie w 2019 r. archiwa państwowe udostępniły 728 486 jednostek, co w porównaniu do 2018 r. stanowi spadek o 38%. Zmniejszenie się liczby udostępnionych jednostek w znacznej mierze związane jest ze wskaźnikami odnotowanymi przez NAC. Wyłączając dane tego Archiwum, podlegające ze względu na specyfikę jego zasobu znacznym wahaniom, liczba udostępnionych jednostek pozostała na poziomie porównywalnym z rokiem poprzednim.

W 2019 r. najwięcej jednostek (103 782) udostępniło NAC. Wśród pozostałych archiwów państwowych na pierwszym miejscu pod względem liczby udostępnionych jednostek znalazło się AP w Łodzi, gdzie udostępniono 99 037 jednostek, AAN, w którym użytkownicy skorzystali z 53 123 jednostek oraz AP w Katowicach, które udostępniło 52 819 jednostek.

Wykres nr 13. Udostępnianie zasobu w archiwach państwowych w 2019 r. [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.]

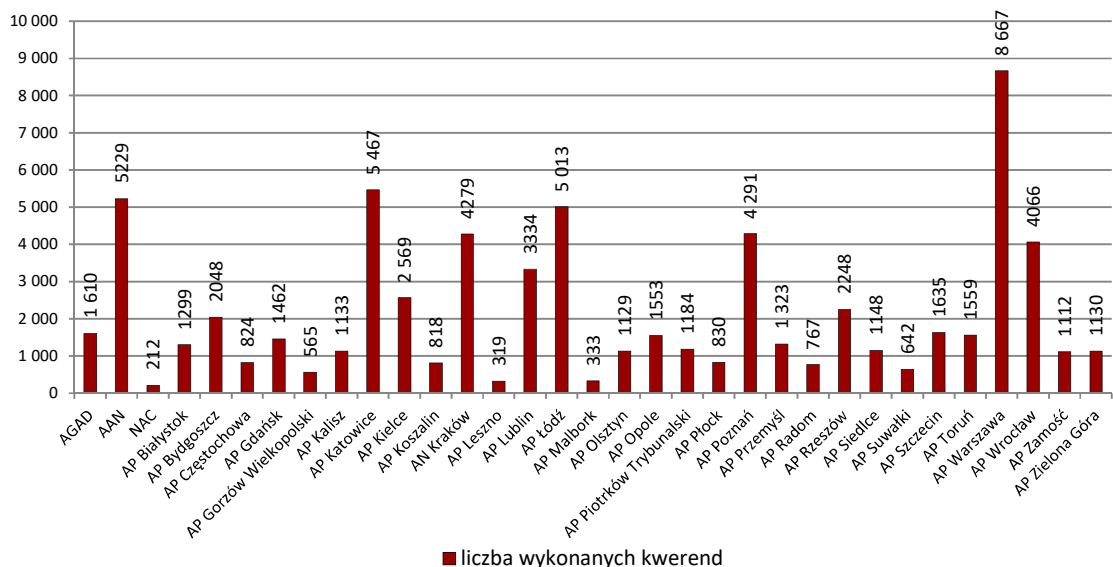

5.3.2. Kwerendy wykonywane przez archiwa państwowe

Archiwa państwowe na zlecenie użytkowników prowadziły we własnym zasobie poszukiwania informacji dotyczących określonego zagadnienia lub konkretnych osób.

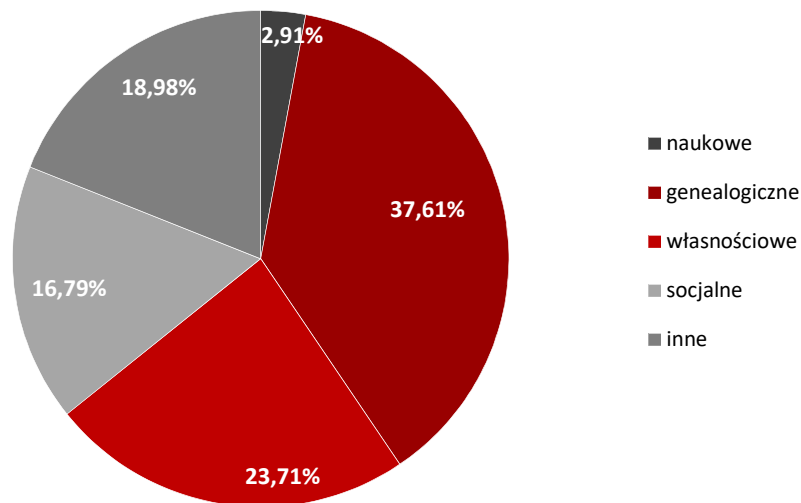
W 2019 r. archiwa państwowe zrealizowały 69 798 kwerend na podstawie zasobu archiwalnego. W porównaniu z rokiem poprzednim, liczba wykonanych kwerend wzrosła o ponad 2%. Najwięcej kwerend zrealizowało AP w Warszawie (8 667), AP w Katowicach (5 467) oraz AAN (5 229).

Wykres nr 14. Kwerendy zrealizowane na podstawie zasobu archiwalnego w 2019 r. [na podstawie sprawozdań statystycznych archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.]

Struktura tematyczna kwerend w 2019 r. nie uległa istotnym zmianom w stosunku do roku poprzedniego.

Wykres nr 15. Struktura tematyczna kwerend w 2019 r. [na podstawie danych ze sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.]

Dominującym typem kwerend realizowanych w 2019 r. były poszukiwania genealogiczne (26 251 wniosków; prawie 38% łącznej liczby wniosków). Najwięcej tego typu kwerend przeprowadziło AP w Poznaniu (2 306), AP w Warszawie (2 229) oraz AP w Łodzi (2 107). Drugą pod względem liczebności grupę kwerend (16 552 wniosków; prawie 24%) stanowiły poszukiwania o charakterze własnościowym. Tego typu kwerendy szczególnie często były zlecane AP w Warszawie (4 719), AAN (1 131) oraz AP w Łodzi (1 015). Najrzadziej archiwa państwowe przeprowadzały kwerendy w celach naukowych (2 034; 3%). Badacze zdecydowanie częściej wybierają bowiem możliwość bezpośredniego korzystania z materiałów archiwalnych w czytelnich archiwów państwowych.

W NDAP udostępniano informacje o zasobie archiwalnym oraz wspierano poszukiwania prowadzone przez osoby prywatne i instytucje: zrealizowano 610 kwerend pisemnych o charakterze genealogicznym, informacyjnym, naukowym i własnościowym, 2 specjalne oraz 4 urzędowe.

Ponadto udzielono informacji osobom zgłaszającym się osobiście (33 osoby) lub telefonicznie (łącznie 469 kontaktów, w tym 279 zapytań o charakterze socjalnym, 64 genealogiczne, 20 naukowych, 13 adresowych, 6 własnościowych i 87 o innym charakterze).

5.3.3. Udostępnianie cyfrowych kopii materiałów archiwalnych w Internecie

Archiwa państwowe systematycznie zwiększają liczbę udostępnianych w Internecie cyfrowych kopii materiałów archiwalnych. Kopie cyfrowe dostępne są głównie w serwisie Szukaj w Archiwach (od 8 czerwca 2019 r. w nowej wersji dostępnej pod adresem szukajwarchiwach.gov.pl), a także w serwisie Genealogia w Archiwach (genealogiawarchiwach.pl), na stronach internetowych archiwów, w bibliotekach cyfrowych oraz serwisach innych instytucji współpracujących z archiwami.

W obsługującym całą sieć archiwów państwowych serwisie Szukaj w Archiwach, administrowanym przez NAC, na koniec 2019 r. opublikowanych było łącznie 38 397 500 cyfrowych kopii materiałów archiwalnych. 8 czerwca 2019 r. zaprezentowano zmodernizowaną wersję serwisu, wprowadzającą m.in. nowy sposób publikowania kopii cyfrowych. Według stanu na koniec roku sprawozdawczego z serwisu szukajwarchiwach.pl skorzystało prawie 761 000 użytkowników, zaś z serwisu szukajwarchiwach.gov.pl prawie 304 000 użytkowników.

Dostęp on-line do ponad 3,5 mln skanów akt metrykalnych i ewidencji ludności z terenu województwa kujawsko-pomorskiego zapewnia portal genealogiawarchiwach.pl, uruchomiony w ramach realizowanego przez AP w Toruniu oraz AP w Bydgoszczy projektu *Źródła genealogiczne mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego*. W roku sprawozdawczym wspólnie dla dwóch archiwów – AP w Bydgoszczy i AP w Toruniu odnotowano prawie 248 000 unikatowych wizyt (użytkowników).

Poza ww. serwisami archiwa państwowe udostępniają zdigitalizowaną część swojego zasobu na własnych stronach internetowych, a także w bibliotekach cyfrowych. Kopie cyfrowe materiałów archiwalnych, głównie aktów stanu cywilnego, z zasobu archiwów państwowych dostępne są także na stronach internetowych towarzystw genealogicznych.

Łącznie archiwa państwowe zapewniają dostęp on-line do ponad 51 mln cyfrowych kopii materiałów archiwalnych ze swojego zasobu.

5.4. Reprografia dla użytkowników

W roku sprawozdawczym dla użytkowników wykonano ponad 250 000 kserokopii, ok. 165 000 skanów oraz prawie 35 000 fotografii cyfrowych. Sporządzano także wydruki skanów i fotografii cyfrowych oraz kopie nagrań.

5.5. Bazy danych w archiwach państwowych

Zasób wszystkich archiwów państwowych ewidencjonowany i inwentaryzowany jest w Zintegrowanym Systemie Informacji Archiwalnej (ZoSIA). Dostęp do Systemu możliwy jest przez przeglądarkę internetową, podobnie jak w przypadku innych baz wykorzystywanych przez archiwa, tj. DOKUMENTACJA (ewidencja dokumentacji niearchiwalnej) i NiKA (Nadzór i Kontrola Archiwalna).

Archiwa korzystały również ze zestandaryzowanych, opracowanych w NDAP, baz danych w programie Access. Były to:

- 1) AFISZ (Ewidencja plakatów i druków ulotnych),
- 2) ELA (Ewidencja Ludności),
- 3) FILMIK (System rejestracji mikrofilmów poloników z archiwów zagranicznych),
- 4) KITA (Komputerowa Informacja Techniczna),
- 5) MAPY (Ewidencja map przechowywanych w zasobie),
- 6) MIKROFILM (System ewidencji mikrofilmów w zasobie),
- 7) PRADZIAD (Program Rejestracji Akt Metrykalnych i Stanu Cywilnego),
- 8) RAP (Rejestr Archiwalnych Poszukiwań),
- 9) SCRINIUM (Inwentaryzacja dokumentów pergaminowych i papierowych),
- 10) SUMA (System Udostępniania Materiałów Archiwalnych),
- 11) TOPOGRAF (Inwentarz topograficzny zasobu).

Ponadto, w archiwach państwowych, w celu usprawnienia pracy bieżącej, przygotowano bazy lokalne wspomagające m.in. zarządzanie zbiorami bibliotecznymi, archiwum zakładowym, procesem udostępniania i realizacją kwerend, czy też

administrowanie wyposażeniem. Prowadzono także bazy tematyczne, do których dostęp zapewniano w czytelnich lub na stronach internetowych, np. „Redite ad fontes. Źródła wspólnej pamięci” – księgi metrykalne z zasobu AGAD on-line (<http://agad.gov.pl/inwentarze/testy.html>), „Metrica Regni Poloniae Digitalis” (AGAD, <http://agad.gov.pl/metrykalia.html>), „Baza FOTO” w AP w Lesznie (https://www.archiwum.leszno.pl/baza_foto.php), „Mieszkańcy Lublina” w AP w Lublinie (<http://lublin.ap.gov.pl/mieszkanicy-lublina/>), „Kartoteka ewidencji ludności miasta Poznania z lat 1870-1931” w AP w Poznaniu (<http://e-kartoteka.net/pl/>), czy też „Ludność Zamościa” w AP w Zamościu (<http://zamosc.ap.gov.pl/index.php/jak-korzystac/bazy-danych/ludnosc-zamoscia>). Informacje o tych bazach znaleźć można w sprawozdaniach rocznych poszczególnych archiwów państwowych.

W 2019 r. rozpoczęto realizację drugiego etapu wdrażania w bibliotekach archiwów państwowych zintegrowanego systemu bibliotecznego KOHA. Do systemu przystąpiły archiwa państwowe w Toruniu, Zamościu, Zielonej Górze oraz NAC. Na koniec roku 2019 stosowano go w bibliotekach 15 archiwów i NDAP. Dla pracowników rozpoczynających pracę w systemie zorganizowano warsztaty szkoleniowe i przygotowano zestaw instrukcji omawiających sposoby ewidencjonowania, katalogowania oraz prowadzenia akcesji wydawnictw.

Na tym etapie w systemie prowadzone są przede wszystkim prace z zakresu ewidencjonowania i opracowania materiałów bibliecznych. W celu wsparcia tych prac w październiku 2019 r. zorganizowane zostało szkolenie poświęcone zagadnieniom ewidencji w tym prowadzeniu różnych rodzajów ewidencji (szczegółowej, sumarycznej), gromadzeniu, ubytkowaniu, inwentaryzacji czasopism oraz zabezpieczaniu zbiorów.

Nadal największe zbiory danych w systemie KOHA pochodzą z archiwów, których dane podlegały importowi przy wdrożeniu oprogramowania. Na koniec 2019 r. do systemu wprowadzono blisko 80 tysięcy rekordów egzemplarza.

6. Organy opiniodawcze i doradcze, komisje i zespoły międzyarchiwalne

6.1. Organy opiniodawcze i doradcze, komisje i zespoły międzyarchiwalne działające przy Naczelnym Dyrektorsze Archiwów Państwowych

W roku sprawozdawczym przy Naczelnym Dyrektorsze Archiwów Państwowych działały następujące grona:

- **Centralna Komisja Metodyczna** – w skład Komisji powołanej na lata 2018-2020 wchodziłi: Hanna Staszewska (MKiDN) – przewodnicząca, Robert Górski (NDAP) – sekretarz, Ewa Dubaj (AP w Częstochowie), Marcin Kapała (AP w Lesznie), Aleksander Korolewicz (AN w Krakowie), Małgorzata Król (AAN), Dariusz Magier (AP w Siedlcach), Zbigniew Marek (AP w Poznaniu), Monika Płuciennik (AP w Gdańsku), Magdalena Sadza (AP w Warszawie), Aleksandra Starczewska-Wojnar (AP w Opolu) i Edyta Targońska (AP w Lublinie). Komisja w tym składzie nie odbyła jednak w roku sprawozdawczym żadnego posiedzenia. W czerwcu jej kadencja została skrócona, a skład został zmieniony. Na kadencję 2019-2021 zostali powołani: Michał Knitter (AP w Szczecinie) – przewodniczący, M. Sadza – zastępca przewodniczącego (do września 2019 r.), Anna Laszuk (NDAP) – sekretarz, Elżbieta Czajka (AP w Łodzi), Sławomir Filipowicz (AP w Suwałkach), Krzysztof Kołodziejczyk (AP w Lublinie), Aleksander Kondrat (AP w Kielcach), prof. Wiesława Kwiatkowska, Z. Marek, M. Płuciennik (Uniwersytet Gdański), i A. Starczewska-Wojnar. We wrześniu do składu CKM powołana została Barbara Berska (AN w Krakowie). Komisja odbyła w 2017 r. 3 posiedzenia (25 czerwca, 23 października i 12-13 grudnia), prowadziła też prace na internetowym forum dyskusyjnym. W trakcie posiedzeń poznano oczekiwania Naczelnego Dyrektora wobec CKM w nowej kadencji i zgodnie z nimi oraz z rozeznaniem członków Komisji uchwalono plan pracy. Wypowiadano się też na temat bieżących zagadnień metodycznych, przekazanych przez Naczelnego Dyrektora. Były to pytania i uwagi zgłoszone przez archiwa państwowe, dotyczące zagadnień regulowanych przez zarządzenia nr 7/2018 i 8/2018 NDAP, oraz projekt instrukcji digitalizacji zasobu archiwalnego archiwów państwowych w zakresie zgłoszonym przez Departament Organizacji i Udostępniania NDAP. Zaopiniowano także dwa projekty przepisów metodycznych, przygotowane w NDAP – dotyczących postępowania z aktami stanu cywilnego i z materiałami samorządów.
- **Centralna Komisja Archiwalnej Oceny Dokumentacji** – Przewodniczącym CKAOD kadencji 2018-2020 był Maciej Parzniewski z NAC. W roku sprawozdawczym CKAOD obradowała na ośmiu posiedzeniach, w trakcie których zajmowano się m.in.: problemem wartościowania dokumentacji

medycznej, dokumentacji kierowców i pojazdów, akt osobowych studentów i prac dyplomowych oraz dokumentacji projektów unijnych.

- **Wewnętrzna komisja oceny wniosków dyrektorów archiwów państwowych w zakresie pozyskiwania materiałów archiwalnych** powołana zarządzeniem nr 85 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z dnia 23 listopada 2017 r. w sprawie określenia zasad i trybu działania wewnętrznej komisji oceny wniosków dyrektorów archiwów państwowych w zakresie pozyskiwania materiałów archiwalnych z późn. zm. Komisji przewodniczył Zastępca Naczelnego Dyrektora Ryszard Wojtkowski, a jej członkami byli pracownicy NDAP: Anna Jastrzębska-Pawlak, Agnieszka Makówka, Eliza Dąbrowska oraz Joanna Landowska (sekretarz). W 2019 r. w trakcie 6 posiedzeń Komisja zajmowała się wnioskami złożonymi przez następujące archiwa: AP w Bydgoszczy – 1 wniosek, AP w Lublinie – 4 wnioski, AP w Katowicach – 1 wniosek, AP we Wrocławiu – 1 wniosek, AAN – 2 wnioski, NAC – 1 wniosek. Natomiast do NDAP w roku sprawozdawczym wpłynęło ogółem 18 wniosków/zapytań dotyczących przejęcia materiałów archiwalnych, z czego jedynie w 4 przypadkach NDAP udzieliła konkretnego wsparcia finansowego (NAC – 25 tys. zł, AP w Bydgoszczy – 5 tys. zł., AP w Lublinie – 5 tys. zł i 2 tys. zł), w jednym przypadku Komisja wsparła MKiDN w „oszacowaniu wartości zabytkowej księgi”, a w pozostałych przypadkach, albo archiwa państwowe same odstąpiły od dalszej realizacji spraw, albo sprawy zostały uznane za nieaktualne ze względu na zbyt długi upływ czasu bądź brak wymaganych informacji.
- **Zespół roboczy do wsparcia wdrożeń systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją w archiwach państwowych** – w roku sprawozdawczym zespół spotkał się na jednym posiedzeniu (8 marca 2019 r.). Swoją pracę zespół kontynuował pracując zdalnie i przeprowadzając konsultacje związane z:
 - a) opiniowaniem harmonogramu wdrożeń systemu EZD w archiwach państwowych przewidzianych do wdrożenia w 2019 r.;
 - b) udzielaniem wsparcia technicznego archiwom państwowym wdrażającym system EZD, w zakresie jego konfiguracji i instalacji w środowisku teleinformatycznym archiwum;
 - c) udzielanie porad i wsparcie archiwów państwowych w przypadku awarii systemu EZD bądź w zidentyfikowaniu występujących błędów oraz w przypadku aktualizacji systemu EZD, w tym opiniowanie nowej wersji systemu EZD przed jej wdrożeniem w archiwach państwowych oraz monitorowanie prawidłowości przebiegu procesu aktualizacji.

Członkowie zespołu wspólnie z przedstawicielami Departamentu Kształtowania Narodowego Zasobu Archiwalnego NDAP brali udział w spotkaniu zorganizowanym dla archiwów państwowych z producentami systemów EZD (25 marca 2019 r. – spotkanie z przedstawicielami Podlaskiego

Urzędu Wojewódzkiego) oraz w organizowanym przez DKN 23 maja 2019 r. spotkaniu dla archiwów państwowych poświęconym problematyce związanej z wdrożeniami systemu EZD w archiwach.

Ponadto członkowie zespołu przeprowadzili szkolenia z obsługi systemu EZD w AP w Częstochowie, AP w Kaliszu, AN w Krakowie, AP w Lesznie, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AP w Poznaniu, AP w Siedlcach, AP w Suwałkach.

- **Zespół roboczy do opracowania zasad przejmowania materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej do zasobu archiwów państwowych** – pracami zespołu kierował Sebastian Czerniak. W roku sprawozdawczym zespół pracował zdalnie i odbył jedno spotkanie formalne (zdalne). W trakcie prac zespołu opiniowano projekty aktów prawnych wydawanych na podstawie art. 5a, 5b oraz 5c ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach oraz nad treścią Procedur dotyczących sposobu postępowania podczas przejmowania materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej.
- **grupa robocza do spraw archiwów kościelnych** – w skład grupy wchodził przedstawiciele NDAP, archiwów państwowych i kościelnych, powołani w 2017 r., tzn. ks. Mieczysław Różański – przewodniczący, Henryk Niestrój - zastępca przewodniczącego, Anna Laszuk - sekretarz oraz członkowie: Karol Patryk Dowgiąło, Ewa Grin-Piszczek, s. Krescencja Huk, Anna Krochmal, ks. Robert Romuald Kufel, ks. Michał Sołomieniuk i ks. Jarosław Wąsowicz. Grupa odbyła pięć posiedzeń – 18 lutego, 18 marca, 11 czerwca, 23 września i 9 grudnia. Omówiono na nich wyniki ankiety dotyczącej postępowania z materiałami archiwalnymi w archiwach zakonnych, opiniowano kolejne fragmenty katalogu dobrych praktyk, przeznaczonego do stosowania w archiwach kościelnych oraz końcowy projekt katalogu. Między posiedzeniami członkowie grupy przygotowywali opracowania dotyczące: postępowania z kopiami obcych materiałów archiwalnych w zasobie archiwalnym i kopiami z zasobu własnego; digitalizacji jako formy zabezpieczania zasobu oraz w celu udostępniania i scalania informacyjnego; wyodrębniania zespołów i zbiorów; profilaktyki konserwacji materiałów archiwalnych (temat opracowany przez eksperta spoza grupy roboczej); opracowania materiałów archiwalnych. Projekt katalogu został zredagowany i przedstawiony Naczelnemu Dyrektorowi w końcu grudnia 2019 r.

Oprócz przygotowania katalogu dobrych praktyk, członkowie grupy roboczej uczestniczyli w przygotowaniu cyklicznej, III Konferencji Archiwistów Państwowych i Kościelnych, która miała miejsce w Łodzi w dniach 14-16 października 2019 r. pod hasłem „Archiwa kościelne w niepodległej Polsce”. Wzięło w niej udział ośmioro członków grupy, z których sześcioro

przedstawiło referaty (ks. M. Różański, H. Niestrój, A. Laszuk, ks. R. R. Kufel, ks. M. Sołomieniuk i ks. J. Wąsowicz).

- **Rada Naukowa serii pamiętników dotyczących I wojny światowej** – do obowiązków jej członków należy wybór tekstów stosownych do publikacji w serii wydawniczej NDAP pt. „Wielka Wojna – codzienność niecodzienności”. Ponadto Rada sprawuje nadzór naukowy i redakcyjny nad poszczególnymi tomami serii.

6.2. Organy opiniodawcze i doradcze w archiwach państwowych

Do funkcjonujących w archiwach państwowych organów opiniodawczo-doradczych należą:

- **Rady naukowo-programowe**

W roku sprawozdawczym rady naukowo-programowe funkcjonowały w sześciu archiwach państwowych: AGAD, AAN, AP w Kielcach, AP w Opolu, AP w Przemyślu i AP w Szczecinie. Odbyły one w tych archiwach łącznie 3 posiedzenia. Przedmiotem posiedzenia Rady naukowo-programowej w AGAD była ocena inicjatyw naukowych, wydawniczych i popularyzatorskich realizowanych w Archiwum w 2019 r., zaakceptowano także plan działalności naukowo-wydawniczej i popularyzatorskiej na 2020 r. W trakcie posiedzenia Rady oraz Zespołu Redakcyjnego „Świętokrzyskich Studiów Archiwalno-Historycznych” w AP w Kielcach opiniowano materiały nadesłane do VIII tomu periodyku, ustalono skład zespołu recenzentów tego tomu oraz omówiono sprawy bieżące wydawnictwa. Na posiedzeniu Rady w AP w Opolu omówiono plany naukowe, wydawnicze, edukacyjne i popularyzatorskie na 2019 r.

- **Komisje metodyczne**

W archiwach państwowych działały 33 komisje metodyczne, funkcjonujące na zasadach określonych w zarządzeniu nr 9 Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych z 30 stycznia 2018 r. w sprawie określenia zakresu i trybu działania komisji metodycznych w archiwach państwowych. W roku sprawozdawczym komisje metodyczne zebrały się na 21 posiedzeniach, w trakcie których m.in. omawiano zagadnienia związane ze scalaniem zespołów rozbitych, metody opracowania różnych rodzajów materiałów archiwalnych, opiniowano zmiany w ewidencji zasobu, poprawność opracowania zespołów (zbiorów) oraz sporządzonych do nich pomocy ewidencyjno-informacyjnych oraz pomocy wyższego rzędu (indeksów). W 2019 r. najczęściej zbierały się komisje metodyczne: AP w Zielonej Górze – 4 posiedzenia, AGAD – 3 posiedzenia, oraz po 2 posiedzenia w AP w Opolu, Przemyślu i Warszawie.

- **Komisje Archiwalnej Oceny Dokumentacji**

Stałymi organami kolegiальnymi wspomagającymi działalność archiwów państwowych w sferze kształtowania zasobów archiwalnych są **komisje archiwalnej oceny dokumentacji**. Działa ich w sumie 20. Komisje archiwalnej oceny dokumentacji obradowały na 50 posiedzeniach, w trakcie których omawiano takie zagadnienia jak: prawidłowość wartościowania dokumentacji w toku jej brakowania, ocena działalności podmiotów pod kątem możliwości ustalenia ich jako wytwórców materiałów archiwalnych, zasadność przejmowania danej dokumentacji jako materiałów archiwalnych do archiwum państwowego, czy też opiniowanie planów kontroli archiwalnych oraz wykazu podmiotów, których materiały archiwalne wchodzi w skład ewidencjonowanego niepaństwowego zasobu archiwalnego.

Prace tych komisji były monitorowane przez NDAP, która podejmowała korespondencję z archiwami państwowymi prosząc o wyjaśnienia lub uzupełnienia podjętych uchwał.

7. Działalność naukowa prowadzona przez archiwa państwowe

7.1. Zebrania naukowe

W 2019 r. zebrania naukowe organizowano w 13 archiwach państwowych. Łącznie odbyło się 56 zebrań, podczas których wygłoszono 68 referatów i komunikatów. Odbyło się o jedno zebranie mniej niż w roku ubiegłym. Liczba wygłoszonych wystąpień jest również mniejsza o jedno. Najwięcej zebrań miało miejsce w AP w Olsztynie (12), AP w Szczecinie (7), AP w Warszawie (6), AGAD, AAN, AP w Lublinie (po 5).

Na zebraniach naukowych omawiano tematy związane z m.in.: materiałami źródłowymi będącymi w zasobie archiwów państwowych, historią Polski i historią regionalną, dziejami archiwów i ich zasobu, publikacjami archiwów państwowych oraz popularyzacją wiedzy historycznej i zasobu archiwalnego. Ponadto podejmowano również zagadnienia związane z metodyką archiwalną, digitalizacją zasobu, projektami realizowanymi w archiwach oraz organizacją archiwów w innych państwach. Pracownicy archiwów państwowych prezentowali również sprawozdania z odbytych staży, konferencji, szkoleń i seminariów. Na zebraniach naukowych głos zabierali nie tylko pracownicy archiwów państwowych, ale również takich instytucji jak: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Instytut Historii im. Tadeusza Manteuffla Polskiej Akademii Nauk oraz Archiwum Główne Policji przy Komendzie Głównej Policji.

7.2. Udział w konferencjach naukowych

Pracownicy archiwów państwowych uczestniczyli w 237 krajowych i międzynarodowych konferencjach, seminariach i sesjach naukowych, co stanowi spadek o około 22% w stosunku do roku 2018.

W trakcie wymienionych wydarzeń wygłosili 250 referatów (o 78 mniej niż w roku poprzednim) dotyczących zagadnień z zakresu historii Polski i historii powszechnej, archiwistyki (szczególnie teorii i metodyki), dziejów archiwów państwowych i ich zasobów, konserwacji, digitalizacji i postępowania z różnymi rodzajami materiałów archiwalnych, edukacji i popularyzacji oraz badań genealogicznych.

Wiele tych konferencji organizowały lub współorganizowały archiwa państwowe oraz NDAP, często we współpracy z innymi instytucjami, uczelniami, towarzystwami i stowarzyszeniami. Wśród najciekawszych konferencji można wymienić m.in.: konferencję poświęconą życiu i działalności I.J. Paderewskiego (Warszawa, 18-20.11.2019 r.), IV Ogólnopolską Konferencję Archiwistów i Historyków "Educare necesse est" (Warszawa, 13-14.06.2019 r.), XX Powszechny Zjazd Historyków Polskich (Lublin, 18-20.09.2019 r.), konferencję „Chłopi na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej do czasów uwłaszczenia” (Ciechanowiec, 6-7.06.2019 r.),

Środkowoeuropejskie Spotkania Genealogiczne (Warszawa, 16.06.2019 r.), II Siedleckie Spotkania Archiwoznawcze (Siedlce, 14-15.02.2019 r.), „Nowoczesne technologie – przyjaciel muzealnika, archiwisty i animatora kultury” (Warszawa, 20.05.2019 r.), „Archiwa polskie i ukraińskie wobec wyzwań współczesności - podobieństwa i specyfika” (Warszawa, 13-14.06.2019 r.), XI Międzynarodowe Kolokwium Genealogiczne Warszawa (Warszawa, 2-4.07.2019 r.), „Drogi do niepodległości 1914-1918”, część IV: „Początki Polski niepodległej. Archiwa o proveniencji prywatnej” (Warszawa, 22.11.2019 r.), VI Forum Edukatorów Archiwalnych (Koszalin, 8-9.07.2019 r.), „Archiwa kościelne w niepodległej Polsce” (Łódź, 14.10.2019 r.), „Archiwa wczoraj i dziś. W 100. rocznicę podpisania Dekretu o archiwach państwowych i opiece nad archiwaliaми oraz 100-lecie działalności Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim” (Tomaszów Mazowiecki, 10.10.2019 r.).

W 2019 r. przedstawiciele archiwów państwowych i NDAP uczestniczyli w 58 konferencjach międzynarodowych, w tym m.in.: „Technart 2019” (Brugia, 7-10.05.2019 r.), „iPRES2019 16th International Conference on Digital Preservation” (Amsterdam, 16-20.08.2019 r.), „VIII Międzynarodowe Sympozjum Dziejów Biurokracji” (Sandomierz, 7-9.09.2019 r.), 50. Edycja międzynarodowej konferencji International Association of Sound and Audiovisual Archives (Hilversum, 30.09-03.10.2019 r.), „Building Culture and Community: Jewish Architecture and Urbanism in Poland”(Warszawa, 30.05.2019 r.), 29th International Archival Day „Questions of Archival Sciences. Resonances of Social Changes in Archival Theory and Practice” (Koper, 20-23.10.2019 r.), „Technical and field related problems of traditional and electronic archiving.” (Radenci, 3-5.04.2019 r.), „Archival and Source Studies – Trends and Challenges” (Tibilisi, 26-28.09.2019 r.), „Convegno internazionale di studi storici. Università in Europa centro-orientale nel secondo Novecento. Istituzioni, docenti e studenti prima e dopo il 1989” (Padwa, 13-14.05.2019 r.), „XXXI Convegno Internazionale. Otium e negotium nel Rinascimento” (Chianciano - Montepulciano, 18-20.07.2019 r.), „VII Studenttag der Arbeitsgemeinschaft für pommersche Kirchengeschichte „Schlüsseljahre 1949 - 1959 - 1969” (Greifswald, 29.11.2019 r.).

7.3. Udział w projektach (projekty samodzielne i realizowane we współpracy)

Archiwa państwowe brały udział, także we współpracy z innymi instytucjami krajowymi oraz zagranicznymi, w realizacji różnych programów i projektów badawczych. W 2019 r. pracownicy archiwów państwowych uczestniczyli m.in. w:

- projekcie badawczym w ramach grantu Narodowego Instytutu Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą POLONIKA „Polskie plakaty, afisze i druki ulotne na Litwie”. Pracownik AAN i współautor projektu przeprowadzał kwerendy źródłowe w wybranych polskich i litewskich archiwach i muzeach;

- projekcie grantowym finansowanym przez Narodowy Program Rozwoju Humanistyki „Epoka jagiellońska i jej dziedzictwo w I Rzeczypospolitej” – w ramach projektu pracownik AGAD zajmuje się tematem „Problematyka gospodarcza (skarbowość) i dzieje miast (księgi miejskie z terenu Mazowsza)”;
- projekcie grantowym finansowanym przez Narodowy Program Rozwoju Humanistyki „Leksykon Getta Łódzkiego” – w jego ramach AP w Łodzi współpracuje z Uniwersytetem Łódzkim;
- projekt „Archiwalne inwentarze idealne dla wybranych Landratur z terenów byłych Prus Zachodnich” zrealizowany przez pracowników AP w Gdańsku podczas wyjazdu naukowego do Berlina;
- projekt „Atlas historyczny Zamościa” – monografia rozwoju urbanistycznego Zamościa opracowywana w ramach serii „Atlas Historyczny Miast Polskich”.

W AAN kontynuowano prace w ramach projektu grantowego Narodowego Centrum Nauki „Od źródła do palety malarza: wydobywanie, produkcja i handel azurytem, malachitem i smaltą na obecnym terytorium Polski (XVI-XVIII w.)”. Pracownik archiwum będący współautorem projektu zrealizował i opracował kwerendy źródłowe w archiwach polskich i zagranicznych.

AP w Łodzi kontynuowało prace w ramach projektu „Makieta Litzmannstadt Getto” realizowanego przez Muzeum Tradycji Niepodległościowych w Łodzi. Archiwum jest także partnerem projektu Miejskiej Pracowni Urbanistycznej polegającym na stworzeniu trójwymiarowej makiety zabudowy Łodzi w latach 1850 i 1897-1907. Oprócz tego AP w Łodzi realizuje własny projekt dotyczący aktualizacji i wznowienia publikacji poświęconej funkcjonariuszom polskiej Policji Państwowej z terenu województwa łódzkiego, zamordowanym na terenie ZSRR – publikacja planowana na rok 2020 w 80. lecie Zbrodni Katyńskiej.

AP w Opolu kontynuowało prace związane z projektem grantowym finansowanym przez Narodowy Program Rozwoju Humanistyki pt. „Dokumentacja archiwalna dotycząca obecności i działalności Polaków na terenie Padwy w zasobach Archiwum Veneranda Arca w Padwie (XV-XX wiek)” – pracami zespołu badawczego kieruje prof. Mirosław Lenart, dyrektor AP w Opolu. Jednym z efektów projektu jest wydany we współpracy m.in. z Instytutem POLONIKA tom: Album Polonicum. Metryka nacji polskiej w Padwie 1592-1745. Edycja fototypiczna, Tom 1, część 1, Warszawa 2018, (Natio Polona. Fontes et Studia I).

AP w Szczecinie kontynuowało badania w zakresie rozwoju form kancelaryjnych i akt spraw w XVII i XVIII w. W zakresie XVIII-wiecznej kancelarii przeprowadzono kwerendy w archiwach w Niemczech (Greifswald, Berlin, Poczdam, Muenster) i Polsce (Szczecin, Bydgoszcz). W 2019 r. ukazał się artykuł w czasopiśmie „Archeion” t. 119 za 2018 rok na temat archiwizacji dokumentacji kartograficznej w registraturach XVIII wieku. W 2021 r. planowane jest zakończenie monografii na

temat kancelarii akt spraw w XVIII w. na przykładzie kamer wojenno-skarbowych w państwie pruskim.

Podjęte i kontynuowane w roku sprawozdawczym przedsięwzięcia miały także często charakter badań nad historią regionalną. Ich inicjatorem były archiwa, bądź stanowiły one wynik współpracy z przedstawicielami środowisk lokalnych – jednostkami administracji samorządowej, związkami zawodowymi i instytucjami kultury. Wśród przedsięwzięć własnych archiwów wymienić można następujące projekty:

- „Historia Solidarności Region Ziemia Sandomierska w latach 1980-1990” – kontynuowano projekt badawczy realizowany przez AP w Kielcach we współpracy z Zarządem Regionu NSZZ „Solidarność” Ziemia Sandomierska oraz z Oddziałem w Rzeszowie Instytutu Pamięci Narodowej;
- „Poczet burmistrzów miasta Łowicza 1645-1945”, kontynuowano projekt realizowany przez AP w Warszawie;
- „Księgi hipoteczne miasta Zamościa XIX i XX w. – opracowanie klucza adresowo-topograficznego” oraz „Zamojskie toponimy oraz ich rozmieszczenie na obszarze miasta Zamościa” – realizowane przez AP w Zamościu.

Archiwa brały także udział w przedsięwzięciach badawczych realizowanych przez środowiska naukowe i inne instytucje:

- pracownicy AP w Katowicach kontynuowali prace w ramach projektów: „Monografia Andrychowa” – realizowanego przez Urząd Miejski w Andrychowie, „Monografia Kęt” – realizowanego przez Urząd Gminy w Kętach, „Monografia Zatora” – realizowanego przez Urząd Miejski w Zatorze, „Monografia Chorzowa” – realizowanego przez Muzeum w Chorzowie, oraz „Tyski Słownik Biograficzny” - realizowanego przez Muzeum Miejskie w Tychach;
- pracownicy AP we Wrocławiu Oddział w Jeleniej Górze uczestniczyli w projekcie badawczym Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze związanym z przygotowywaną wystawą pt. „Wokół jeleniogórskiego ratusza”, w trakcie którego przeprowadzono badania archiwalne nad własnym zasobem, opracowano dzieje samego ratusza, jak również zestawienie właścicieli wszystkich kamienic rynkowych w XVIII w. Efektem badań stała się wystawa, a w 2020 r. roku prawdopodobnie ukaże się katalog wystawy.

7.4. Współpraca w zakresie archiwistyki

Archiwa państwowe kontynuowały, a także nawiązywały, współpracę m.in. z państwowymi jednostkami organizacyjnymi, organizacjami pożytku publicznego (fundacje, stowarzyszenia, etc.), z instytucjami naukowymi kulturalnymi, oświatowymi, stowarzyszeniami, szkołami i innymi jednostkami naukowobadawczymi.

Współpraca obejmowała organizację wystaw, konferencji, spotkań, seminariów i innych wydarzeń, publikację prac naukowych i popularyzatorskich, a także wymianę wiedzy i doświadczeń z zakresu dokumentowania i popularyzacji badań historycznych oraz praktyki archiwalnej. Prowadzono lekcje, pokazy i warsztaty archiwalne (w tym konserwatorskie i związane z digitalizacją zasobu), w siedzibach archiwów państwowych goszczono wycieczki uczniów i studentów. Wspierano również ośrodki akademickie w kształceniu archiwistów.

Spośród placówek współpracujących w 2019 r. z siecią archiwów państwowych należy wymienić m.in:

- 1) muzea: Muzeum Górnictwa w Banskiej Stawnicy (Słowacja), Muzeum Narodowe w Poznaniu, Wielkopolskie Muzeum Niepodległości;
- 2) instytucje naukowe: Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Wrocławski, Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Opolski, Uniwersytet w Preszowie (Słowacja), Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet Rzeszowski, Polska Akademia Nauk, Instytut Pamięci Narodowej, Dom Spotkań z Historią, Instytut im. Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku;
- 3) administrację publiczną: Naczelnny Sąd Administracyjny, Kancelaria Prezydenta RP, Kancelaria Senatu RP, Rzecznik Praw Obywatelskich;
- 4) stowarzyszenia archiwistów i inne archiwa: Stowarzyszenie Archiwistów Polskich, Archiwum Archidiecezji Warszawskiej, Archiwum Diecezji Siedleckiej, Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, Archiwum Archidiecezjalne w Gnieźnie, Archiwum Polskiej Akademii Nauk Oddział w Katowicach, Centralne Państwowe Archiwum Historyczne Ukrainy we Lwowie, Brandenburskie Główne Archiwum Krajowe (BLHA) w Poczdamie;
- 5) towarzystwa regionalne: Łowickie Towarzystwo Przyjaciół Nauk;
- 6) inne organizacje: Biblioteka Polska w Paryżu.

Ponadto kontynuowano współpracę z szeregiem innych instytucji, obejmującą działalność wydawniczą, prowadzenie kwerend archiwalnych oraz konsultacje przy opracowaniu zbiorów.

7.5. Udział we władzach instytucji naukowych i kulturalnych

Pracownicy archiwów państwowych i NDAP zasiadali w organach instytucji naukowych i kulturalnych takich jak:

- instytucje naukowe
 - dr Henryk Bartoszewicz z AGAD pełnił funkcję członka Zespołu Historii Kartografii przy Instytucie Historii Nauki Polskiej Akademii Nauk,

- dr hab. Janusz Grabowski z AGAD był współpracownikiem Zespołu do Badań nad Dworami i Elitami Władzy,
 - dr hab. Piotr Greiner z AP w Katowicach pełnił funkcję członka Komisji Geografii Historycznej przy Komitecie Nauk Historycznych Polskiej Akademii Nauk oraz członka Rady Interesariuszy Instytutu Historii Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach,
 - Beata Herdżin z AP w Toruniu pełniła funkcję członka Rady Interesariuszy Zewnętrznych Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu,
 - Andrzej Jabłoński z AP w Szczecinie pełnił funkcję członka Rady Archiwum Uniwersytetu Szczecińskiego,
 - prof. Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcję członka Komitetu Nauk Historycznych przy Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych Polskiej Akademii Nauk oraz członka Komisji Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie do Badań Diaspory Polskiej,
 - prof. Mirosław Lenart z AP w Opolu pełnił funkcję rektora w Accademia dei Rampanti oraz kierownika Międzywydziałowej Katedry Badań nad Dziejami Kultury Rzeczypospolitej Obojga Narodów na Uniwersytecie Opolskim oraz kierownika Pracowni Literatury Epok Dawnych Instytutu Polonistyki i Kulturoznawstwa Uniwersytetu Opolskiego,
 - Mariusz Olczak z AAN pełnił funkcję członka Komisji Historycznej Zarządu Głównego Związku Żołnierzy Narodowych Sił Zbrojnych,
 - dr Aleksy Piasta z AP w Piotrkowie Trybunalskim pełnił funkcję członka zespołu w Wydziałowym Zespole ds. Jakości Kształcenia Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach Filia w Piotrkowie Trybunalskim,
 - Elżbieta Surma-Jończyk z AP w Częstochowie pełniła funkcję członka Rady Ekspertów Zewnętrznych przy Wydziale Filologiczno-Historycznym Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie oraz członka Rady Ekspertów ds. Jakości Kształcenia na kierunku Administracja przy Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Humanistyczno- Przyrodniczego im. Jana Długosza w Częstochowie,
 - Krzysztof Wiśniewski z AP w Warszawie pełnił funkcję członka Środowiskowej Rady Konsultacyjnej ds. Programowych przy Wydziale Historycznym Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusk;
- kapituły
 - dr hab. Janusz Grabowski z AGAD pełnił funkcję członka jury Nagrody „Varsaviana” im. Hanny Szwankowskiej,

- prof. Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcję członka Kapituły Nagrody Humanistycznej im. Wojciecha Kętrzyńskiego,
- dr Tadeusz Krawczak z AAN pełnił funkcję członka Komisji Rekomendacyjnej Kapituły Nagrody IPN „Kustosz Pamięci Narodowej”;
- muzea
 - Jan Chmura z AN w Krakowie pełnił funkcję członka Zarządu Towarzystwa Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa w Wierzchosławicach,
 - dr Tomasz Dziki z AP w Toruniu pełnił funkcję wiceprzewodniczącego Rady Muzeum Ziemi Kujawskiej i Dobrzyńskiej we Włocławku,
 - dr hab. Piotr Greiner z AP w Katowicach pełnił funkcję członka Rady Muzeum Miejskiego w Rudzie Śląskiej,
 - Barbara Grzybek z AP we Wrocławiu pełniła funkcję członka Rady Muzeum przy Muzeum Regionalnym w Lubaniu,
 - Beata Herdzin z AP w Toruniu pełniła funkcję członka Rady Programowej Muzeum Okręgowego w Toruniu,
 - Bożena Husar z AP w Katowicach pełniła funkcję członka Rady Naukowej Muzeum Miejskiego w Żywcu,
 - Kazimierz Jaroszek z AP w Radomiu pełnił funkcję członka Rady Muzeum Regionalnego w Koziencach,
 - prof. Norbert Kasperek pełnił funkcję przewodniczącego Rady Naukowej Ośrodka Badań Historii Wojskowej przy Muzeum Wojska Polskiego w Białymstoku,
 - dr Marek Kietliński z AP w Białymstoku pełnił funkcje Członka Rady Naukowo-Programowej Muzeum Podlaskiego w Białymstoku,
 - dr Tadeusz Krawczak z AAN pełnił funkcje sekretarza naukowego Rady Naukowej Muzeum Kolekcji Jana Pawła II, członka Rady Naukowej Muzeum Marszałka Józefa Piłsudskiego w Sulejówku oraz członka Rady Naukowej Muzeum Południowego Podlasia w Białej Podlaskiej,
 - prof. Mirosław Lenart z AP w Opolu pełnił funkcję członka Rady Muzealnej Muzeum Śląska Opolskiego,
 - Tomasz Matuszak z AP w Piotrkowie Trybunalskim pełnił funkcje członka Rady Muzeum przy Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego oraz przewodniczącego i członka-eksperta Komisji Wyceny i Zakupu Muzealiów przy Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim im. Antoniego hr. Ostrowskiego dla Muzeów w: Bełchatowie, Opocznie, Piotrkowie Trybunalskim, Radomsku i Tomaszowie Mazowieckim,

- Elżbieta Surma-Jończyk z AP w Częstochowie pełniła funkcję członka Rady Muzeum Częstochowskiego,
- dr Hubert Wajs z AGAD był członkiem Rady Naukowej przy Muzeum Historycznym Skierniewic,
- Krzysztof Wiśniewski z AP w Warszawie pełnił funkcje wiceprezesa Rady Muzealnej przy Muzeum Regionalnym w Pułtusku,
- Marek Wojtylak z AP w Warszawie pełnił funkcję przewodniczącego Rady Muzeum przy Muzeum w Łowiczu;
- stowarzyszenia archiwistów i stowarzyszenia przyjaciół archiwów
 - Eugeniusz Borodij z AP w Bydgoszczy pełnił funkcje członka Prezydium Zarządu Głównego oraz społecznego dyrektora Krajowego Centrum Edukacji Archiwalnej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - Paweł Chudzik z AP w Katowicach pełnił funkcję Prezesa katowickiego Towarzystwa Przyjaciół Archiwum,
 - dr Adam Dąbrowski z AAN pełnił funkcję członka Zarządu Międzynarodowego Towarzystwa Miłośników Muzyki Polskiej im. J.I. Paderewskiego,
 - Andrzej Drakoniewicz z AP w Łodzi pełnił funkcję członka Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - dr Piotr Dudzikowski z AP w Lublinie pełnił funkcję kierownika Krajowego Centrum Edukacji Archiwalnej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich Oddziału w Lublinie,
 - Tomasz Dzięgielewski z AAN pełnił funkcję Przewodniczącego Sądu Koleżeńkiego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - dr hab. Paweł Gut z AP w Szczecinie pełnił funkcje członka Zarządu Głównego oraz wiceprezesa Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - Andrzej Jabłoński z AP w Szczecinie pełnił funkcje członka Prezydium i Zarządu oraz skarbnika Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - Kazimierz Jaroszek z AP w Radomiu pełnił funkcję prezesa Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - dr Tadeusz Krawczak z AAN pełnił funkcję przewodniczącego sekcji „Archiwa instytucji życia publicznego” Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - Ivo Łaborewicz z AP we Wrocławiu pełnił funkcję członka Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
 - Agata Łazarz z AP w Katowicach pełniła funkcje członka Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,

- Urszula Markiewicz z AP w Szczecinie pełniła funkcję przewodniczącej Głównej Komisji Rewizyjnej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
- dr Tomasz Matuszak z AP w Piotrkowie Trybunalskim pełnił funkcję członka Zarządu Sekcji Edukacji Archiwalnej Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
- Piotr Matuszek z AP w Katowicach pełnił funkcję członka Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
- Jolanta Niezborala z AP w Poznaniu pełniła funkcję wiceprzewodniczącej Oddziału w Poznaniu Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
- Stefan Olejniczak z AP w Poznaniu pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Stowarzyszenia „Societas Archivi Posnaniensis”,
- Elżbieta Rogal z AP w Poznaniu pełniła członka Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
- Wiesława Rutkowska z AP w Kielcach pełniła funkcję członka Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich
- dr Grażyna Schlender z AP w Kaliszu pełniła funkcję członka Zarządu Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Archiwaliów,
- Eugenia Szymczuk z AP w Szczecinie/AAN pełniła funkcję członka Zarządu Głównego Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
- Piotr Zawilski z AP w Łodzi pełnił funkcję wiceprezesa Stowarzyszenia Archiwistów Polskich,
- funkcję prezesa Oddziału Stowarzyszenia Archiwistów Polskich pełnili: Karol Andrzejewski z AP w Kaliszu (Oddział w Kaliszu), Tomasz Borowiecki z AAN (Oddział w Warszawie, do listopada 2019 r.), Marcin Buczek z AP w Lublinie (Oddział w Lublinie), Agnieszka Gorajczyk z AP w Olsztynie (Oddział w Olsztynie), Anna Jankowska z AP w Radomiu (Oddział w Radomiu), Elżbieta Laska z AP w Przemyślu (Oddział w Przemyślu), Agata Łazarz z AP w Katowicach (Oddział w Katowicach), Sławomir Pułkownik z AP w Toruniu (Oddział w Toruniu);
- stowarzyszenia oraz instytucje regionalne
 - dr hab. Zbigniew Bujkiewicz z AP w Zielonej Górze pełnił funkcję przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Lubuskiego Towarzystwa Naukowego w Zielonej Górze,
 - dr Tomasz Dziki z AP w Toruniu pełnił funkcję członka Zarządu Stowarzyszenia Króla Kazimierza Wielkiego,
 - Sławomir Filipowicz z AP w Suwałkach pełnił funkcję przewodniczącego Rady ds. Kultury przy Prezydencie Miasta Suwałki oraz wiceprezesa Stowarzyszenia Przyjaciół Suwalszczyzny,

- dr Ewa Grin-Piszczek pełniła funkcję wiceprezesa Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Przemyślu,
- Beata Herdzin z AP w Toruniu pełniła funkcję członka Rady Programowej Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej Książnica Kopernikańska w Toruniu,
- prof. Norbert Kasperek pełnił funkcję członka Zarządu Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego im. A. Chętnika w Ostrołęce,
- Aneta Kowalczyk z AP w Lublinie pełniła funkcję członka Zarządu Kraśnickiego Towarzystwa Regionalnego,
- dr Joanna Kowalik-Bylicka pełniła funkcję członka Komisji Rewizyjnej Instytutu Bronisława Szlubowskiego w Radzynie Podlaskim,
- dr Tadeusz Krawczak z AAN pełnił funkcję członka Rady Nadzorczej Fundacji im. Stefana Korbońskiego,
- Jolanta Louchin z AP w Warszawie pełniła funkcje członka Rady Programowej Milanowskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz członka Rady Programowej Fundacji Koncept Kultura,
- Iwo Łaborewicz z AP we Wrocławiu pełnił funkcje prezesa Towarzystwa Przyjaciół Jeleniej Góry oraz sekretarza Karkonoskiego Towarzystwa Naukowego w Jeleniej Górze,
- Bogusław Małusecki z AP w Katowicach pełnił funkcję członka Zarządu Śląskiego Towarzystwa Miłośników Książki i Grafiki,
- Mariusz Olczak z AAN pełnił funkcję członka Rady Nadzorczej Fundacji im. Stefana Korbońskiego,
- dr Elżbieta Olender z AP w Lesznie pełniła funkcję członka Zarządu Leszczyńskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk,
- Piotr Pawłowski z AP w Kielcach pełnił funkcję prezesa Sandomierskiego Stowarzyszenia Pamięć i Solidarność,
- dr Tomasz Piekarski z AP w Płocku pełnił funkcje wiceprzewodniczącego Rady ds. Kombatantów oraz Ochrony Pamięci Walk i Męczeństwa przy Prezydencie Miasta Płocka,
- Tadeusz Radziwonowicz z AP w Suwałkach pełnił funkcję członka Zarządu Augustowsko-Suwalskiego Towarzystwa Naukowego,
- dr hab. Marek Romaniuk pełnił funkcje wiceprezesa oraz przewodniczącego Sekcji Odczytowo-Historycznej Towarzystwa Miłośników Miasta Bydgoszczy,
- Piotr Rybczyński z AP w Poznaniu pełnił funkcje prezesa Towarzystwa Przyjaciół Konina oraz prezesa Stowarzyszenia Przyjaciół Miejskiej Biblioteki Publicznej w Koninie,

- dr hab. Dariusz Rymar pełnił funkcję członka Zespołu ds. Nazewnictwa Komunalnego przy Prezydencie Miasta Gorzowa,
- dr hab. Maciej Szukała z AP w Szczecinie pełnił funkcję członka Zarządu Szczecińskiego Towarzystwa Naukowego,
- Grażyna Tomecka z AP w Katowicach pełniła funkcję członka Zarządu Macierzy Ziemi Cieszyńskiej,
- dr Lidia Wakuluk z AP w Bydgoszczy pełniła funkcję członka Zarządu Towarzystwa Miłośników Inowrocławia,
- Krzysztof Wiśniewski z AP w Warszawie pełnił funkcję prezesa Pułtuskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego,
- dr Przemysław Wojciechowski z AP w Poznaniu pełnił funkcję zastępcy przewodniczącego Wielkopolskiego Towarzystwa Przyjaciół Książki,
- Marek Wojtylak z AP w Warszawie pełnił funkcję wiceprezesa Łowickiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk,
- Jakub Żygawski z AP w Zamościu pełnił funkcję członka-eksperta ds. archiwaliów i kartografii Stowarzyszenia Genealogów Zamojszczyzny;
- towarzystwa historyczne
 - Adriana Bryk z AP w Łodzi pełniła funkcję wiceprzewodniczącej Zarządu Klubu Historycznego im. Gen. Stefana Roweckiego „Grotą” w Zduńskiej Woli,
 - dr Piotr Dymmel pełnił funkcje członka Zarządu Oddziału w Lublinie Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz członka Zarządu Oddziału w Lublinie Polskiego Towarzystwa Heraldycznego,
 - dr Tomasz Dziki z AP w Toruniu pełnił funkcję prezesa Oddziału we Włocławku Polskiego Towarzystwa Historycznego,
 - dr Tadeusz Dzwonkowski z AP w Zielonej Górze pełnił funkcje wiceprzewodniczącego Zarządu Oddziału w Zielonej Górze Polskiego Towarzystwa Historycznego,
 - dr Kamila Follprecht z AN w Krakowie pełniła funkcję sekretarza Towarzystwa Miłośników i Zabytków Krakowa,
 - dr hab. Paweł Gut pełnił funkcje członka Historische Kommission für Pommern oraz kuratora w Zarządzie Towarzystwa Arbeitsgemeinschaft für pommersche Kirchengeschichte,
 - Sławomir Iwaniuk z AP w Białymstoku pełnił funkcję wiceprezesa Białoruskiego Towarzystwa Historycznego,

- prof. Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcję wiceprezesa Zarządu Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie,
- dr Marek Kietliński z AP w Białymstoku pełnił funkcję członka Zarządu Polskiego Towarzystwa Historycznego w Białymstoku,
- Iwona Pogorzelska z AP w Kielcach pełniła funkcję członka Zarządu Kieleckiego Towarzystwa Naukowego,
- Sylwester Rękas z AN w Krakowie pełnił funkcję członka Zarządu Towarzystwa Historyczno-Literackiego im. Cypriana Norwida w Nowym Sączu,
- Wiesława Rutkowska z AP w Kielcach pełniła funkcję wiceprezesa Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddział w Starachowicach,
- Andrzej Wróbel z AP w Piotrkowie Trybunalskim pełnił funkcję członka Zarządu Oddziału Łódzkiego Polskiego Towarzystwa Historycznego oraz Przewodniczącego Koła w Tomaszowie Mazowieckim Polskiego Towarzystwa Historycznego oddział w Łodzi,
- Piotr Zawilski z AP w Łodzi pełnił funkcję członka Zarządu Polskiego Towarzystwa Historycznego Oddział w Łodzi,
- Zofia Zielińska z AP w Piotrkowie Trybunalskim pełniła funkcję zastępcy przewodniczącego Koła w Tomaszowie Mazowieckim Polskiego Towarzystwa Historycznego;
- wydawnictwa
 - dr Adam Baniecki z AP we Wrocławiu pełnił funkcję członka Rady Programowej czasopisma „Archiwista Polski”,
 - Eugeniusz Borodij z AP w Bydgoszczy pełnił funkcję redaktora naczelnego czasopisma „Archiwista Polski”,
 - dr hab. Janusz Grabowski z AGAD pełnił funkcję członka Rady Naukowej czasopisma „Średniowiecze Polskie i Powszechne”,
 - prof. Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcję członka Rady Naukowej Polskiego Słownika Biograficznego, członka Rady Naukowej czasopisma „Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny”, członka Rady Naukowej czasopisma „Studia do Historii Wojskowości”, redaktora naczelnego czasopisma „Echa Przeszłości”, przewodniczącego Rady Naukowej czasopisma „Meritum”, członka Rady Redakcyjnej czasopisma „Komunikaty Mazursko-Warmińskie” oraz do września 2019 r. członka Rady Redakcyjnej czasopisma „Archeion”,

- dr Jacek Krochmal z AGAD pełnił funkcję redaktora naukowego czasopisma „Miscellanea Historico-Archivistica” oraz członka Rady Naukowej czasopisma „Archives of Latvia / „Latvijas Arhivi”,
- Ivo Łaborewicz z AP we Wrocławiu pełnił funkcje redaktora naczelnego „Rocznika Jeleniogórskiego”, członka Rady Programowej czasopisma „Archiwista Polski”, członka Rady Redakcyjnej czasopisma „Karkonosze” oraz członka Rady Redakcyjnej czasopisma „Krkonosé – Podkrkonosí”,
- dr hab. Dariusz Magier z AP w Siedlcach pełnił funkcję zastępcy redaktora naczelnego czasopisma „Wschodni Rocznik Humanistyczny”,
- dr Elżbieta Olender z AP w Lesznie pełniła funkcję sekretarza Rady Redakcyjnej czasopisma „Rocznik Leszczyński”,
- Wiesława Rutkowska z AP w Kielcach pełniła funkcję członka Rady Naukowej wydawnictwa Biblioteka Archiwum Diecezjalnego w Kielcach,
- Piotr Rybczyński z AP w Poznaniu pełnił funkcję przewodniczącego Rady Programowej czasopisma „Rocznik Koniński”,
- dr hab. Dariusz Rymar z AP w Gorzowie Wielkopolskim pełnił funkcje członka Rady Naukowej czasopisma „Rocznik Chojeński” oraz członka Rady Naukowej czasopisma „Adhibenda” Kurii Diecezji Zielonogórsko-Gorzowskiej,
- Ryszard Wojtkowski Zastępca Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych pełnił funkcje redaktora naczelnego czasopisma „Kronika Warszawy”;
- inne
 - dr Paweł Pietrzyk – Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych pełnił funkcję Przewodniczącego Polskiego Komitetu Programu UNESCO Pamięć Świata, był także członkiem Rady Programowej Projektu „Archiwa Przełomu” przy Kancelarii Senatu,
 - dr Barbara Berska z AN w Krakowie pełniła funkcję członka Komitetu Krajowego UNESCO Programu „Pamięć Świata”,
 - prof. Norbert Kasperek z AP w Olsztynie pełnił funkcje członka Ministerialnego Zespołu do spraw inicjatyw podejmowanych z okazji jubileuszu 800-lecia Uniwersytetu w Padwie,
 - dr Tadeusz Krawczak z AAN pełnił funkcje członka Komitetu „Archiwa Przełomu” przy Kancelarii Prezydenta RP oraz członka Komitetu dla Upamiętnienia Polaków Ratujących Żydów,
 - Mariusz Olczak z AAN pełnił funkcję członka Komitetu dla Upamiętnienia Polaków Ratujących Żydów,

- dr Hubert Wajs z AGAD pełnił funkcję Zastępcy Przewodniczącego Rady Naukowej przy Narodowym Instytucie Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA.

8. Działalność popularyzacyjna i wydawnicza

8.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie działalności popularyzacyjnej i wydawniczej

Działania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w ramach nadzoru i koordynacji działalności popularyzacyjnej oraz wydawniczej w sieci archiwów państwowych obejmowały przede wszystkim:

- udzielanie wsparcia projektom wydawniczym, edukacyjnym i wystawienniczym archiwów państwowych, w tym:
 - dofinansowanie 14 projektów popularyzujących wiedzę o materiałach archiwalnych i archiwach realizowanych w 10 archiwach państwowych na łączną kwotę 200 000 zł²,
 - dofinansowanie 19 projektów wydawniczych archiwów państwowych na łączną kwotę 278 128 zł;
- koordynowanie obchodów 100. rocznicy podpisania dekretu o archiwach oraz organizacja wybranych wydarzeń wpisujących się w te obchody, w tym:
 - zorganizowanie uroczystości inaugurującej obchody 100-lecia utworzenia sieci archiwów państwowych, która odbyła się 7 lutego 2019 r. na Zamku Królewskim w Warszawie,
 - współpraca z Narodowym Bankiem Polskim w zakresie wybicia monety okolicznościowej upamiętniającej setną rocznicę utworzenia sieci archiwów państwowych oraz z Poczta Polska w zakresie przygotowania pamiątkowego znaczka pocztowego,
 - przygotowanie – we współpracy z przedstawicielami Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu i Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – publikacji „Archiwa w Niepodległej. Stulecie archiwów państwowych 1919-2019”,
 - zorganizowanie uroczystości poświęconych pamięci Ignacego Jana Paderewskiego (18-20 listopada 2019 r.), które obejmowały uroczystą galę inauguracyjną, dwudniową konferencję naukową poświęconą życiu i działalności I. J. Paderewskiego oraz wystawę „Król pianistów w świecie polityki. Ignacy Jan Paderewski w dokumentach archiwalnych”,
 - przygotowanie filmu podsumowującego wydarzenia organizowane w ramach obchodów stulecia powstania państwowej sieci archiwalnej;

² Zrealizowanych zostało 13 projektów. Wykaz zrealizowanych projektów, które otrzymały dofinansowanie, stanowi załącznik nr 1 do sprawozdania.

- koordynowanie realizacji ogólnopolskiego projektu „Archiwa Rodzinne Niepodległej”, który uzyskał dofinansowanie w ramach naboru w schemacie 1A programu „Niepodległa”, w tym:
 - zorganizowanie warsztatów dla koordynatorów projektu (31 maja 2019 r.),
 - przygotowanie poradnika poświęconego prowadzeniu rodzinnych archiwów (wersja PDF),
 - zorganizowanie wspólnie z Biurem Programu Niepodległa oraz MKiDN konferencji prasowej inaugurującej projekt, podczas której zaprezentowano spot promujący projekt (24 września 2019 r.),
 - uruchomienie strony internetowej projektu: archiwarodzinne.gov.pl, gdzie m.in. prezentowane są kolekcje rodzinne przekazane do archiwów państwowych w ramach projektu,
 - koordynowanie przygotowania warsztatów „Zostań rodzinnym archiwistą”, które odbyły się w archiwach państwowych 30 września 2019 r., oraz uruchomienia punktów konsultacyjnych w archiwach państwowych,
 - przygotowanie konferencji podsumowującej projekt Archiwa Rodzinne Niepodległej;
- popularyzowanie przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym, które przygotowywano we współpracy z innymi instytucjami, m.in.:
 - Międzynarodowego Dnia Archiwów i premiery zmodernizowanego serwisu szukajwarchiwach.gov.pl,
 - repremier filmów „Polonia Restituta 1918-1920” oraz „Sztandar wolności” zorganizowanych przez NAC i Filmotekę Narodową – Instytut Audiowizualny,
 - konferencji „Educare necesse est – ...” IV Ogólnopolskiej Konferencji Archiwistów i Historyków,
 - XX Powszechnego Zjazdu Historyków Polskich w Lublinie, w ramach którego prowadzono panel dyskusyjny „Archiwa w przestrzeni publicznej”,
 - konferencji „Archiwa Kościelne w Niepodległej Polsce”;
- informowanie o działalności popularyzacyjnej, edukacyjnej i wydawniczej archiwów państwowych poprzez:
 - prowadzenie strony internetowej NDAP, w tym zamieszczanie informacji o projektach popularyzatorskich, edukacyjnych i wydawniczych prowadzonych przez archiwa państwowe, a także udostępnianie elektronicznych wersji publikacji;

- prowadzenie profilu „Archiwa państwowe” w portalach społecznościowych Facebook, Twitter, Instagram, Youtube, w których popularyzowane są materiały archiwalne oraz publikowane są informacje dotyczące projektów edukacyjnych, wydawniczych, wystawienniczych i naukowych NDAP i archiwów państwowych,
- współpracę z profilami tematycznymi w mediach społecznościowych i portalami tematycznymi w zakresie popularyzacji wydawnictw NDAP i archiwów państwowych;
- akceptowanie planów wydawniczych archiwów państwowych;
- przeprowadzenie szkolenia z zakresu działalności wydawniczej i popularyzacyjnej dla przedstawicieli archiwów państwowych (6-7 listopada 2019 r.);
- zainicjowanie badania wizerunku archiwów państwowych oraz uruchomienie usługi monitoringu mediów;
- prowadzenie spraw Krajowego Komitetu Programu UNESCO „Pamięć Świata”.

Ponadto NDAP przygotowała i wydała 6 publikacji dotyczących przede wszystkim szeroko rozumianej problematyki archiwistycznej. Wykaz publikacji wydanych przez NDAP w 2019 r. znajduje się w załączniku nr 2. Prowadzono również dystrybucję egzemplarzy obowiązkowych, dystrybucję egzemplarzy bezpłatnych oraz wymianę publikacji między NDAP a innymi instytucjami w Polsce i za granicą.

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych obejmował patronatem wydarzenia związane z działalnością archiwów oraz narodowym zasobem archiwalnym, m.in.:

- II Siedleckie Spotkania Archiwoznawcze pt. „Archiwa w Polsce: wczoraj - dziś - jutro. 100 lat archiwów państwowych”,
- konkurs pt. „Nasza Mała Ojczyzna w relacjach Seniorów”,
- X Warszawski Piknik Archiwalny,
- XXI Ogólnopolski Zjazd Studentów Archiwistyki,
- XIV Ogólnopolskie Seminarium Archiwalne „Archiwa wyodrębnione w polskiej sieci archiwalnej”,
- VI Ogólnopolską Konferencję Genealogiczną,
- Zawody Finałowe Ogólnopolskiej Olimpiady Przedmiotowej „Losy żołnierza i dzieje oręża polskiego”,
- VI Forum Edukatorów Archiwalnych pt. „Wydawnictwa i materiały edukacyjne archiwów”,
- konferencję „Środkowo-Europejskie Spotkania Genealogiczne”,
- konferencję „Zadania archiwisty w dobie cyfryzacji vol. 2”,

- wystawę „Pocztą w łódzkim getcie 1940-1944”,
- III Forum Zarządzania Dokumentacją w Urzędzie,
- konferencję naukową „Spuścizna w XXI wieku – problemy gromadzenia, opracowywania i udostępniania”.

W roku sprawozdawczym Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych podjął decyzję o ustanowieniu Dnia Archiwisty, który obchodzony będzie 30 września z okazji przypadającego w tym dniu wspomnienia św. Hieronima ze Strydonu – patrona archiwistów.

8.2. Ważniejsze projekty popularyzatorskie i wydawnicze realizowane przez archiwa państwowe

Rok 2019 upłynął pod znakiem obchodów 100. rocznicy utworzenia sieci archiwów państwowych. 7 lutego 1919 r. Naczelnik Państwa Józef Piłsudski podpisał *Dekret o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami*, który stał się podstawą budowy i rozwoju współczesnej sieci archiwów państwowych. Z okazji 100. rocznicy podpisania dekretu archiwa państwowe organizowały rozmaite wydarzenia o charakterze popularyzatorskim: wystawy, konferencje, seminaria, projekcje filmowe, warsztaty, lekcje archiwalne i inne projekty. W obchody 100-lecia archiwów państwowych w szczególności wpięły się następujące wydarzenia:

- **Gala Archiwisty na Zamku Królewskim w Warszawie (7 lutego 2019 r.)** – w uroczystości inauguracyjnej obchody jubileuszu wzięło udział 370 osób, w tym przedstawiciele władz państwowych, dyrektorzy i liczna delegacja pracowników archiwów państwowych, a także historycy i przedstawiciele organizacji kultury. Podczas uroczystości zaprezentowano m.in. pamiątkowy znaczek pocztowy wyemitowany na tę okoliczność przez Poczta Polską oraz monetę wybitą przez Narodowy Bank Polski upamiętniającą 100. rocznicę podpisania Dekretu. Premierę podczas gali miała jubileuszowa publikacja *Archiwa w Niepodległej. Stulecie archiwów państwowych 1919-2019* wydana przez NDAP. Dodatkowo zaprezentowany został zwiastun nowej wersji serwisu archiwów państwowych Szukaj w Archiwach. Zgromadzeni goście mogli też zapoznać się z oryginałem *Dekretu o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami*;
- **Międzynarodowy Dzień Archiwów (8 czerwca 2019 r.)** – obchody XII Międzynarodowego Dnia Archiwów skoncentrowane były na organizacji „Dni Otwartych” w archiwach państwowych, podczas których można było zobaczyć m.in. wystawy najcenniejszych i najciekawszych materiałów z państwowego zasobu archiwalnego, uczestniczyć w warsztatach konserwatorskich i kaligraficznych, wykładach, grach i zabawach, premierach książkowych i pokazach filmowych, a także uzyskać porady, jak zorganizować rodzinne

archiwum. Odwiedzającym udostępnione zostały magazyny archiwalne, pracownie konserwacji i digitalizacji dokumentów. Wydarzenie, które w roku sprawozdawczym odbyło się pod hasłem „NIE SZUKAJ – ZNAJDŹ W ARCHIWACH!”, zainauguowała uroczysta premiera nowej odsłony serwisu internetowego archiwów państwowych Szukaj w Archiwach (www.szukajwarchiwach.gov.pl);

- **jubileusz 100-lecia AP w Płocku w państwowej służbie archiwalnej (27 czerwca 2019 r.)** – w uroczystości, która odbyła się w Teatrze Dramatycznym im. Jerzego Szaniawskiego w Płocku, wzięli udział Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, przedstawiciele archiwów państwowych, władz państwowych i samorządowych, historycy i przedstawiciele współpracujących organizacji kultury, bibliotek i muzeów. Podczas uroczystości zaprezentowano historię Archiwum w fotografii i dokumencie, album *Sto dokumentów na stulecie Archiwum Państwowego w Płocku* oraz XI tom Płockiego Rocznika Historyczno-Archiwalnego poświęconego historii i zasobowi placówki;
- **publiczny pokaz oryginału aktu Unii Lubelskiej z 1569 r. w AGAD (2 lipca 2019 r.)** – ekspozycję, przygotowaną z okazji 450. rocznicy zawarcia Unii Lubelskiej, zainauguowała uroczystość, w której uczestniczyli przedstawiciele najwyższych władz państwowych, ambasadorzy Ukrainy, Republiki Litewskiej i Republiki Białoruś, przedstawiciele archiwów państwowych oraz współpracujących instytucji kultury. Uczestnicy uroczystości wysłuchali m.in. wykładu „Unia Lubelska – dzieło Jagiellonów, fundament Rzeczypospolitej”. Przybliżona została także historia przechowywanego w AGAD dokumentu oraz odczytany został fragment aktu. Bezcenny dokument oraz inne dokumenty archiwalne związane z jego uchwaleniem przez niemal kolejne dwa tygodnie były udostępnione dla szerokiej publiczności na specjalnej ekspozycji;
- **obchody Roku Powstań Śląskich w archiwach państwowych** – w ramach wydarzenia 27 sierpnia 2019 r. w AP w Opolu odbyło się otwarcie wystawy „Śląsk był polski – będzie polski!”, przygotowanej przez AP w Katowicach na podstawie kwerendy przeprowadzonej w archiwach państwowych. Na ekspozycji można było zobaczyć znaczki, plakaty, notki prasowe, obwieszczenia i komunikaty zagrzewające ludność do walki i zachęcające do głosowania podczas plebiscytu. Ponadto zaprezentowano dedykowany powstaniom śląskim portal internetowy – powstancyslascy.pl;
- **jubileusz 100-lecia AP w Lublinie (19 września 2019 r.)** – uroczystość jubileuszową, która odbyła się w siedzibie lubelskiego Archiwum, obchodzono w gronie archiwistów z całej Polski przybyłych na XX Powszechny Zjazd Historyków Polskich. Podczas uroczystości zebrany przybliżona została historia lubelskiego Archiwum, nie zabrakło także akcentów muzycznych,

w tym z udziałem lubelskich archiwistów. Spotkanie było również okazją do wymiany poglądów i doświadczeń archiwistów oraz osób związanych z archiwistyką;

- **Archiwa Rodzinne Niepodległej** – w ramach projektu, którego celem było zwrócenie uwagi społeczeństwa na unikalną wartość rodzinnych pamiątek i aktywne zaangażowanie w świętowanie 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, w 33 archiwach państwowych uruchomione zostały punkty konsultacyjne, gdzie można było uzyskać pomoc i fachową poradę na temat sposobów prowadzenia domowego archiwum, w tym zabezpieczenia starych rodzinnych dokumentów i fotografii. Ogólnopolska inauguracja projektu odbyła się 24 września 2019 r. w Warszawie podczas wspólnej konferencji prasowej Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych i Dyrektora Biura Programu Niepodległa, w trakcie której zaprezentowana została dedykowana strona internetowa archiwarodzinne.gov.pl, przedstawiająca m.in. fachowe porady dotyczące samodzielnego opisywania, zabezpieczania, a także tworzenia cyfrowych kopii rodzinnych pamiątek. 30 września 2019 r. w każdym archiwum odbyły się warsztaty „Zostań Rodzinnym Archiwistą”. Uczestnicy zajęć mogli dowiedzieć się, jak poszukiwać własnych korzeni i jak stworzyć drzewo genealogiczne, poznali też proste techniki konserwacji, które można przeprowadzić samodzielnie w domu. Archiwiści udzielali również porad, gdzie przechowywać rodzinne archiwalia, w jaki sposób je porządkować i opisywać oraz jak prawidłowo wykonać cyfrowe kopie cennych pamiątek. Warsztaty były wzbogacone wystawami, pokazami archiwalnych dokumentów i prezentacjami multimedialnymi. Wybrane pamiątki z domowych archiwów, wraz z opisem historii rodzin, zostały zaprezentowane, za zgodą uczestników projektu, na stronie internetowej Archiwa Rodzinne Niepodległej;
- **Konferencja „Archiwa kościelne w niepodległej Polsce” (14-16 października 2019 r.)** – przedmiotem trzydniowej konferencji naukowej, zorganizowanej przez NDAP we współpracy z Radą Konferencji Episkopatu Polski ds. Kultury i Ochrony Dziedzictwa Kulturowego, Ośrodkiem Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, Stowarzyszeniem Archiwistów Kościelnych i AP w Łodzi, były historia, zasób i funkcjonowanie archiwów kościelnych po odzyskaniu przez Polskę niepodległości. Podczas konferencji dyskutowano też o historii i funkcjonowaniu archiwów kościelnych poza granicami kraju, zagadnieniach i problemach metodyki archiwalnej (zaprezentowano m.in. założenia projektu katalogu dobrych praktyk w opracowywaniu i udostępnianiu archiwaliów w archiwach kościelnych). Poruszono również zagadnienia prawne i finansowe związane z zabezpieczaniem i udostępnianiem materiałów archiwalnych, z uwzględnieniem m.in. konkursu dotacyjnego Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych „Wspieranie działań archiwalnych”, oraz popularyzacją zasobu archiwalnego

(zebranych przybliżone zostały dokumenty z archiwów kościelnych wpisane na Światową i Krajową Listę Program UNESCO Pamięć Świata);

- **jubileusz 100-lecia AP w Piotrkowie Trybunalskim i podsumowanie stulecia państwowej sieci archiwalnej (5 grudnia 2019 r.)** – spotkanie w Piotrkowie Trybunalskim stanowiło okazję do prezentacji historii i dorobku AP w Piotrkowie Trybunalskim oraz przechowywanego tam cennego zasobu, a także do podsumowania jubileuszowych obchodów w całej państwowej sieci archiwalnej. Zgromadzeni na uroczystości goście mieli okazję zobaczyć prezentację multimedialną „Archiwariusz piotrkowski, czyli podróż do źródeł”. Dyrektor piotrkowskiego Archiwum przypomniał dzieje placówki podczas okolicznościowego odczytu „Opowieść o Piotrkowie Archiwalnym”. Oficjalnie zaprezentowano również album „Sto dokumentów na stulecie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim” oraz tożsame publikacje z serii z AP w Kaliszu, AP w Łodzi i AP w Płocku. W ramach uroczystości miał także miejsce pokaz filmu przypominającego najważniejsze wydarzenia rocznicowe w sieci archiwów państwowych. W czasie wydarzenia można było zobaczyć również dwie wystawy przygotowane przez AP w Piotrkowie Trybunalskim: „Archiwa wczoraj i dziś” i „Piotrkowskie tchnienie X muzy” oraz wizualizację nowej siedziby piotrkowskiej placówki.

Obchody Stulecia Archiwów zostały objęte Patronatem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości, a także Patronatem Honorowym Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. dr. hab. Piotra Glińskiego.

Oprócz ww. wydarzeń podejmowane przez archiwa państwowe działania w zakresie edukacji oraz popularyzacji materiałów archiwalnych i archiwów w 2019 r., podobnie jak w latach poprzednich, obejmowały przede wszystkim:

- prezentowanie wystaw okolicznościowych i tematycznych (zarówno tradycyjnych, jak również wirtualnych), organizowanych przez archiwa państwowe samodzielnie lub we współpracy z innymi instytucjami³;
- realizację projektów o charakterze popularyzatorskim i edukacyjnym, np.:
 - projekt edukacyjny pt. „Moje Archiwum” współorganizowany przez AAN wraz z Programem 1 Polskiego Radia oraz Polską Fundacją Narodową, w ramach którego w audycji Programu 1 Polskiego Radia „Lato z Radiem” oraz w innych serwisach i programach Polskiego Radia odbył się cykl audycji i reportaży na temat archiwów rodzinnych. Projekt obejmował również konkurs na najciekawszy zbiór rodzinnych archiwaliów związanych z odzyskaniem przez Polskę niepodległości,

³ Wykaz wybranych stacjonarnych i internetowych wystaw materiałów archiwalnych zorganizowanych przez archiwa państwowe w 2019 r. stanowi załącznik nr 4 do sprawozdania.

- projekt Hackathon Archiwalny zrealizowany przez NAC we współpracy z Filмотeką Narodową – Instytutem Audiowizualnym, polegający na wypracowaniu przez uczestników narzędzi pomagających w poznawaniu i ponownym wykorzystaniu materiałów archiwalnych w codziennej pracy branży kreatywnej, projektach artystycznych, w szkole, a także do tworzenia aplikacji, gier i multimediiów,
 - kontynuację projektu „Archiwalny Fotoplastikon”, realizowanego przez NAC we współpracy z wybranymi archiwami państwowymi (w 2019 r. AP w Poznaniu, AP w Opolu, AP we Wrocławiu, AP w Lublinie, AP w Gdańsku), prezentującego archiwalne fotografie miast i ich mieszkańców z różnych okresów,
 - „ARCHIBUS – Podróżuj z historią” – mobilna galeria wystaw AP w Koszalinie, realizowana w ramach współpracy z MZK Koszalin, w której podróżującym prezentowane były wystawy przygotowane przez Archiwum na podstawie źródeł archiwalnych,
 - kontynuację projektu „Lublin w dokumencie” realizowanego przez AP w Lublinie we współpracy z Ośrodkiem „Brama Grodzka – Teatr NN”, mającego na celu spopularyzowanie historii miasta Lublina z okresu XIV-XVI w. poprzez prezentację w interaktywnej formie najstarszych dokumentów przechowywanych w AP w Lublinie (każde facsimile dokumentu zostało zaopatrzone w odczyt, edycję, tłumaczenie, rozbiór dyplomatyczny oraz krótki komentarz historyczny),
 - „Kino Plenerowe w AP w Zielonej Górze” – projekt realizowany przez AP w Zielonej Górze, w ramach którego przed siedzibą Archiwum wyświetlane były zdigitalizowane w 2018 r. filmy z zasobu Archiwum, nakręcone przez Lubuski Klub Filmowy w latach 1958-1980. W sumie wyświetlono 28 filmów;
- prowadzenie lekcji archiwalnych i historyczno-archiwalnych dla dzieci i młodzieży dotyczących m.in. tematyki odzyskania przez Polskę niepodległości, wybuchu II wojny światowej, powstań narodowych, genealogii, projektu Archiwa Rodzinne Niepodległej, a także zapoznających z działalnością archiwum i pracą archiwisty;
 - prowadzenie zajęć oraz warsztatów dla studentów i doktorantów w ramach współpracy z ośrodkami akademickimi (m.in. zajęcia dotyczące zadań i zasobu archiwów państwowych, opracowania dokumentacji archiwalnej, udostępniania zasobu archiwalnego, archiwalnych baz danych, digitalizacji, zajęcia z neografii gotyckiej);
 - przyjmowanie wycieczek, których uczestnicy mogli m.in. zapoznać się z archiwum i jego zasobem, poznać zasady korzystania z materiałów archiwalnych, zwiedzić magazyny archiwalne, zobaczyć najciekawsze

dokumenty, zapoznać się z pracą specjalistycznych pracowni funkcjonujących w archiwum;

- organizowanie – także we współpracy z innymi instytucjami – prelekcji, warsztatów, seminariów oraz spotkań o charakterze popularyzacyjnym i edukacyjnym dla różnorodnych grup odbiorców, w tym m.in. wykładów i prelekcji dotyczących historii miast i regionów, genealogii, zabezpieczania i ochrony dokumentów, warsztatów w zakresie odczytywania dokumentów, warsztatów kaligraficznych i plastycznych, np.: cykl spotkań „Kultowe miejsca Opolu” (AP w Opolu), warsztaty kryptograficzne (AP w Piotrkowie Trybunalskim), warsztaty czytania starego pisma (AP w Poznaniu), warsztaty kaligraficzne poświęcone dziejom książki rękopiśmiennej oraz nauce kaligrafii, warsztaty na temat wiedzy o papierze i jego konserwacji (AP w Olsztynie), warsztaty międzypokoleniowe „Fotokolaż przy fotoplastikonie” (AP w Koszalinie), a także spotkań dedykowanych konkretnym grupom odbiorców, np. seminarium dla nauczycieli „Dzieje emigracji niepodległościowej 1939-1989. Polski Paryż”(AAN), warsztaty dla pracowników bibliotek „Co kryją archiwa? Jak rozpocząć poszukiwania genealogiczne?” (AP w Katowicach), cykl warsztatów metodycznych dla nauczycieli historii „Archiwum jako warsztat pracy nauczyciela historii – porozmawiajmy o źródłach archiwalnych” (AP w Warszawie);
- kontynuowanie cyklicznych spotkań, m.in. Kaliskie Spotkania Archiwalne, Marcowy Maraton Archiwalny (AP w Kaliszu), Spotkania ze źródłem archiwalnym (AP w Kielcach), Forum Edukatorów Archiwalnych (AP w Koszalinie), Popołudnie z dokumentem (AP w Poznaniu);
- uczestnictwo w cyklicznych imprezach kulturalnych i edukacyjnych o zasięgu regionalnym, ogólnopolskim lub międzynarodowym, festiwalach nauki (m.in. w Nocy Muzeów i Nocy Kultury, Europejskich Dniach Dziedzictwa, Międzynarodowym Dniu Archiwów, Światowym Tygodniu Przedsiębiorczości, Święcie Kielc, Śląskim Festiwalu Nauki, Słupskim Festiwalu Nauki, Dniach Przyjaźni Polsko-Węgierskiej);
- organizowanie i współorganizowanie konkursów dotyczących m.in. historii, ze szczególnym uwzględnieniem historii regionu, np. „Czy znasz historię Częstochowy i regionu częstochowskiego?” (AP w Częstochowie), „Ad fontes! Odkrywamy tajemnice Kalisza i regionu kaliskiego” (AP w Kaliszu), XLV Olimpiada historyczna (AP w Opolu), Rejonowy Konkurs Historyczny „Źródła historyczne bogactwem kulturowym narodu” (AP w Płocku), „Co pamiętasz z historii Warszawy” (AP w Warszawie), konkursów fotograficznych i plastycznych, np. konkurs fotograficzny „Leszno niezauważone” (AP w Lesznie), konkurs na plakat poświęcony 450. rocznicy zawarcia unii lubelskiej, konkurs na komiks pt. „Wojenne historie Lublina” (AP w Lublinie), konkurs fotograficzny „Moje archiwum rodzinne (AP w Malborku), „Archiwalne

- memy" (AP w Kaliszu), konkursy historyczno-plastyczne „Ślady niepodległości" oraz „Zachować dla przyszłości – II wojna światowa w naszej Pamięci" (AP w Rzeszowie), konkursów historyczno-genealogicznych, np. „Moje drzewo genealogiczne" (AP w Opolu), „Skąd mój ród, skąd moje korzenie?", „Znajdź swoją pamiątkę i opisz jej historię" (AP w Szczecinie), a także konkursów dotyczących wiedzy o archiwum i jego zasobie, np. konkurs „Archiwum na 100" (AP w Lublinie);
- organizowanie gier miejskich oraz udział w organizacji tego rodzaju przedsięwzięć przygotowywanych przez inne instytucje, np. „Młodzi śladami II wojny światowej" (AP w Lublinie), „Legends malborskie" (AP w Malborku), „Adiutanci Generała" (AP w Piotrkowie Trybunalskim);
 - zaangażowanie w uroczystości związane z obchodami przypadających w 2019 r. rocznic, zarówno na poziomie krajowym, jak i lokalnym, a także kontynuacja obchodów rocznicowych z roku poprzedniego, w tym:
 - kontynuacja działań związanych z obchodami 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości, także w ramach Programu Wieloletniego „Niepodległa",
 - udział w obchodach 80. rocznicy wybuchu II wojny światowej m.in. poprzez wystawy oraz pokazy oryginalnych dokumentów z zasobu archiwów państwowych, np. „Wrzesień 1939 – Czas krwi i chwały" (AAN), Lublin po bombardowaniu 9 IX 1939 r. (AP w Lublinie), „Pamiętki po tych co odeszli, czyli II wojna światowa w archiwaliach 1939-1945" (AP Malbork), Niech lew mieszka w Waszych sercach! (AP Przemyśl), a także okolicznościowe wykłady i prelekcje, np. „Trudna historia konspiracji na ziemi tomaszowskiej w latach 1939-1945" oraz dyskusja historyków towarzysząca otwarciu wystawy „Tomaszów i tomaszowianie w II wojnie światowej" (AP w Piotrkowie Trybunalskim),
 - kontynuacja obchodów 450. rocznicy Unii Lubelskiej w ramach cyklu uroczystości zaplanowanych na lata 2018-2020 (m.in. następujące wydarzenia zorganizowane przez AGAD: uroczysta prezentacja aktu Unii Lubelskiej, udostępnienie wystawy „Unia Lubelska 1569 r.", wydanie książki *Unia Lubelska 1569. Pieczęcie i herby*, międzynarodowa konferencja naukowa „Unia Lubelska 1569 r. – Unie w Europie środkowej", wystawa prezentująca egzemplarz litewski aktu unii oraz inne źródła do unii polsko-litewskich w ramach XXIII warszawskiego Festiwalu Nauki, zorganizowanie lekcji dla młodzieży szkolnej, wykładu oraz debaty historycznej na temat unii),
 - udział w wydarzeniach związanych z ustanowieniem roku 2019 rokiem Anny Walentynowicz (np. sesje popularnonaukowe „Kobiety pierwszej

„Solidarności”. Rok 2019 – Rokiem Anny Walentynowicz” (AP w Koszalinie, AP w Szczecinie));

- przygotowywanie publikacji (m.in. książki autorskie i wydane pod redakcją naukową pracowników archiwów, publikacje źródłowe, katalogi wystaw, albumy, artykuły popularnonaukowe, recenzje);
- prowadzenie tematycznych stron internetowych i portali edukacyjnych, np.:
 - „Katalog egzekucji i strat wojennych 1939-1945 według meldunków Delegatury Rządu RP na Kraj” – uruchomiona przez AAN strona internetowa prezentująca informacje dotyczące blisko 1600 miejscowości, w których miały miejsce egzekucje w latach 1939-1945,
 - „Zraniona Stolica” – uruchomiona przez AAN strona internetowa ukazująca 63 miejsca, gdzie do dziś można zobaczyć ślady po Powstaniu Warszawskim,
 - „Ignacy Jan Paderewski 1860-1941” – przygotowana przez AAN strona internetowa prezentująca najciekawsze materiały archiwalne z zasobu AAN dotyczące I. J. Paderewskiego,
 - „Dawne pismo” – portal paleograficzny do nauki paleografii i neografii prowadzony przez AN w Krakowie, stanowiący interaktywny przewodnik do nauki odczytywania dawnego pisma przede wszystkim poprzez ćwiczenia praktyczne oraz gry i zabawy słowami przygotowane w oparciu o dokumenty z zasobu krakowskiego Archiwum powstałe od średniowiecza do XX w.,
 - „Lubelskie Archiwum Cyfrowe” – prowadzony przez AP w Lublinie portal prezentujący cyfrowe kopie różnego rodzaju materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum (aktowych, kartograficznych, fotograficznych, ikonograficznych) dotyczących Lublina oraz Lubelszczyzny. Wraz ze skanami prezentowane są opisy archiwalne, a w niektórych przypadkach także dodatkowe informacje, transkrypcje i tłumaczenia,
 - „Galeria Jezuicka 13” – utrzymany w konwencji fotobloga portal prowadzony przez AP w Lublinie (którego siedziba mieści się właśnie przy ulicy Jezuickiej 13) poświęcony śmiesznym i nietypowym ciekawostkom archiwalnym, mający na celu promocję i propagowanie zasobu Archiwum,
 - „Powstańcy śląscy” – portal przygotowany przez AP w Opolu we współpracy z AP w Katowicach w ramach obchodów Roku Powstań Śląskich, zawierający kopie materiałów archiwalnych dotyczących tamtych wydarzeń, a także bazę występujących w zasobie Archiwum nazwisk powstańców i osób powiązanych z powstaniami (strona i baza będą rozwijane w kolejnych latach),

- „Cyfrowe Archiwum Powstania Wielkopolskiego” – przygotowana przez AP w Poznaniu strona internetowa zawierająca katalog zgromadzonych w archiwach oraz w dużej części zdigitalizowanych i zamieszczonych w Internecie materiałów archiwalnych związanych z powstaniem i jego uczestnikami;
- udział w audycjach radiowych i telewizyjnych, produkcjach filmowych dotyczących wydarzeń historycznych, zasobu archiwów państwowych, wystaw i innych organizowanych przez archiwa wydarzeń;
- organizowanie uroczystości związanych z przejmowaniem do zasobu cennych materiałów archiwalnych niejednokrotnie łączonych z konferencjami prasowymi;
- prowadzenie szkoleń, np. szkolenie dla funkcjonariuszy Straży Granicznej z całego kraju pt. „Prawne zabezpieczenie materiałów archiwalnych i ich wywóz za granicę RP” (AP w Koszalinie).

Łącznie w 2019 r. archiwa państwowe zorganizowały lub współorganizowały ponad 430 wystaw tradycyjnych. Przygotowano także lub uczestniczo w przygotowaniu ponad 340 wystaw i prezentacji wirtualnych. Ponadto zrealizowano 1 160 projektów edukacyjnych, z których znaczną część stanowiły lekcje archiwalne. Część działań realizowana była we współpracy z instytucjami nauki i kultury, stowarzyszeniami, mediami.

Dużą rolę w działalności popularyzatorskiej odgrywała prezentacja działalności archiwów w środkach masowego przekazu, w szczególności w lokalnej telewizji, radiu i prasie, oraz portalach internetowych. W 2019 r. działalność archiwów państwowych była przedmiotem ponad 3 600 przekazów medialnych.

Z udziałem archiwów państwowych lub ich pracowników wydano ponad 370 publikacji. Przygotowanie kilkunastu wydawnictw książkowych, będących najczęściej publikacjami opracowanych materiałów źródłowych pochodzących z zasobów archiwów zostało wsparte przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w ramach nadzoru i koordynacji działalności wydawniczej w sieci archiwów państwowych. Wszystkie z dofinansowanych publikacji posiadają wersje elektroniczne udostępniane na stronach internetowych archiwów-wydawców, a ich wykaz znajduje się w załączniku nr 3.

Z inicjatywy Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych została przygotowana seria wydawnicza „Najcenniejsze archiwalia z okazji 100-lecia podpisania dekretu o organizacji archiwów państwowych”, do której zostało zaproszonych kilka archiwów. W ramach serii przygotowano albumy z wybranymi najważniejszymi dokumentami poszczególnych archiwów. Wydano m.in.:

- „Sto dokumentów na stulecie Archiwum Państwowego w Płocku” (AP w Płocku),

- „Księga Jubileuszowa Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim W 100-lecie działalności” (AP w Piotrkowie Trybunalskim),
- „Zapisana pamięć. Najcenniejsze i najciekawsze materiały archiwalne Archiwum Państwowego w Łodzi” (AP w Łodzi),
- „Sto dokumentów na stulecie. Wybór materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Kaliszu” (AP w Kaliszu).

Ponadto, mając na względzie utrzymanie wysokiego poziomu merytorycznego czasopism naukowych o tematyce archiwalnej Naczelny Dyrektor przyznał w 2019 r. dofinansowanie na przygotowanie kolejnych tomów wydawanych przez archiwa państwowe tytułów oraz wsparł przygotowanie tych publikacji. Wykaz czasopism archiwów państwowych wydanych w 2019 r. stanowi załącznik nr 3 do sprawozdania.

Podobnie jak w ubiegłych latach, AP we Wrocławiu prowadziło Naukowy Portal Archiwalny ArchNet (www.archiwa.net), redagowany przez dr. Adama Banieckiego. Zamieszczano na nim sprawozdania z konferencji naukowych, informacje o wydarzeniach naukowych w Polsce i innych krajach, o działalności polskich i zagranicznych instytucji archiwalnych, w tym Międzynarodowej Rady Archiwów, a także o nowych dokumentach normatywnych i standardach.

9. Współpraca międzynarodowa

9.1 Współpraca bilateralna i w ramach gremiów międzynarodowych

Podstawą dwustronnej współpracy archiwalnej w 2019 r. były porozumienia bilateralne z zarządami archiwów z 29 państw z Europy i Azji. Kontynuowano realizację zobowiązań wobec partnerów zagranicznych, wynikających z podpisanych porozumień, takich jak: wymiana bezdewizowa archiwistów, wymiana kopii dokumentów archiwalnych, organizacja konferencji międzynarodowych oraz realizacja wspólnych projektów.

W roku sprawozdawczym analogicznie do lat ubiegłych NDAP przy wsparciu archiwów państwowych przyjmowały gości zagranicznych, organizowały dla nich odczyty i pokazy materiałów archiwalnych, jak też wymieniały się doświadczeniami w zakresie bieżących problemów w działalności archiwalnej. W 2019 r. przyjęto w NDAP wizyty 5 delegacji zagranicznych:

1. Wizyta przedstawicieli organizacji Gesher Galicia z Londynu (15.04.2019 r.). Przedmiotem spotkania było omówienie warunków planowanej współpracy wymienionej organizacji z AP w Przemyślu w ramach projektu identyfikacji i opracowania indeksów do żydowskich ksiąg metrykalnych z terenu byłej Galicji.
2. Wizyta dyrektora Narodowego Muzeum Historycznego w Tiranie dr. Dorian Koci (17.04.2019 r.). W jej trakcie dyskutowano o organizacji placówek muzealnych i archiwalnych w Albanii, ich współpracy w ramach projektów naukowych i edukacyjnych oraz relacjach polsko-albańskich w XX stuleciu. Zapoznano gościa ze strukturą organizacyjną polskich archiwów państwowych, głównymi obszarami ich działalności oraz polityką międzynarodową i współpracą NDAP z partnerami zagranicznymi. Zaprezentowano też możliwości wyszukiwawcze serwisu szukajwarchiwach.pl oraz informacje o wybranych materiałach do stosunków polsko-albańskich w latach II Rzeczypospolitej i w okresie po 1945 r.
3. Wizyta delegacji archiwów ukraińskich na czele z szefową Państwowej Służby Archiwalnej Ukrainy, Tetianą Baranową oraz rozmowy dwustronne o dalszej współpracy (13.06.2019 r.). Strony ustaliły, że do końca 2019 r. opracowany zostanie program staży archiwalnych w Polsce dla pracowników ukraińskich archiwów państwowych z zakresu konserwacji archiwaliów, zarządzania dokumentacją elektroniczną oraz polskich doświadczeń w budowaniu Archiwum Dokumentu Elektronicznego. Zaplanowano także zorganizowanie w pierwszym półroczu 2020 r. wspólnej konferencji oraz wystawy dokumentów archiwalnych, poświęconych 100. rocznicy sojuszu Piłsudski-Petlura.

4. Wizyta Ambasadora Mongolii w Polsce, Bataa Nemekha (25.09.2019 r.). Jej przedmiotem była dyskusja na temat możliwości włączenia się NDAP i archiwów państwowych do planowanych w kwietniu 2020 r. obchodów 70-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych polsko-mongolskich. Ustalono, że główną formą współpracy będzie przygotowanie wystawy dokumentów archiwalnych z zasobów archiwów Polski i Mongolii.
5. Wizyta przedstawicieli Amerykańskiego Muzeum Pamięci o Holokauście z siedzibą w Waszyngtonie (27.09.2019 r.). W jej trakcie podpisano aneks do Porozumienia o współpracy archiwalnej między Muzeum a NDAP zawartego 26 października 2010 r. W aneksie rozszerzono zakres reprografii materiałów archiwalnych interesujących obie strony o możliwość dokonywania bezpłatnej wymiany kopii cyfrowych.

W archiwach centralnych w Warszawie prowadzono szkolenia i wymianę doświadczeń z pracownikami Archiwum Narodowego oraz działów konserwacji archiwaliów z Czech. NAC przyjęło grupy gości zagranicznych z Korei Północnej i Palestyny zapoznając ich z procesem digitalizacji archiwaliów oraz portalem archiwalnym *Szukajwarchiwach*. W AGAD zorganizowano warsztaty archiwalne dla przedstawicieli instytucji europejskich wyróżnionych Znakiem Dziedzictwa Europejskiego.

W 2019 r. kontynuowano współpracę w ramach programu bezdewizowej wymiany archiwistów. W oparciu o porozumienia o współpracy dwustronnej zorganizowano wyjazdy 7 pracowników polskich archiwów państwowych. Prowadzili oni badania dotyczące historii regionalnej lub zdobywali nową wiedzę i doświadczenia w zakresie metodyki pracy archiwalnej w czasie pobytów w archiwach partnerów zagranicznych z następujących państw: Austria, Białoruś, Czechy, Niemcy. Z kolei w polskich archiwach państwowych przyjęto ogółem 9 archiwistów z Czech i Niemiec. Pobyty tych osób zorganizowały: AAN, AP w Gdańsku, AP w Gorzowie Wielkopolskim, AP w Koszalinie, AP w Opolu, AP we Wrocławiu. Przedmiotem zainteresowania archiwistów czeskich i niemieckich były źródła archiwalne do relacji dwustronnych, głównie w okresie najnowszym, jak też doświadczenia polskich archiwów w bieżącej działalności archiwalnej.

Kontynuowano współpracę z międzynarodowymi gremiami archiwalnymi z Unii Europejskiej oraz w ramach działalności Międzynarodowej Rady Archiwów. Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych i jego przedstawiciele uczestniczyli w pracach i spotkaniach: Europejskiej Rady Archiwistów Narodowych (EBNA), Europejskiej Grupy Archiwalnej (EAG), DLM-Forum, Euroazjatyckiego Oddziału Międzynarodowej Rady Archiwów (EURASICA). W 2019 r. Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych uczestniczył w posiedzeniach EBNA i EAG w Bukareszcie (6-7.06.2019 r.) zorganizowanych w ramach rumuńskiej prezydencji w UE, w uroczystościach z okazji 100-lecia archiwów łotewskich w Rydze (29-30.08.2019 r.) oraz w spotkaniu EURASICA zorganizowanym w Biszkeku (Kirgistan) w dniach

29.10-01.11.2019 r. W czasie pobytu w Rydze wygłosił referat zatytułowany: *Polskie archiwa państwowe w służbie społeczeństwu*, który stanowił element składowy międzynarodowej konferencji odbywającej się pod hasłem: *Keeping the Memory of Nation – Past, Present, Future*. Na posiedzeniu EURASICA delegacja polska prezentowała nowe możliwości udostępniania materiałów archiwalnych w portalu *Szukajwarchiwach*.

Ponadto Naczelny Dyrektor wziął udział w obradach Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie (Lublin, 14-17.09.2019 r.), a jego przedstawiciele uczestniczyli w konferencjach międzynarodowych w Bernie w Szwajcarii (DLM Forum w dniach 21-22.05.2019 r.), Adelajdzie w Australii (konferencja Międzynarodowej Rady Archiwów w dniach 21-25.10.2019 r.), Amsterdamie w Holandii (16-20.09.2019 r.), Bayreuth w Niemczech (14-15.10.2019 r.), Tbilisi w Gruzji (26-28.09.2019 r.). W trakcie spotkań dyskutowane były współczesne problemy archiwistyki i kształtowania zasobu archiwalnego, kwestie zabezpieczania archiwaliów, zagadnienia związane z digitalizacją materiałów archiwalnych.

Kontynuowano współpracę w ramach komisji międzyrządowych z Białorusią i Litwą. W dniu 8 kwietnia 2019 r. odbyło się w Warszawie 19. Posiedzenie Polsko-Białoruskiej Komisji Konsultacyjnej ds. Dziedzictwa Kulturowego. Uczestniczył w nim Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych. W zapisach z obrad tego gremium przedstawiciele archiwów polskich i białoruskich zobowiązali się do kontynuowania wymiany kopii cyfrowych materiałów archiwalnych, współpracy w ramach programu UNESCO „Pamięć Świata” oraz zorganizowania w Polsce staży dla archiwistów białoruskich z zakresu konserwacji archiwaliów, digitalizacji zasobów archiwalnych oraz metod postępowania z dokumentami elektronicznymi.

W dniu 24 października 2019 r. zorganizowano w Warszawie posiedzenie Polsko-Litewskiej Grupy Ekspertów ds. Zachowania Dziedzictwa Kulturowego, w którym uczestniczył przedstawiciel Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych. W odniesieniu do współpracy archiwalnej obie strony uzgodniły kontynuowanie wymiany kopii materiałów archiwalnych na zasadzie parytetu, gotowość do współpracy w ramach koncepcji wspólnego dziedzictwa dokumentacyjnego, w tym pomiędzy komitetami krajowymi programu UNESCO „Pamięć Świata” i komitetami krajowymi programu UNESCO „Informacja dla Wszystkich” oraz popularyzacji zasobów archiwalnych i ważnych wydarzeń historycznych we wzajemnych relacjach. Strona polska zadeklarowała też gotowość do zorganizowania w Polsce szkoleń dla pracowników archiwów litewskich z zakresu metod zabezpieczenia i konserwacji archiwaliów, paleografii oraz metodyki opracowania materiałów archiwalnych.

W 2019 r. opracowywano opinie i informacje dla MSZ i MKiDN w sprawie stanu współpracy archiwalnej z poszczególnymi państwami oraz opiniowano projekty zapisów w ramach programów wykonawczych do umów o współpracy naukowej i kulturalnej z ponad 60 państwami (m.in. Armenią, Austrią,

Azerbejdżanem, Brazylią, Chinami, Chorwacją, Danią, Estonią, Hiszpanią, Indiami, Izraelem, Japonią, Meksykiem, Marokiem, Łotwą, Portugalią, Rosją).

9.2 Realizacja projektów międzynarodowych

W ramach współpracy z Państwową Służbą Archiwalną Ukrainy oraz w nawiązaniu do ustaleń dokonanych podczas rozmów dwustronnych w Warszawie w czerwcu 2019 r. rozpoczęto przygotowania do polsko-ukraińskich obchodów związanych z 100. rocznicą wojny 1920 r. z Rosją bolszewicką oraz sojuszu Piłsudski-Petlura. W 2019 r. przygotowano wstępny scenariusz wydarzenia, który zaakceptowała strona ukraińska. Obchody zostały zaplanowane na czerwiec 2020 r. w Przemyślu i Lwowie z udziałem naczelnych dyrektorów zarządów archiwalnych obu państw. Miały one objąć: dwudniową konferencję naukową z udziałem badaczy z Polski i Ukrainy oraz towarzyszącą im wystawę dokumentów archiwalnych z zasobów archiwów państwowych Polski i Ukrainy. W archiwach obu państw rozpoczęto w roku sprawozdawczym kwerendy w materiałach archiwalnych, które będą podstawą ekspozycji prezentowanej w Przemyślu oraz Lwowie, a także wzbogacą towarzyszący wystawie katalog.

We wrześniu 2019 r. strona ukraińska nawiązując do wcześniejszych rozmów dwustronnych w Warszawie zwróciła się z propozycją realizacji nowego projektu pod nazwą: „Polsko-ukraińskie relacje dyplomatyczne w latach 1918-1921”. Jego głównym elementem była wystawa dokumentów archiwalnych z zasobów polskich i ukraińskich archiwów, prezentowana w Kijowie we współpracy z ukraińskim Ministerstwem Spraw Zagranicznych. NDAP przekazała partnerom ukraińskim wybrane kopie cyfrowe, pochodzące z zasobu AAN (dokumenty z Ministerstwa Spraw Zagranicznych z lat 1918-1921) oraz NAC (fotografie Józefa Piłsudskiego, Semena Petlury, gen. Józefa Listowskiego, Stanisława Wańkowicza).

W roku sprawozdawczym rozpoczęto współpracę z Ambasadą Mongolii w Polsce oraz polskim Ministerstwem Spraw Zagranicznych w związku z planowanymi obchodami 70-lecia nawiązania stosunków dyplomatycznych między obu państwami. Wspólny projekt miał objąć przygotowanie przez archiwa polskie we współpracy z archiwami mongolskimi wystawy, której uroczyste otwarcie zostało zaplanowane na Uniwersytecie Państwowym w Ułan Bator w kwietniu 2020 r. Strona polska w grudniu 2019 r. przeprowadziła kompleksowe poszukiwania w sieci 33 archiwów państwowych, w wyniku których ustalono listę materiałów obrazujących wzajemne relacje z okresu międzywojennego oraz po 1945 r. Przygotowano też wstępne założenia koncepcyjne do planowanej ekspozycji i nawiązano kontakty z zarządem archiwów Mongolii. Uzgodniono, że otwarcie ekspozycji w Ułan Bator odbędzie się z udziałem delegacji polskiej w dniach 24-25 kwietnia 2020 r. Wystawa będzie towarzyszyć konferencji naukowej poświęconej stosunkom polsko-mongolskim w okresie najnowszym.

Istotnym z punktu widzenia użytkowników archiwów był projekt pod nazwą „Archiwalne inwentarze idealne dla wybranych landratur z terenu byłych Prus Zachodnich”, zrealizowany przez AP w Gdańsku we współpracy z Tajnym Archiwum Państwowym Pruskich Dóbr Kultury w Berlinie-Dahlem. Jego celem było rozpoznanie stanu ewidencji zespołów odnoszących się do landratur z lat 1818-1920 znajdujących się w zasobie niemieckiego archiwum, a następnie przeprowadzenie ich retrokonwersji i udostępnienie inwentarzy na stronach internetowych obu instytucji. Dokonano w ten sposób scalenia informacyjnego ważnych dla badaczy materiałów archiwalnych, które przed 1939 r. stanowiły integralną część zasobu Archiwum Wolnego Miasta Gdańska.

9.3. Konferencje międzynarodowe

W dniach 13-14 czerwca 2019 r. odbyła się w Warszawie polsko-ukraińska konferencja archiwalna pt. *Archiwa polskie i ukraińskie wobec wyzwań współczesności – podobieństwa i specyfika*, zorganizowana przez NDAP we współpracy z Państwową Służbą Archiwalną Ukrainy w Kijowie. Uroczystego otwarcia obrad w dniu 13 czerwca 2019 r. dokonał Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych, dr Paweł Pietrzyk, który podkreślił strategiczne partnerstwo i bliskie relacje łączące archiwa polskie i ukraińskie. W ceremonii otwarcia konferencji wziął udział ambasador Ukrainy w Rzeczypospolitej Polskiej dr Andrij Deszczycia, który zaakcentował rolę międzynarodowej współpracy archiwalnej i otwartości w dzieleniu się wiedzą. W konferencji uczestniczyło ponad 100 osób, w tym delegacja archiwów ukraińskich na czele z Przewodniczącą Państwowej Służby Archiwalnej Ukrainy z Kijowa, Tetianą Baranową, przedstawiciele polskich urzędów administracji centralnej (kancelarii Prezydenta RP, Sejmu, Senatu, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, Ministerstwa Cyfryzacji) oraz sieci archiwów państwowych i instytucji nauki i kultury współpracujących z NDAP. Wygłoszono łącznie 18 referatów poświęconych następującym zagadnieniom tematycznym:

- zwiększenie dostępności do zasobów archiwalnych;
- archiwa i usługi dla obywateli (w tym e-usługi);
- rola archiwów w budowie administracji elektronicznej i społeczeństwa informacyjnego;
- przejmowanie dokumentów elektronicznych i ich długotrwałe przechowywanie oraz konsekwencje tych procesów dla działalności archiwów.

Ważnym wydarzeniem zrealizowanym we współpracy z instytucjami pamięci w kraju i zagranicą, w tym ośrodkami polonijnymi były obchody poświęcone życiu i działalności Ignacego Jana Paderewskiego (18-20 listopada 2019 r.). Celem uroczystości przygotowanych w 100. rocznicę objęcia przez Paderewskiego urzędu premiera w II Rzeczypospolitej było przypomnienie postaci i dorobku wybitnego pianisty i męża stanu, jak też ukazanie ogromnego wysiłku polskich archiwów

państwowych i kustoszy pamięci poza granicami kraju dla zabezpieczenia bezcennych polskich zbiorów, w tym rozproszonych fragmentów spuścizny dokumentacyjnej po Ignacym Paderewskim i jego rodzinie. Obchody z udziałem przedstawicieli władz rządowych oraz ambasad 5 państw (Francji, Stanów Zjednoczonych, Szwajcarii, Ukrainy i Stolicy Apostolskiej) obejmowały uroczystą galę inauguracyjną w Hotelu Bristol oraz dwudniową konferencję naukową poświęconą życiu i działalności Ignacego Jana Paderewskiego. Podczas obrad zaprezentowano wystąpienia 30 referentów z ośrodków badawczych i instytucji pamięci w Polsce, w Stanach Zjednoczonych oraz na Ukrainie. Dotyczyły one zarówno faktów biograficznych z życia pianisty i męża stanu, jak też ukazywały jego karierę polityczną, dorobek artystyczny oraz ogromną spuściznę dokumentacyjną i różne formy pamięci o artyście. Wydarzeniu towarzyszyła wystawa pt. *Król pianistów w świecie polityki. Ignacy Jan Paderewski w dokumentach archiwalnych*, którą od 19 listopada 2019 r. do 22 stycznia 2020 r. można było zwiedzać w Bibliotece Publicznej m. st. Warszawy. Ekspozycja prezentowała unikalne i dotychczas nieznanne fotografie, nagrania i dokumenty związane z I. J. Paderewskim zachowane w zbiorach 20 polskich i zagranicznych instytucji.

Całość wydarzenia odbywająca się w roku stulecia polskich archiwów państwowych została objęta patronatem narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w stulecie odzyskania niepodległości oraz patronatem honorowym Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, prof. dr. hab. Piotra Glińskiego.

9.4. Wsparcie dla Polonii

W roku sprawozdawczym kontynuowano program wieloletniej pomocy dla archiwów polonijnych. W 2019 r. realizowano plan porządkowania, digitalizacji i zabezpieczania materiałów archiwalnych w 22 instytucjach, działających w 8 krajach Europy i obu Ameryk. Skierowano do nich ogółem 26 archiwistów i konserwatorów na łączny okres 32 miesięcy. Wykonywali oni prace ewidencyjno-porządkowane, wspierali proces digitalizacji zbiorów oraz dokonywali przeglądów konserwatorskich i przygotowywali ekspertyzy stanu zachowania akt. W ramach profilaktyki konserwatorskiej realizowano też zakupy bezkwasowych opakowań archiwalnych na gromadzone w poszczególnych instytucjach materiały. Wymienionymi formami wsparcia objęto następujące instytucje: Biblioteka Polska w Paryżu, Archiwum Polskiej Misji Katolickiej we Francji, Polska Misja Katolicka w Szwajcarii, Fundacja Archivum Helveto-Polonicum z siedzibą we Fryburgu (Szwajcaria), Biblioteka Polska POSK w Londynie, Instytut Józefa Piłsudskiego w Londynie, Studium Polski Podziemnej w Londynie, Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego w Londynie, Polska Misja Katolicka Anglii i Walii, Instytut Polskiej Akcji Katolickiej w Wielkiej Brytanii, Archiwum Rzymskie Domu Generalnego Zakonu Zmartwychwstańców w Rzymie, Ośrodek Dokumentacji i Studium Pontyfikatu Jana Pawła II, Papieski

Instytut Studiów Kościelnych w Rzymie, Instytut Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Polski Instytut Naukowy w Ameryce, Stowarzyszenie Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, Muzeum Polskie w Ameryce, Misja Polska w Orchard Lake oraz Polish Music Center w Los Angeles, Biblioteka Polska im. Ignacego Domeyki w Argentynie, Towarzystwo Polskie w Rosario, Muzeum i Archiwum Polonii Australijskiej. Większość z wymienionych instytucji zrzeszona jest w Stałej Konferencji Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie.

Przeprowadzone prace w znacznym stopniu stanowiły kontynuację działań rozpoczętych w latach ubiegłych i dotyczyły 56 zespołów, zbiorów i kolekcji archiwalnych, o łącznym rozmiarze ponad 95 m.b. Wyniki prac zostały wprowadzone do baz danych poszczególnych instytucji, a w niektórych przypadkach także do Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej (ZoSIA), dzięki czemu dane dostępne są poprzez serwis Szukaj w Archiwach. Część materiałów została zewidencjonowana w formie spisów w programie Excel, używanym jako narzędzie wspierające zarządzanie zasobem archiwalnym danej instytucji.

Podjęto także działania związane z popularyzacją zasobu archiwalnego partnerskich instytucji polonijnych. Przygotowano międzynarodową konferencję naukową i wystawę poświęconą Ignacemu Janowi Paderewskiemu, która dostępna była dla zwiedzających w przestrzeni otwartej Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy przy ul. Koszykowej od listopada 2019 r. do końca stycznia 2020 r. Na wystawie oraz w towarzyszącym jej wydawnictwie albumowym zaprezentowano niezwykle bogatą i rozproszoną po całym świecie spuściznę dokumentacyjną Paderewskiego – w tym także przechowywaną w 9 instytucjach polonijnych, których przedstawiciele wzięli aktywny udział w konferencji.

Wydano także tłumaczenie na język angielski przewodnika po zasobie archiwum Muzeum Polskiego w Ameryce, co umożliwi upowszechnienie wiedzy na temat zasobu tej instytucji oraz roli Polaków w najnowszych dziejach Stanów Zjednoczonych. Podjęto też działania zmierzające do wydania katalogu map dawnych przechowywanych w Bibliotece Polskiej w Paryżu oraz „Kroniki kompanii żołnierzy polskich w Algierii z lat 1941-1942”, przechowywanej w zasobie Papieskiego Instytutu Studiów Kościelnych w Rzymie.

W ramach projektu pilotażowego w AAN zabezpieczono 200 matryc drukarskich, tzw. klocków drukarskich pisma „Weteran” – organu prasowego Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce, na których utrwalono zdjęcia żołnierzy polskich. Doświadczenia zdobyte podczas projektu zostaną wykorzystane przy dalszych pracach, którymi będą objęte pozostałe z 1 895 matryc.

W dniach 7-10 października 2019 r. Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych złożył wizyty w 4 instytucjach polonijnych – Instytucie Józefa Piłsudskiego w Ameryce, Polskim Instytucie Naukowym w Ameryce, Centralnym Archiwum Polonii Misji Polskiej w Orchard Lake oraz Muzeum Polskim w Ameryce. W ich trakcie zapoznał się ze zbiorami tych ważnych dla polskiej historii i nauki

placówek oraz ich potrzebami i głównymi problemami, z którymi borykają się w swojej codziennej pracy. Przeprowadzono także rozmowy na temat dotychczasowej współpracy.

W dniu 11 października Naczelny Dyrektor wziął udział w uroczystym otwarciu ponownie przygotowanej dla publiczności *Wystawy Światowej z 1939 r.* Wydarzenie z okazji 80. rocznicy pierwszego otwarcia wystawy w Nowym Jorku zorganizowało Muzeum Polskie w Ameryce z siedzibą w Chicago.

9.5 Współpraca przygraniczna

Analogicznie do lat ubiegłych, niektóre z archiwów państwowych prowadziły za zgodą Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych współpracę transgraniczną z partnerami z zagranicy. W większości przypadków polegała ona na organizacji wspólnych konferencji naukowych, wystaw archiwalnych oraz wydarzeń o charakterze rocznicowym, jak też wymianie doświadczeń w zakresie działalności archiwalnej.

W ramach działań popularyzujących pomorski zasób archiwalny AP w Szczecinie prowadziło współpracę z instytucjami, organizacjami i towarzystwami naukowymi, przede wszystkim z regionu zachodniopomorskiego oraz archiwalnymi placówkami landu Mecklenburgia-Pomorze Przednie. Kontynuowano i rozwijano kontakty z partnerami niemieckimi, w tym Archiwum Krajowym w Greifswaldzie, Towarzystwem Historii i Starożytności Pomorza (Gesellschaft für Pommersche Geschichte, Altertum und Kunst), Komisją Historyczną dla Pomorza (Historische Kommission für Pommern) oraz Towarzystwem Historii Kościoła na Pomorzu (Arbeitsgemeinschaft für Pommersche Kirchengeschichte). Zakres tej współpracy obejmował wymianę informacji źródłowych, wspólne przedsięwzięcia wydawnicze, naukowe i edukacyjne. Z Landesarchiv w Greifswaldzie prowadzone były ponadto wspólne projekty mikrofilmowania wytypowanych zespołów z zasobu szczecińskiego archiwum.

AP w Gorzowie Wielkopolskim współpracowało z Brandenburskim Głównym Archiwum Krajowym w Poczdamie. Kontakty te obejmowały udział w konferencjach naukowych partnera i wydarzeniach okolicznościowych (m.in. w związku z obchodzoną w 2019 r. 70. rocznicą utworzenia archiwum w Poczdamie), wymianę wydawnictw oraz doświadczeń i kadr naukowych.

AP we Wrocławiu kontynuowało prace badawcze w Narodowym Archiwum w Pradze w odniesieniu do materiałów archiwalnych związanych z pograniczem polsko-czeskim, ze szczególnym uwzględnieniem terytorium dawnego Hrabstwa Kłodzkiego (Grafschaft Glatz). Oddział w Jeleniej Górze podtrzymywał współpracę z dwoma archiwami czeskimi: Powiatowym Archiwum Państwowym w Semily oraz Powiatowym Archiwum Państwowym w Trutnovie, jak również z Oddziałem Jesztedzkim Stowarzyszenia Czeskich Archiwistów. Prowadzono wymianę publikacji

archiwalnych, a także wymianę doświadczeń i spostrzeżeń w dziedzinie nadzoru archiwalnego i porządkowania dokumentacji aktowej.

AP w Katowicach kontynuowało współpracę z instytucjami niemieckimi – Instytutem Herdera w Marburgu, Archiwum Krajowym Nadrenii-Westfalii i Oberschlesisches Landesmuseum w Ratingen-Hösel w dziedzinie wymiany wydawnictw oraz z Fundacją Ruhr Museum w Essen w sprawie stałej ekspozycji fotokopii map z zasobu AP w Katowicach w siedzibie Muzeum Zagłębia Ruhry.

AP w Przemyślu rozwijało nawiązane w poprzednich latach kontakty z archiwami ukraińskimi, zwłaszcza w zakresie digitalizacji materiałów archiwalnych, jak też upowszechniania wiedzy o zasobach archiwalnych do polsko-ukraińskiego pogranicza. W 2019 r. dyrektor AP w Przemyślu odwiedziła kilkakrotnie archiwa ukraińskie. W dniu 25 czerwca 2019 r. miała miejsce wizyta w Archiwum Państwowym Obwodu Lwowskiego we Lwowie oraz Centralnym Państwowym Archiwum Historycznym Ukrainy we Lwowie. Jej celem było podpisanie kolejnych aneksów do umów o wykonanie skanów dokumentów z zasobu archiwów lwowskich. W dniach 22-23 lipca 2019 r. odbyła się wizyta w Archiwum Państwowym Obwodu Tarnopolskiego w Tarnopolu (w jego nowo otwartej siedzibie) w celu omówienia dalszej współpracy pomiędzy archiwami. Dyrektor AP w Przemyślu uczestniczyła też w uroczystości pożegnania wieloletniej dyrektor Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego Ukrainy we Lwowie, Diany Pelts w związku z jej przejściem na emeryturę. W dniach 27-28 listopada 2019 r. przeprowadzone zostały rozmowy z nowym dyrektorem Archiwum we Lwowie, Olesią Stefanyk. Dotyczyły one kontynuacji współpracy z AP w Przemyślu w zakresie projektów digitalizacyjnych oraz popularyzacji zasobów archiwalnych.

10. Przechowywanie dokumentacji niearchiwalnej

10.1. Nadzór i działania koordynacyjne NDAP w zakresie przechowywania dokumentacji niearchiwalnej

Działania Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w zakresie przechowywania dokumentacji niearchiwalnej obejmowały przede wszystkim:

- rozpatrywanie wniosków o zabezpieczenie – poprzez złożenie w archiwum państwowym – dokumentacji pracowniczej zagrożonej zniszczeniem, która należała do pracodawcy wykreślonego z Krajowego Rejestru Sądowego lub Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej;
- rozpatrywanie wniosków o zabezpieczenie – poprzez złożenie w archiwum państwowym – zagrożonej zniszczeniem dokumentacji zgromadzonej przez przedsiębiorcę wykreślonego z Krajowego Rejestru Sądowego, wobec którego wydano decyzję o zakazie wykonywania działalności gospodarczej w zakresie przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej pracodawców lub prawomocne orzeczenie zakazujące wykonywania tej działalności;
- prowadzenie ewidencji przechowawców akt osobowych i płacowych w oparciu o informacje przekazywane przez marszałków województw, którzy dokonują rejestracji przechowawców prywatnych. Ewidencja, dostępna on-line pod adresem: <https://www.archiwa.gov.pl/pl/dla-uzytkownikow/dokumentacja-pracownicza>, ma charakter informacyjny i jest przeznaczona dla zainteresowanych obywateli oraz pracodawców, którzy kończą działalność i poszukują przechowawcy wytworzonej przez siebie dokumentacji;
- udzielanie informacji o możliwościach zabezpieczania dokumentacji niearchiwalnej m.in. urzędom marszałkowskim, archiwom państwowym, organom ścigania, przechowawcom, pracodawcom i klientom indywidualnym;
- przygotowanie analizy „Przechowalnictwo dokumentacji osobowej i płacowej w archiwach” oraz opracowanie koncepcji przemieszczania dokumentacji osobowej i płacowej w ramach sieci archiwów państwowych w celu zwolnienia powierzchni magazynowej.

10.2. Zbiory dokumentacji niearchiwalnej

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. zbiory przechowywanej w archiwach państwowych dokumentacji niearchiwalnej wytworzonej przez zlikwidowanych pracodawców obejmowały ponad 46 000 m.b., w tym prawie 27 000 m.b. dokumentacji przejętej odpłatnie oraz ponad 19 000 m.b. dokumentacji przejętej nieodpłatnie przede wszystkim na podstawie postanowień sądowych wydanych w trybie art. 51p ust. 3

i 51u ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Tabela nr 2. Rozmiar dokumentacji pracodawców przechowywanej w archiwach państwowych oraz rozmiar nabytków według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.

	rozmiar łączny na koniec roku sprawozdawczego				nabytki w roku sprawozdawczym			
	odpłatnie		nieodpłatnie		odpłatnie		nieodpłatnie	
	mb	j.	mb	j.	mb	j.	mb	j.
osobowa	12 138,19	2 574 995	11 240,41	1 682 933	58,01	4 796	98,78	25 330
płacowa	6 654,75	342 724	4 861,42	267 966	0,37	31	65,32	1 058
inna	8 099,91	370 031	3 201,97	133 772	7,79	2 643	10,85	347
razem	26 892,85	3 287 750	19 303,80	2 084 671	66,17	7 470	174,95	26 735

10.3. Kwerendy wykonywane na podstawie dokumentacji niearchiwalnej

Z przejętej dokumentacji archiwa państwowe wydawały pracownikom zlikwidowanych przedsiębiorstw kopie i odpisy poświadczające okresy zatrudnienia i wysokość wynagrodzenia. Udzielały także osobom poszukującym akt pracowniczych informacji o miejscach przechowywania dokumentacji.

W 2019 r. na podstawie dokumentacji niearchiwalnej zrealizowano łącznie ponad 32 000 kwerend, w większości o charakterze socjalnym. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba wykonanych kwerend wzrosła o 20%. Wnioski o wydanie kopii i odpisów z dokumentacji pracowniczej kierowały do archiwów państwowych zarówno osoby prywatne, jak i instytucje.

Tabela nr 3. Kwerendy zrealizowane w 2019 r. w oparciu o dokumentację niearchiwalną zgromadzoną przez archiwa państwowe [na podstawie sprawozdań statystycznych KN-1 archiwów państwowych według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.]

	dla osób prywatnych	dla instytucji
kwerendy socjalne	30 308	1 705
kwerendy inne	167	9

Najwięcej kwerend na podstawie dokumentacji pracowniczej o czasowym okresie przechowywania w 2019 r. wykonały AP w Warszawie (22 084), AP w Gdańsku (1 652), AP w Olsztynie (1 057) oraz AP w Katowicach (1 036).

10.4. Inne działania w obszarze przechowalnictwa

W celu ułatwienia byłym pracownikom zlikwidowanych zakładów pracy poszukiwania dokumentacji niezbędnej do uzyskania m.in. świadczeń emerytalno-rentowych, w AP w Warszawie prowadzona jest baza danych zawierająca informacje o miejscach przechowywania dokumentacji osobowej i płacowej ponad 38 000 zlikwidowanych firm. Baza dostępna jest pod adresem: <https://ewidencja.warszawa.ap.gov.pl/miejsca.php>.

Ponadto archiwa państwowe kontynuowały współpracę z właściwymi terytorialnie urzędami marszałkowskimi w zakresie wymiany informacji o działalności przechowawców akt osobowych i płacowych oraz przeprowadzania kontroli podmiotów prowadzących tego rodzaju działalność.

Oprócz dokumentacji zlikwidowanych pracodawców archiwa państwowe przechowywały również inną dokumentację o czasowym okresie przechowywania, tj. dokumentację przebiegu studiów oraz niearchiwalną dokumentację z wyborów.

11. Inwestycje i remonty

Archiwa państwowe pełniące rolę powierników dziedzictwa dokumentacyjnego Polski stoją obecnie przed krytycznymi barierami rozwojowymi, spowodowanymi brakami infrastrukturalnymi. Wielkość i stan ich siedzib znacznie ogranicza dalsze gromadzenie zasobu, a także utrudnia udostępnianie akt wszystkim zainteresowanym. Część siedzib archiwów już teraz nie ma przestrzeni magazynowej do wypełniania podstawowej funkcji: gromadzenia i bezpiecznego przechowywania materiałów archiwalnych.

Ponadto budynki większości archiwów państwowych charakteryzują się zamkniętą strukturą z niewielką przestrzenią publicznie dostępną, ograniczoną architektonicznymi barierami, co znacznie zmniejsza możliwości wykorzystania potencjału edukacyjnego, kulturotwórczego i naukowego archiwów. Ich siedziby dostosowane są w większości do tradycyjnych form korzystania z zasobu archiwalnego, zatem możliwości zapewnienia w nich warunków niestandardowego, interaktywnego korzystania z informacyjnych bogactw są niewielkie.

Dążenie do poprawy bardzo trudnej sytuacji lokalowej większości archiwów państwowych, stały się przesłankami do opracowania i przedłożenia Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego projektu Wieloletniego Programu Rozwoju Archiwów Państwowych „Budowa archiwów państwowych w latach 2020-2024”. W ramach Programu przewidziano wybudowanie nowoczesnych, wielofunkcyjnych siedzib archiwów regionalnych pozwalających na wypełnianie ustawowych obowiązków archiwów państwowych, poprawę standardu obsługi użytkowników, możliwości realizacji działalności popularyzatorskiej i informacyjnej. Program stanowi także odpowiedź na praktyczne potrzeby tych instytucji, uwzględniające ich wzrastającą rolę społeczną i kulturalną.

W 2019 r. realizowano następujące zadania pozwalające na poprawę infrastruktury i bezpieczeństwa zbiorów:

- przeprowadzono inwestycję budowlaną pn.: *Budowa nowego przyłącza gazowego do budynku magazynowego Archiwum Państwowego w Szczecinie usytuowanym w miejscowości Dobra,*
- kontynuowano zadania inwestycyjne pn.: *Budowa siedziby Archiwum Narodowego w Krakowie oraz Przebudowa i adaptacja budynku Archiwum Państwowego w Suwałkach,*
- realizowano prace przygotowawcze i projektowe przy 7 inwestycjach budowlanych w archiwach państwowych (w Szczecinie, Bydgoszczy, Koszalinie, Katowicach, Poznaniu, Piotrkowie Trybunalskim oraz w AN w Krakowie oddziale w Nowym Sączu),
- analizowano możliwość zakupu nieruchomości na potrzeby NAC.

Łączne nakłady poniesione w 2019 r. na budowę nowych obiektów dostosowywanych do obowiązujących norm i standardów dotyczących przechowywania materiałów archiwalnych oraz przebudowę istniejących budynków archiwów państwowych wyniosły 48 966 850 zł.

Obok inwestycji budowlanych w 2019 r. dokonano zakupów inwestycyjnych na potrzeby 30 archiwów państwowych oraz NDAP o wartości 8 509 660 zł. W ten sposób sfinansowano zakup regałów jezdnych i stacjonarnych, sprzętu komputerowego, serwerów, macierzy dyskowych, oprogramowania serwerowego sprzętu reprograficznego i konserwatorskiego, służących wsparciu procesu cyfrowego udostępniania zbiorów, a także środków transportu i maszyn gospodarczych. Pozwoliło to na poprawę infrastruktury technicznej budynków archiwów, infrastruktury transportowej oraz wyposażenia, w tym wymianę zużytych i doposażenie archiwów w regały magazynowe, kontynuowanie przez archiwa procesu digitalizacji materiałów archiwalnych w ramach „Strategii digitalizacji zasobu archiwów państwowych na lata 2018-2023” poprzez wymianę zużytych i zakup nowych skanerów. Niezbędne było także wsparcie archiwów w zakresie prowadzonych przez nie prac konserwatorskich poprzez zakup odpowiedniego i nowoczesnego sprzętu, a także prowadzonej przez nie działalności m.in. środków transportu do przewozu dokumentacji wyborczej oraz wykonywania czynności kontrolnych w archiwach zakładowych nadzorowanych jednostek, funkcjonujących na terenie działania danego archiwum.

Działania związane z poprawą infrastruktury archiwów państwowych nie ograniczają się tylko do wydatków majątkowych. Systematycznie w budynkach archiwów prowadzone były remonty i konserwacje, skoncentrowane w szczególności na poprawie:

- warunków przechowywania materiałów archiwalnych,
- zabezpieczenia budynków i akt np. przed kradzieżą, włamaniem, pożarem, zalaniem,
- dostępu do obiektów i udostępniania dokumentacji,
- warunków pracy,
- bezpieczeństwa oraz estetyki budynków.

Dotyczyły one w szczególności:

- remontów pomieszczeń biurowych, socjalnych i magazynowych;
- remontu instalacji odgromowej;
- remontu instalacji wody lodowej w układzie klimatyzacji i wentylacji;
- wymiany instalacji oświetlenia.

Kwota przeznaczona w 2019 r. na remonty budynków zarówno zabytkowych oraz niezabytkowych wyniosła 6 217 563 zł.

W 2019 r. opublikowana została aktualizacja opracowania pn.: „*Budynek archiwum. Wskazówki dla uczestników budowlanego procesu inwestycyjnego*”, stanowiącego pomoc przy projektowaniu i budowie budynków archiwów państwowych.

12. Legislacja

Naczelny Dyrektor Archiwów Państwowych uczestniczył w pracach legislacyjnych organów administracji rządowej i innych organów państwowych, zarówno w ramach uzgodnień międzyresortowych, jak i prac Komitetu Rady Ministrów ds. Cyfryzacji. Wśród opiniowanych projektów aktów normatywnych były m. in.:

- ustawa o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych,
- ustawa o zmianie ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi,
- ustawa o elektronicznej doręczeniu oraz o zmianie niektórych innych ustaw,
- ustawa – Prawo zamówień publicznych,
- ustawa – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo zamówień publicznych (wprowadziła zmiany m.in. w ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach),
- ustawa o zmianie ustawy – Prawo geodezyjne i kartograficzne oraz niektórych innych ustaw,
- dwa rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości dotyczące postępowania z aktami spraw sądowych,
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie wyznaczenia koordynatorów delegowanych w dziale sprawiedliwość oraz zakresu zadań przekazanych do realizacji koordynatorom delegowanym,
- rozporządzenie Ministra Cyfryzacji w sprawie warunków organizacyjnych i technicznych dla podmiotów świadczących usługi z zakresu cyberbezpieczeństwa,
- rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie akredytacji kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych,
- rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zmieniające rozporządzenie w sprawie świadectwa pracy,
- rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie szczegółowego gospodarowania składnikami rzeczowymi majątku ruchomego Skarbu Państwa,
- rozporządzenie Ministra Zdrowia w sprawie ramowych procedur przyjmowania, obsługi zgłoszeń alarmowych i powiadomień o zdarzeniach oraz dysponowania zespołami ratownictwa medycznego przez dyspozytora medycznego,
- rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie warunków organizacyjno-technicznych dotyczących formy wniosków i dokumentów oraz

- ich składania do sądów prowadzących rejestr zastawów i do centralnej informacji o zastawach rejestrowych, a także orzeczeń, odpisów, zaświadczeń i informacji doręczanych wnioskodawcom przez sądy oraz centralną informację za pośrednictwem systemu teleinformatycznego,
- rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie przekazywania informacji, w tym danych osobowych, dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych.

Znaczący był wkład Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w prace związane z II etapem wdrożenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 4.05.2016, str. 1), tj. przy tworzeniu ustawy z dnia 21 lutego 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z zapewnieniem stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), wprowadzającej zmiany m.in. w ustawie o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach.

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych w 2019 r. uczestniczył w przygotowaniu obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (ukazał się w Dzienniku Ustaw w 2020 r.).

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych opracował i skierował do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego projekt zarządzenia Prezesa Rady Ministrów zmieniającego zarządzenie w sprawie nadania statutu Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych (zostało ogłoszone w Monitorze Polskim w 2020 r.).

We współpracy z Ministerstwem Cyfryzacji przygotowywany był projekt (prace nadal trwają) rozporządzenia w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z dokumentami elektronicznymi, oraz dokumentacją w postaci innej niż elektroniczna, dla której wykonano odwzorowanie cyfrowe oraz minimalnych wymagań technicznych dla odwzorowań cyfrowych (akt wykonawczy do art. 5 ust. 2b ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach).

Staraniem Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych został opracowany nowy Regulamin Polskiego Komitetu Programu UNESCO „Pamięć Świata”.

Naczelnny Dyrektor Archiwów Państwowych wydał 46 zarządzeń. Dyrektor Generalny NDAP wydał 34 zarządzenia.

13. Kadry i kompetencje

13.1. Zatrudnienie według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r.

a) w archiwach państwowych:	<i>etaty</i>	<i>osoby</i>
pracownicy naukowi	5,50	6
archiwiści	973,70	984
konserwatorzy	94,83	98
administracja	235,33	248
obsługa	232,45	256
razem:	1 541,81	1 592
b) w Naczelnej Dyrekcji Archiwów Państwowych:	<i>etaty</i>	<i>osoby</i>
administracja	61,33	64
obsługa	4,00	4
razem:	65,33	68
c) łączne zatrudnienie w NDAP i jednostkach podległych	<i>etaty</i>	<i>osoby</i>
	1 607,14	1 660
d) mianowani urzędnicy służby cywilnej	<i>w archiwach</i>	<i>w NDAP</i>
	29	4

13.2. Wykształcenie pracowników

a) wykształcenie wyższe	<i>w archiwach</i>	<i>w NDAP</i>
archiwistyczne	339	4
historyczne	263	9
pozostałe	442	51
razem:	1044	64
b) studia podyplomowe	<i>w archiwach</i>	<i>w NDAP</i>
archiwistyczne	161	9
historyczne	7	0

pozostałe	119	10
razem:	287	19
c) osoby z wykształceniem wyższym w stosunku do ogółu zatrudnionych	<i>w archiwach</i>	<i>w NDAP</i>
	66%	94%

13.3. Kompetencje – szkolenia

W roku 2019, podobnie jak w latach poprzednich, NDAP organizowała szkolenia dla pracowników archiwów państwowych, m.in.:

- a) szkolenie warsztatowe dla pracowników archiwów nt.: Klasyfikacja budżetowa prac remontowych i innych inwestycji oraz inne zagadnienia z zakresu klasyfikacji budżetowej;
- b) szkolenie specjalistyczne dla pracowników nadzoru archiwalnego w archiwach państwowych;
- c) warsztaty szkoleniowe dla pracowników bibliotek dotyczące wdrożenia systemu bibliotecznego KOHA;
- d) cykl ośmiu szkoleń roboczych dla pracowników archiwów dotyczących wdrożenia systemu elektronicznego zarządzania dokumentacją;
- e) szkolenie specjalistyczne dla pracowników komórek kadrowych w archiwach państwowych;
- f) dwie narady robocze dyrektorów archiwów państwowych i kierownictwa NDAP.

14. Finanse

Omówienie dochodów budżetu państwa w działach budżetowych i poszczególnych źródłach dochodów

Plan dochodów na 2019 r. w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, w rozdziale 92117 *Archiwa* ustalony został na poziomie **1 594 000 zł**, natomiast wykonanie wyniosło **1 926 887,74 zł** co stanowi **120,88%** planu.

Wykonanie dochodów, z podziałem na paragrafy klasyfikacji budżetowej, zawiera poniższa tabela:

Lp.	Paragraf	Opis paragrafu	Plan na 2019 rok	Wykonanie na dzień 31.12.2019	% wykonania
1	2	3	4	5	6
1	0640	Wpływy z tytułu kosztów egzekucyjnych, opłaty komorniczej i kosztów upomnień	0,00	300,02	
2	0690	Wpływy z różnych opłat	0,00	3 244,88	
3	0750	Wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa	94 000,00	105 293,07	112,01%
4	0830	Wpływy z usług	1 411 000,00	1 497 524,49	106,13%
5	0840	Wpływy ze sprzedaży wyrobów	47 000,00	44 069,20	93,76%
6	0870	Wpływy ze sprzedaży składników majątkowych	2 000,00	13 498,00	674,90%
7	0920	Wpływy z pozostałych odsetek	0,00	33 899,40	
8	0940	Wpływy z rozliczeń/zwrotów lat ubiegłych	15 000,00	57 954,95	386,37%
9	0950	Wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów	0,00	135 645,42	
10	0970	Wpływy różnych dochodów	25 000,00	35 203,36	140,81%
11	0979	Wpływy różnych dochodów	0,00	254,95	
	Razem	X	1 594 000,00	1 926 887,74	120,88%

Szczegółowe omówienie dochodów (wpływów)

Wykonane dochody pochodzą głównie z wykonanych kwerend, wpływów za wykonanie usług w zakresie poszukiwań archiwalnych, opłat z tytułu sprzedaży wydawnictw, reprodukcji z materiałów archiwalnych, sporządzania kopii, skanów i zdjęć dokumentów, opłat wnoszonych za wynajmowane lokale i pomieszczenia oraz sprzedaży składników majątkowych.

Wpływy z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa (§ 0750) były wyższe od planowanych o 12,01% tj. o kwotę 11 293,07 zł., są to wpływy z najmu i dzierżawy pomieszczeń (Netia, PAN, Okręgowa Izba Radców Prawnych oraz wynajem pomieszczeń na kursy archiwalne).

Wpływy w kwocie 1 497 524,49 zł uzyskano z następujących powodów:

- § 0830 (wpływy z usług) z tytułu zrealizowanych usług archiwalnych, tj. kwerend, poszukiwań, wykonanych kopii dokumentów archiwalnych, skanów oraz wydawanych zaświadczeń z akt osobowo-płacowych;
- § 0840 ze sprzedaży towarów składa się sprzedaż wydawnictw (publikacji) własnych książek;
- § 0920 (wpływy z pozostałych odsetek) wystąpiły odsetki od kary za niewykonanie umowy o roboty budowlane, odsetki od kary umownej za opóźnienie w usunięciu wad w okresie gwarancji;
- § 0940 (wpływy z rozliczeń/zwrotów lat ubiegłych) przekazano na dochody budżetu państwa środki w wysokości 57 954,95 zł z tytułu opłaty reprograficznej z tyt. wydawanych czasopism za 2018 r. zwrotu z tytułu wydatków z lat ubiegłych, wpływ odszkodowania z PZU z tyt. rozliczenia szkody za 2018, zwrot przez byłego pracownika dofinansowania do opłaty za studia, zwrot nadpłaconych składek ZUS;
- § 0950 (wpływy z tytułu kar i odszkodowań wynikających z umów) – to wpływy z tytułu kar umownych z tytułu odstąpienia od umowy oraz kary za niewykonanie umowy o roboty budowlane oraz kara umowna za opóźnienie w usunięciu wad w okresie gwarancji;
- § 0970 (wpływy z różnych dochodów) to m.in.: wynagrodzenie płatnika składek ZUS, odszkodowanie od firmy ubezpieczeniowej, wpłata od komornika zasądzonej należności;
- § 0979 to zwrot nadpłaconych składek ZUS opłaconych ze środków unijnych;
- § 0870 dochody ze sprzedaży zlikwidowanych składników drobnego wyposażenia;
- § 0640 pochodzą z zaliczki komorniczej, kosztów klauzuli i kosztów zastępstwa z egzekucji;
- § 0690 wykonanie w całości dotyczy wpłaty dłużnika za przechowywanie dokumentacji zgodnie z decyzją administracyjną.

Omówienie wydatków budżetu państwa według działów i rozdziałów budżetowych w rozbiciu na wydatki krajowe i oddzielnie na współfinansowanie projektów UE

Plan wydatków ogółem (po zmianach) na 2019 rok w dziale 921 *Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego*, w rozdziale 92117 *Archiwa* (dla paragrafów z czwartą cyfrą „0”) ustalony został na poziomie **217 523 483 zł**, natomiast wykonanie wyniosło **214 854 241,99 zł (98,77%)**.

Wykonanie wydatków z podziałem na grupy zawiera poniższa tabela (w zł):

Lp.	Grupa wydatków	Plan według ustawy budżetowej na 2019 r.	Plan po zmianach na dzień 31.12.2019 r.	Wykonanie na dzień 31.12.2019 r.	% wykonania do planu na dzień 31.12.2019 r.
1	2	3	4	5	7
1	Dotacje	900 000	876 629,00	876 557,05	99,99%
2	Świadczenia	202 000	310 395	304 822,55	98,20%
3	Wydatki bieżące	169 258 000	158 829 949	157 439 343,78	99,08%
4	Wydatki majątkowe	44 000 000	57 506 510	56 233 518,61	97,79%
	RAZEM	214 360 000	217 523 483	214 854 241,99	98,77%

Plan wydatków na rok 2019 (po zmianach) w ramach budżetu państwa na współfinansowanie projektów z UE, ustalony został na poziomie **1 604 378,00 zł**, natomiast wykonanie wyniosło **831 494,48 zł (51,83%)**.

Plan wydatków na 2019 rok (po zmianach) w ramach budżetu środków europejskich ustalony został na poziomie 8 768 128,00 zł, natomiast wykonanie wniosło **4 576 583,43 zł (52,20%)**.

Wykonanie wydatków z podziałem na programy zawiera poniższa tabela (w zł):

Lp.	Program	Plan wg ustawy budżetowej na 2019 r.	Plan po zmianach na dzień 31.12.2019 r.	Wykonanie na dzień 31.12.2019 r.	% wykonania do planu na dzień 31.12.2019 r.
1	2	3	4	5	7
1	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014–2020 Budżet państwa	2 229 000	1 604 378	831 494,48	51,83%
2	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014–2020 Budżet środków europejskich	12 274 000	8 768 128	4 576 583,43	52,20%
	RAZEM	14 503 000*	10 372 506	5 408 077,91	52,14%

*) Limit ten zawiera środki zaplanowane na realizację projektu pn. Archiwa Cyfrowe, które pismem z dnia 16 maja 2018 r., znak: DIRA.311.35.2.2018 postawiono do dyspozycji Ministra, bez uwzględnienia tych środków wykonanie wydatków wygląda następująco:

Lp.	Program	Plan wg ustawy budżetowej na 2019 r. bez środków na projekt AC	Plan po zmianach na dzień 31.12.2019 r. bez środków na projekt AC	Wykonanie na dzień 31.12.2019 r.	% wykonania do planu na dzień 31.12.2019 r.
1	2	3	4	5	7
1	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014–2020 Budżet państwa	1 571 000	946 378	831 494,48	87,86%
2	Program Operacyjny Polska Cyfrowa 2014–2020 Budżet środków europejskich	8 650 000	5 144 128	4 576 583,43	88,97%
	RAZEM	10 221 000	6 090 506	5 408 077,91	88,80%

Omówienie dotacji

Lp.	Paragraf	Plan według ustawy budżetowej na 2019 r.	Plan po zmianach na dzień 31.12.2019 r.	Wykonanie na dzień 31.12.2019 r.	% wykonania do planu na dzień 31.12.2019 r.
1	2	3	4	5	7
1	2810	300 000,00	249 486,00	249 486,00	100,00%
2	2820	300 000,00	186 719,00	186 650,53	99,96%
3	2830	300 000,00	440 424,00	440 420,52	100,00%
	Razem	900 000,00	876 629,00	876 557,05	99,99%

Dotacje przyznane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych 2019”

Otwarty nabór ofert na ww. zadanie publiczne zostały ogłoszony przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych na podstawie art. 43a ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach oraz na podstawie art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

W ramach otwartych naborów ofert na realizację zadań publicznych przeprowadzono następujące czynności:

- 1) Ogłoszono nabór ofert dla podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;

- 2) Zaproszono do udziału w pracach komisji konkursowej, powołanej do oceny ofert, przedstawicieli podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie;
- 3) Przeprowadzono posiedzenia komisji konkursowej w zakresie oceny formalnej oraz oceny merytorycznej ofert;
- 4) Podpisano umowy o realizację zadań publicznych z Beneficjentami konkursów:

Konkurs: Wspieranie działań archiwalnych 2019			
Lp.	Beneficjent	Rodzaj jednostki dotowanej	Kwota wykorzystanej dotacji
1	Klasztor OO. Karmelitów Na Piasku w Krakowie	Kościelna jednostka organizacyjna	60 000,00
2	Konwent Bonifratrów p.w. Św. Floriana w Zebrzydowicach	Kościelna jednostka organizacyjna	49 300,00
3	Towarzystwo Przyjaciół Andrychowa	Stowarzyszenie	35 020,53
4	Parafia pw. Wniebowzięcia NMP w Kłodzku	Kościelna jednostka organizacyjna	99 511,00
5	Diecezja Sandomierska	Kościelna jednostka organizacyjna	28 408,00
6	Fundacja Kultury i Dziedzictwa Ormian	Fundacja	16 000,00
7	Fundacja Arton	Fundacja	51 956,00
8	Fundacja Ośrodka KARTA (projekt wspólny)	Fundacja	91 410,00
9	Stowarzyszenie „Archiwum Solidarności” (projekt wspólny)	Stowarzyszenie	2 000,00
10	Fundacja Ośrodka KARTA	Fundacja	90 120,00
11	Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej	Stowarzyszenie	56 970,00
12	Związek Harcerstwa Polskiego - Muzeum Harcerstwa	Stowarzyszenie	92 660,00
13	Konwent OO. Bonifratrów	Kościelna jednostka organizacyjna	48 230,00
14	Dom Zakonnym pw. Trójcy Przenajświętszej	Kościelna jednostka organizacyjna	83 000,00
15	Konwent Zakonu Bonifratrów w Cieszynie	Kościelna jednostka organizacyjna	48 900,00
16	Diecezja Toruńska	Kościelna jednostka organizacyjna	23 071,52
Łącznie wykorzystane dotacje			876 557,05

Łącznie w 2019 r. dotacje przyznano 16 Zleceniobiorcom na wykonanie 15 projektów. 1 Beneficjent – Fundacja Ośrodka KARTA – realizował 2 projekty: „Solidarność-narodziny ruchu – opracowanie unikatowych dokumentów dopełniających wspólną kolekcję Fundacji Ośrodka KARTA i Stowarzyszenia „Archiwum Solidarności” oraz „Pomoc zachodu – opracowanie unikatowych dokumentów, fotografii i nagrań z zasobu Archiwum Fundacji Ośrodka KARTA”, z czego projekt „Solidarność-narodziny ruchu” był projektem wspólnym ze Stowarzyszeniem „Archiwum Solidarności”.

Lp.	Rodzaj jednostki dotowanej	Liczba Zleceniobiorców	Kwota wykorzystanej dotacji
1	Fundacje	4	249 486,00 zł
2	Stowarzyszenie	4	186 650,53 zł
3	Kościelne jednostki organizacyjne	8	440 420,52 zł

Powyższa tabela przedstawia zbiorczy wykaz grup jednostek dotowanych w ramach konkursu „Wspieranie działań archiwalnych 2019”. Na dzień 31 grudnia 2019 r. wykorzystano dotację w łącznej wysokości **876 557,05 zł**.

Podsumowanie

Rok 2019 był dla archiwów państwowych czasem szczególnym ze względu na przypadające w nim 100-lecie powołania państwowej sieci archiwalnej. Z tej okazji archiwa państwowe zrealizowały program wydarzeń adresowanych do szerokiego grona odbiorców, obejmujący m.in. wystawy, konferencje, seminaria, projekcje filmowe, warsztaty, lekcje archiwalne. 7 lutego 2019 r., dokładnie w setną rocznicę ustanowienia *Dekretu o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami*, na Zamku Królewskim w Warszawie odbyła się Gala Archiwisty oficjalnie inaugurująca całoroczne obchody. W czerwcu archiwa państwowe już po raz dwunasty świętowały Międzynarodowy Dzień Archiwów, w ramach którego miała miejsce m.in. premiera nowej odsłony serwisu Szukaj w Archiwach. W lipcu w AGAD odbyła się uroczystość okazania oryginału aktu Unii Lubelskiej w 450. rocznicę jej zawarcia. Bezcenny dokument był przez niemal dwa tygodnie dostępny dla publiczności. Pod koniec sierpnia w AP w Opolu miały miejsce obchody Roku Powstań Śląskich. We wrześniu zainaugurowano projekt Archiwa Rodzinne Niepodległej, mający na celu zwrócenie uwagi społeczeństwa na unikalną wartość rodzinnych pamiątek i potrzebę ich właściwego zabezpieczenia, a także aktywne zaangażowanie w świętowanie 100. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. W ramach projektu 30 września, w Dniu Archiwisty, ustanowionym w roku sprawozdawczym przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych, w archiwach państwowych w całym kraju odbyły się warsztaty „Zostań Rodzinnym Archiwistą”. Uczestnicy zajęć mogli dowiedzieć się, czym jest genealogia, jak rozpocząć poszukiwania własnych korzeni i jak stworzyć drzewo genealogiczne. Archiwiści udzielali porad, gdzie przechowywać rodzinne archiwalia, w jaki sposób je porządkować i opisywać oraz jak prawidłowo wykonać cyfrowe kopie cennych pamiątek. W listopadzie miały miejsce uroczystości poświęcone życiu i działalności Ignacego Jana Paderewskiego. W roku sprawozdawczym swoje stulecie w państwowej służbie archiwalnej uroczyście świętowały AP w Płocku, AP w Lublinie oraz AP w Piotrkowie Trybunalskim. W ramach uroczystości w Piotrkowie Trybunalskim odbyło się również podsumowanie 100-lecia utworzenia sieci archiwów państwowych. Obchody Stulecia Archiwów zostały objęte Patronatem Narodowym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy w Stulecie Odzyskania Niepodległości, a także Patronatem Honorowym Wiceprezesa Rady Ministrów, Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego prof. dr. hab. Piotra Glińskiego.

Działania archiwów państwowych w 2019 r. ukierunkowane były także na realizację wyznaczonych przez Naczelnego Dyrektora celów priorytetowych, wśród których wymienić należy ułatwianie korzystania z narodowego zasobu archiwalnego poprzez zwiększanie dostępu on-line do ewidencji zasobu archiwalnego i treści archiwaliów, informatyzację działalności archiwów państwowych oraz rozwój

i modernizację infrastruktury służącej zabezpieczeniu i przechowywaniu materiałów archiwalnych.

Ułatwianiu dostępu do zasobu archiwalnego służyła m.in. realizacja Programu ewidencjonowania materiałów archiwalnych bez ewidencji i poza ewidencją, w ramach którego w roku sprawozdawczym w systemie ZoSIA zinwentaryzowano ponad 1,2 mln jednostek archiwalnych. Kontynuowany był także Program retrokonwersji pomocy archiwalnych, mający na celu cyfryzację papierowych pomocy informacyjnych i ich udostępnianie w Internecie. W celu zabezpieczenia oraz usprawniania udostępniania zasobu archiwalnego prowadzono digitalizację zasobu, zarówno w ramach działalności własnej, jak również poprzez usługę zewnętrzną, a także we współpracy z innymi instytucjami. W roku sprawozdawczym pozyskano ponad 7 mln skanów i fotografii cyfrowych oraz ponad 118 000 minut kopii nagrań dźwiękowych i filmów. Systematycznie zwiększa się również dostępność w Internecie zdigitalizowanej części zasobu archiwalnego. Łącznie na koniec 2019 r. archiwa państwowe zapewniały dostęp on-line do ponad 51 mln cyfrowych kopii materiałów archiwalnych, z których większość (ponad 38 mln) udostępniona jest w serwisie Szukaj w Archiwach.

W ramach działań związanych z informatyzacją działalności archiwów państwowych kontynuowano proces wdrażania w archiwach systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją. W roku sprawozdawczym systemy EZD wprowadzono w kolejnych 9 archiwach państwowych. Toczyły się także dalsze prace związane z projektem Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE), mającym na celu stworzenie systemu teleinformatycznego umożliwiającego przejmowanie przez archiwa państwowe materiałów archiwalnych w postaci elektronicznej. Wyniki realizacji projektu przedstawione zostały podczas konferencji „System ADE – archiwalny kurs na innowacje”, która odbyła się w dniach 2-3 grudnia 2019 r.

Kontynuowano również działania mające na celu poprawę warunków przechowywania zasobu archiwalnego poprzez rozwój i modernizację infrastruktury służącej zabezpieczeniu i przechowywaniu materiałów archiwalnych, w tym inwestycje budowlane. W roku sprawozdawczym trwały prace związane z budową AN w Krakowie oraz przebudową AP w Suwałkach. Prowadzone były też przygotowania do budowy i przebudowy siedzib: AP w Szczecinie, AP w Koszalinie, AP w Bydgoszczy, AP w Katowicach, AP w Poznaniu, AN w Krakowie (Oddział w Nowym Sączu) oraz AP w Piotrkowie Trybunalskim. Mając na uwadze potrzebę dalszych inwestycji w infrastrukturę archiwów państwowych, opracowano i przedłożono Ministrowi Kultury i Dziedzictwa Narodowego projekt Wieloletniego Programu Rozwoju Archiwów Państwowych „Budowa archiwów państwowych w latach 2020-2024”, umożliwiający zapewnienie w wieloletniej perspektywie środków na budowę obiektów dla jednostek w najtrudniejszej sytuacji lokalowej.

Wśród wyzwań stojących przed archiwami w kolejnych latach wymienić należy przede wszystkim obsługę tej części zasobu archiwalnego, która powstaje w formie

naturalnego dokumentu elektronicznego, w związku z coraz powszechniej stosowanymi w administracji systemami EZD. Z tego względu jednym z priorytetów w najbliższym czasie będzie zakończenie realizacji projektu Archiwum Dokumentów Elektronicznych (ADE) oraz wdrożenie produkcyjne systemu. Kontynuowane będą również inne działania związane z informatyzacją działalności archiwów państwowych, w tym dalsze wdrażanie systemów elektronicznego zarządzania dokumentacją w archiwach państwowych jako podstawowego systemu wykonywania czynności kancelaryjnych, a także realizacja zmodyfikowanego projektu „Modernizacja Zintegrowanego Systemu Informacji Archiwalnej ZoSIA”.

Planowane jest również podjęcie prac nad przygotowaniem założeń nowej ustawy o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach, a także opracowaniem Strategii archiwów państwowych na kolejne lata. Ponadto prowadzone będą prace związane z nowelizacją lub uchynieniem obowiązujących przepisów metodycznych NDAP oraz przygotowaniem nowych normatywów.

W ramach działalności edukacyjnej oraz popularyzacji materiałów archiwalnych i archiwów przewidywana jest m.in. kontynuacja projektu „Archiwa Rodzinne Niepodległej”. Archiwa państwowe będą także aktywnie uczestniczyć w obchodach przypadających w 2020 r. rocznic, np. 100. rocznicy Bitwy Warszawskiej 1920 r. Kontynuowana będzie również współpraca na polu międzynarodowym, obejmująca m.in. program wsparcia instytucji polonijnych w zabezpieczeniu i opracowaniu zasobów archiwalnych, a także realizację projektów kopiowania poloników na Wschodzie.

Dalszej rozbudowy i modernizacji wymagać będzie baza lokalowa sieci archiwów państwowych. W 2020 r. przewidywane jest zakończenie budowy i otwarcie nowej siedziby AN w Krakowie, ponadto planowana jest realizacja zadań inwestycyjnych związanych z przebudową i rozbudową AP w Suwałkach, AP w Katowicach, AP w Koszalinie i AP w Poznaniu oraz budową siedzib AP w Szczecinie, AP w Bydgoszczy, AP w Piotrkowie Trybunalskim, AN w Krakowie Oddziału w Nowym Sączu. Obok kontynuowania inwestycji budowlanych niezbędna będzie też realizacja programów zakupów inwestycyjnych, pozwalających na poprawę stanu infrastruktury, zabezpieczenia budynków i akt np. przed kradzieżą, włamaniem, pożarem, zalaniem, a także poprawę warunków udostępniania materiałów archiwalnych w sposób tradycyjny i w sieciach rozległych.

Załącznik nr 1. Projekty popularyzujące wiedzę o materiałach archiwalnych i archiwach dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2019 r.

1. HackArch – Hackaton w Archiwum (NAC)
2. Projekt edukacyjny 100 dokumentów na 100-lecie Archiwów z zasobu Archiwum Państwowego w Częstochowie (AP w Częstochowie)
3. Sto lat archiwom! (AP w Koszalinie)
4. Rok 1939 w południowo-zachodniej Wielkopolsce. W 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej (AP w Lesznie)
5. Archiwum Państwowe w Lesznie. W 100- lecie dekretu o organizacji archiwów państwowych (AP w Lesznie)
6. Projekt - Wojenny Lublin (AP w Lublinie)
7. Archiwum Państwowe w Lublinie w stulecie sieci archiwalnej w Polsce (AP w Lublinie)
8. 3×NAJ ...Najciekawsze, najatrakcyjniejsze, najcenniejsze dokumenty Archiwum Państwowego w Łodzi (AP w Łodzi)
9. „Z polskim słowem na odrzańskim szlaku” – konkurs i akcja edukacyjna (AP w Opolu)
10. „Archiwariusz Piotrkowski”, czyli podróż do źródeł AP w Piotrkowie Trybunalskim
11. „Educare necesse est.... – dziedzictwo pamięci” – akcja edukacyjna (AP w Warszawie)
12. Od wojny do wojny, czyli obraz życia Warszawy w czasach przełomu – wystawa (AP w Warszawie)
13. Kino plenerowe w Archiwum Państwowym w Zielonej Górze (AP w Zielonej Górze)

Załącznik nr 2. Realizacja działań wydawniczych w NDAP – publikacje wydane w 2019 r.

1. „Archiwa w Niepodległej. Stulecie archiwów państwowych 1919-2019” – (WYDANIE 2)
2. „Król pianistów w świecie polityki. Życie i działalność Ignacego Jana Paderewskiego 1860-1941”
3. „Budynek archiwum - wskazówki dla uczestników budowlanego procesu inwestycyjnego”
4. „Polska terminologia archiwalna w źródłach prawa”
5. “Guide to the Polish Museum of America Archives Collections”
6. „O miłości Ojczyzny nie deklamowaliśmy... Wspomnienia Antoniego Sejmeja Górszczyka – VI tom serii „Wielka wojna – codzienność niecodziennosci”

Załącznik nr 3. Czasopisma naukowe o tematyce archiwalnej oraz publikacje archiwów państwowych dofinansowane przez Naczelnego Dyrektora Archiwów Państwowych w 2019 r.

- Czasopisma archiwów państwowych:
 1. „Archiwariusz Zamojski” (AP w Zamościu)
 2. „Komunikaty Warmińsko-Mazurskie. Kwartalnik naukowy” (AP w Olsztynie)
 3. „Krakowski Rocznik Archiwalny” (AN w Krakowie)
 4. „Kronika Warszawy” (AP w Warszawie)
 5. „Miscellanea Historico-Archivistica” (AGAD)
 6. „Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny” (AP w Gorzowie Wielkopolskim)
 7. „Płocki Rocznik Historyczno-Archiwalny” (AP w Płocku)
 8. „Prace Historyczno-Archiwalne” (AP w Rzeszowie)
 9. „Przegląd Archiwalno-Historyczny” (AP w Poznaniu)
 10. „Rocznik Jeleniogórski. Pismo Regionu Karkonoszy” (AP we Wrocławiu)
 11. „Rocznik Koszaliński” (AP w Koszalinie)
 12. „Rocznik Łódzki” (AP w Łodzi)
 13. „Szczeciński Informator Archiwalny” (AP w Szczecinie)
 14. „Szkice Archiwalno-Historyczne” (AP w Katowicach)
 15. „Świętokrzyskie Studia Archiwalno-Historyczne” (AP w Kielcach)

- Publikacje archiwów państwowych:
 1. „Akt pamiątkowy objęcia Górnego Śląska przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej. Dzieje jednego dokumentu” (AP w Katowicach)
 2. „Carla Herrmanna zbiór recept różnych” (AP w Opolu)
 3. „Herbarz szlachty śląskiej” (AP w Opolu)
 4. „Drogi do niepodległości” cz. IV „Polska Odrodzona” (AGAD)
 5. „ZYGUNT WUJEK- artysta nietypowy” (AP w Koszalinie)
 6. „Dyplomacja dawnej Rzeczypospolitej. Sumariusz Ksiąg Poselstw Metryki Koronnej, t. 1: Jagiellonowie (1502-1569)” (AGAD)
 7. „Ku niepodległości – przegląd źródeł” (AP w Gdańsku)

8. „Policja i policjanci kaliscy w II Rzeczypospolitej” (AP w Kaliszu)
9. „Wiek zaklęty w dokumencie. Sto najważniejszych dokumentów z zasobu Archiwum Państwowego w Kaliszu w stulecie archiwów państwowych” (AP w Kaliszu)
10. „Udział mieszkańców Bieżanowa w walce o niepodległość w latach 1914-1920” (AN w Krakowie)
11. „Południowo-zachodnia Wielkopolska w powstaniu 1918-1919” (AP w Lesznie)
12. „Etapy Niepodległości 1917-1921 w materiałach archiwalnych Archiwum Państwowego w Lublinie, Oddział w Radzynie Podlaskim” (AP w Lublinie)
13. „Polski plakat propagandowy dwudziestolecia międzywojennego” – dodruk (AP w Lublinie)
14. „Zapisana pamięć. Najcenniejsze i najciekawsze materiały archiwalne Archiwum Państwowego w Łodzi” (AP w Łodzi)
15. „Bitewnik Łódzki 1914” nr 13 (AP w Łodzi)
16. „Archiwum wiary, wspomnień, dumy i aspiracji. Materiały źródłowe do dziejów parafii Górnoślązaków w Teksasie” (AP w Opolu)
17. „Księga Jubileuszowa Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim W 100-lecie działalności” (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
18. „Sto dokumentów na stulecie Archiwum Państwowego w Płocku” (AP w Płocku)
19. „Dokumenty Niepodległości w regionie siedleckim” (AP w Siedlcach)
20. „Stare druki XVIII wieku w zbiorach biblioteki Archiwum Państwowego w Szczecinie” (AP w Szczecinie)
21. „Ludzie szczecińskiej opozycji (1980–1990)” (AP w Szczecinie)

Załącznik nr 4. Wystawy (stacjonarne i internetowe) zorganizowane i współorganizowane przez archiwa państwowe w 2019 r. – wybór

1. *Unia Lubelska 1569 r.* (AGAD)
2. *Kobiety w walce o niepodległość Polski* (AAN)
3. *Generał Maria Wittek* (AAN)
4. *Dekret o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaliami* (AAN)
5. *Pułkownik Ryszard Kukliński. Polska Samotna Misja - Colonel Ryszard Kukliński - A Polish Lonely Mission* (AAN)
6. *Komunistyczne procesy sądowe żołnierzy wyklętych* (AAN)
7. *Imieniny Ziuka – laurki imieninowe dla Józefa Piłsudskiego* (AAN)
8. *Anna Walentynowicz w zasobie AAN* (AAN)
9. *Generał Józef Haller w zasobie AAN* (AAN)
10. *Muzycy dla Niepodległej* (AAN)
11. *Kampania włoska podczas II wojny światowej z archiwum rodzinnego Andre Skowrońskiego* (AAN)
12. *Kordian Zamorski. Komendant Policji Państwowej* (AAN)
13. *Prawno-historyczne aspekty Traktatu Wersalskiego* (AAN)
14. *75 rocznica Powstania Warszawskiego* (AAN)
15. *75 rocznica Bitwy o Monte Cassino* (AAN)
16. *Bitwy o Monte Cassino* (AAN)
17. *40 rocznica I wizyty Jana Pawła II w Polsce* (AAN)
18. *30. rocznica wyborów 4 czerwca* (AAN)
19. *Skarby AAN* (AAN)
20. *Stefan Rowecki ps. Grot w dokumentach z zasobu AAN* (AAN)
21. *Radomski czerwiec* (AAN)
22. *100. Rocznica podpisania Traktatu Wersalskiego* (AAN)
23. *"Jerzy" Ryszard Białous – dowódca Batalionu "Zośka" AK* (AAN)
24. *Powstanie Warszawskie w fotografii* (AAN)
25. *Krystyna Krahelska* (AAN)
26. *Teresa Bogusławska – najmłodsza poetka Walczącej Warszawy* (AAN)
27. *Międzynarodowy Wyścig Tatrzański* (AAN)
28. *Wrzesień 1939 – Inwazja Niemiec na Polskę* (AAN)
29. *Wrzesień 1939 – Czas krwi i chwały* (AAN)
30. *Wywiad i kontrwywiad Polskiego Państwa Podziemnego w starciu z V-1 i V-2* (AAN)
31. *Solidarność w Nowym Jorku* (AAN)
32. *Solidarnościowe kartki Bożonarodzeniowe i Noworoczne* (AAN)
33. *Archiwalny Fotoplastikon* (NAC, we współpracy m.in. z AP w Poznaniu, AP w Opolu, AP we Wrocławiu, AP w Lublinie, AP w Gdańsku)
34. *Warszawa (mniej) oficjalnie... czyli stolica lat 50. i 60. na fotografiach Zbyszka Siemaszki* (NAC)
35. *Początki białostockiej niepodległości (1918-1920)* (AP w Białymstoku)

36. *Z archiwalnego lamusa* (AP w Białymstoku)
37. *Archiwum i archiwalia bydgoskie w 100-lecie dekretu o archiwach* (AP w Bydgoszczy)
38. *Wojna i okupacja w regionie bydgoskim w latach 1939-1945* (AP w Bydgoszczy)
39. *Cymelia Archiwum Bydgoskiego* (AP w Bydgoszczy)
40. *Bezcenne dokumenty Inowrocławskiego Archiwum* (AP w Bydgoszczy)
41. *Od Wilhelma do Jana Kasprowicza. Historia inowrocławskich pomników* (AP w Bydgoszczy)
42. *Rok Moniuszkowski a mogileńskie tradycje muzyczne w zbiorach Archiwum Państwowego w Bydgoszczy Oddział w Inowrocławiu oraz Miejskiej Biblioteki w Mogilnie* (AP w Bydgoszczy)
43. *Wielokulturowe Strzelno w dwudziestoleciu międzywojennym* (AP w Bydgoszczy)
44. *Na drodze do niepodległości Bydgoszczy i regionu 1918/1920* (AP w Bydgoszczy)
45. *100 dokumentów na 100lecie archiwów w zasobie Archiwum Państwowego w Częstochowie* (AP w Częstochowie)
46. *Najciekawsze i najcenniejsze dokumenty z zasobu Archiwum Państwowego w Częstochowie* (AP w Częstochowie)
47. *Dom Księcia – historia i konspekty* (AP w Częstochowie)
48. *Raków – z dziejów częstochowskiej dzielnicy* (AP w Częstochowie)
49. *Wiek zaklęty w dokumencie* (AP w Kaliszu)
50. *Palcem po mapie... śladami kaliskiego archiwum* (AP w Kaliszu)
51. *Archiwalne memy* (AP w Kaliszu)
52. *30 lat wyborów czerwcowych* (AP w Kaliszu)
53. *Odbudowa Kalisza po zburzeniu miasta w sierpniu 1914 r. – w 105 r. rocznicę zburzenia Kalisza oraz wybuchu I wojny światowej* (AP w Kaliszu)
54. *W okupacyjnym Kaliszu* (AP w Kaliszu)
55. *Ad fontes! 2019* (AP w Kaliszu)
56. *Dzieje Parafii Ewangelicko-Augsburskiej w Kaliszu w archiwaliach* (AP w Kaliszu)
57. *Święta Bożego Narodzenia – radosne, smutne, wzruszające...* (AP w Kaliszu)
58. *Wybory 4 czerwca 1989 roku w zasobie Archiwum Państwowego w Katowicach Oddział w Bielsku-Białej* (AP w Katowicach)
59. *Aby Polska rosła w siłę – plakat propagandowy z lat 70. XX wieku* (AP w Katowicach)
60. *Od dagerotypu do fotografii cyfrowej* (AP w Katowicach)
61. *Akt poświęcenia budynku Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego z 1929 roku* (AP w Katowicach)
62. *Śląsk był polski – będzie polski* (AP w Katowicach)
63. *U źródeł ery industrialnej Śląska (w 250-lecie wydania Prawa Górniczego dla Śląska i Hrabstwa Kłodzkiego oraz utworzenia Wyższego Urzędy Górniczego dla Śląska)* (AP w Katowicach)
64. *Zagłębie Powstań Śląskich. Zagłębie Dąbrowskie wobec I powstania śląskiego* (AP w Katowicach)
65. *Wojciech Korfanty, Ślązak, Polak, Europejczyk* (AP w Katowicach)
66. *Nad Wisłą i Dunajem. Z dziejów przyjaźni polsko-węgierskiej w XX wieku* (AP w Kielcach)

67. *Wychowanie fizyczne dwudziestolecia międzywojennego w źródłach archiwalnych z Archiwum Państwowego w Kielcach* (AP w Kielcach)
68. *Ślady dziewiętnastowiecznego tkactwa w źródłach przechowywanych przez Archiwum Państwowe w Kielcach* (AP w Kielcach)
69. *Od karty inwentarzowej do szukajwarchiwach.pl* (AP w Kielcach)
70. *Historia Archiwum Państwowego w Kielcach w pigułce* (AP w Kielcach)
71. *Skarby sandomierskiego Oddziału Archiwum Państwowego* (AP w Kielcach)
72. *Sandomierz w wojnie obronnej 1939 roku* (AP w Kielcach)
73. *W stulecie dekretu O organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwaljami* (AP w Kielcach)
74. *2. Pułk Artylerii Lekkiej Legionów – w setną rocznicę powstania* (AP w Kielcach)
75. *1 września 1939 roku - nie zapomnimy...* (AP w Kielcach)
76. *Pod znakiem krosien, chusty i nożyc* (AP w Kielcach)
77. *Dziś albo nigdy. Wielka wojna i polskie dążenia niepodległościowe* (AP w Koszalinie)
78. *Tak było... Koszalin 1945. Historia miasta w wybranych źródłach z zasobu Archiwum Państwowego w Koszalinie* (AP w Koszalinie)
79. *Z zasobu Oddziału w Słupsku w 100-leciu archiwów państwowych* (AP w Koszalinie)
80. *30 rocznica pierwszych w powojennej historii Polski, częściowo wolnych wyborów do Sejmu oraz całkowicie wolnych do przywróconego Senatu* (AP w Koszalinie)
81. *80. rocznica wybuchu II wojny światowej w materiałach archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Koszalinie i Oddziału AP w Szczecinku* (AP w Koszalinie)
82. *70 lat MZK Koszalin* (AP w Koszalinie)
83. *Archiwa Rodzinne Niepodległej - zostań bohaterem historii* (AP w Koszalinie)
84. *Tak, to o nas* (AP w Koszalinie)
85. *Historyczna pocztówka z Mielna* (AP w Koszalinie)
86. *100 na 100" czyli 100 najciekawszych materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Koszalinie Oddział w Szczecinku* (AP w Koszalinie)
87. *Cenne i ciekawe –prezentacja oryginałów najcenniejszych materiałów z zasobu Archiwum Narodowego w Krakowie* (AN w Krakowie)
88. *650 lat herbu miasta Krakowa. Wystawa dedykowana Profesorowi Marianowi Friedbergowi w pięćdziesiątą rocznicę śmierci* (AN w Krakowie)
89. *Sąddeczyzna w materiałach archiwalnych Archiwum Narodowego w Krakowie* (AN w Krakowie)
90. *Tożsamość. 100 lat polskiej architektury 1918-1939* (AN w Krakowie)
91. *W rzeczach wielkich wystarczy chcieć – historia powstania Akademii Górniczej* (AN w Krakowie)
92. *Kombinat formy – przestrzeń Huty im. Lenina na fotografiach z lat 1950-1960* (AN w Krakowie)
93. *Historia Szkoły Podstawowej w Zbydniowie* (AN w Krakowie)
94. *A więc Wojna! – wspomnienie 1 września 1939* (AN w Krakowie)
95. *Jak Kraków Naczelnika fetował. Rzecz o budowie pomnika Kościuszki w Krakowie* (AN w Krakowie)

96. *Z woli partii, wysiłkiem całego narodu. Nowa Huta – miasto (nie)idealne* (AN w Krakowie)
97. *Cały naród buduje Nową Hutę. Budowa metalurgicznego giganta pod Krakowem* (AN w Krakowie)
98. *Powiat leszczyński 1939* (AP Leszno)
99. *Chwała Zwycięzcom! – Grupa „Leszno” – Jubileusz 100-lecia Powstania Wielkopolskiego 1918-1919* (AP Leszno)
100. *Unia Lubelska – historia i dziedzictwo* (AP w Lublinie)
101. *Dokumenty Niepodległej z zasobu Archiwum Państwowego w Lublinie* (AP w Lublinie)
102. *Lublin po bombardowaniu 9 IX 1939 r.* (AP w Lublinie)
103. *Walka o Kościół mieszkańców Kraśnika Fabrycznego 1959* (AP w Lublinie)
104. *Znani nieznani. Polacy świata* (AP w Lublinie)
105. *Korespondencja Marianny z Kąskich i Eustachego Potockich* (AP w Lublinie)
106. *Polityka okupanta niemieckiego wobec obywateli polskich w świetle materiałów archiwalnych Archiwum Państwowego w Lublinie Oddział w Radzynie Podlaskim* (AP w Lublinie)
107. *Skarby Archiwum Państwowego w Lublinie* (AP w Lublinie)
108. *Z archiwów rodzinnych* (AP w Lublinie)
109. *Z archiwalnego skarbca* (AP w Łodzi)
110. *Łódzki Piotruś* (AP w Łodzi)
111. *Zachodźże czerwone słońeczko* (AP w Łodzi)
112. *3 × NAJ - Najciekawsze, najatrakcyjniejsze, najcenniejsze dokumenty Archiwum Państwowego w Łodzi* (AP w Łodzi)
113. *100 lat policji w Zduńskiej Woli* (AP w Łodzi)
114. *Poczta w Getcie Łódzkim 1940-1944* (AP w Łodzi)
115. *Łódź wojewódzka – początki* (AP w Łodzi)
116. *Łódzkie Świątynie* (AP w Łodzi)
117. *Made in Łódź* (AP w Łodzi)
118. *Drogi do Niepodległej. 1919-2019. 100-lecie archiwów państwowych* (AP w Malborku)
119. *Skarby malborskiego archiwum* (AP w Malborku)
120. *Pamiętki po tych co odeszli, czyli II wojna światowa w archiwaliach 1939-1945* (AP w Malborku)
121. *Rok 1920. W przededniu Plebiscytu na Warmii i Mazurach* (AP w Olsztynie)
122. *Kalendarze dawniej i dziś w zasobie Archiwum Państwowego w Olsztynie* (AP w Olsztynie)
123. *Darowizny w zasobie Archiwum Państwowego w Olsztynie* (AP w Olsztynie)
124. *Nowy początek. Archiwiści i archiwa na Pomorzu po 1945 roku* (AP w Olsztynie)
125. *Żydzi na Górnym Śląsku* (AP w Opolu)
126. *Żydzi w Opolu w latach 1945-1968* (AP w Opolu)
127. *Materiały do badań genealogicznych* (AP w Opolu)
128. *Odra rzeka wspomnień i wyzwania* (AP w Opolu)
129. *Afisze Teatru miejskiego w Nysie 1820-1933. Podróż sentymentalna* (AP w Opolu)

130. *Wystawa dokumentów biograficznych „Opolanie znani i nieznani”* (AP w Opolu)
131. *Stefan Oswald Popiołek* (AP w Opolu)
132. *Z dziejów gier hazardowych* (AP w Opolu)
133. *Spuścizny i kolekcje w Archiwum Państwowym w Opolu* (AP w Opolu)
134. *Opole '89 - Nasza droga do wolności* (AP w Opolu)
135. *Wystawa z okazji 250. rocznicy urodzin J. Elsnera* (AP w Opolu)
136. *Rekonstrukcja lokalu wyborczego z 4 czerwca 1989 roku* (AP w Opolu)
137. *Najstarsze dokumenty głubczyckie* (AP w Opolu)
138. *Dokumenty cechów opolskich* (AP w Opolu)
139. *Materiały do dziejów 10 Opolskiej Brygady Logistycznej w Opolu w zasobie APO* (AP w Opolu)
140. *Ślązacy dla Niepodległej* (AP w Opolu)
141. *Archiwalia rodzinne* (AP w Opolu)
142. *Pierniki - podróż do krainy zmysłów... przez Śląsk, Łużyce Górne i 900-letnią kulturę kulinarną w Europie Środkowej* (AP w Opolu)
143. *Kultowe miejsca Opola na planszach* (AP w Opolu)
144. *100 na 100 – sto ciekawostek archiwalnych na 100 lecie powołania sieci archiwów państwowych* (AP w Opolu)
145. *1914-1918. Piotrków i Piotrkowianie w czasie wojny i okupacji* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
146. *Materiały Konspiracyjne. Związek Walki Zbrojnej* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
147. *Źródła do dziejów Brzezin w zasobie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
148. *Zasób Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim Oddział w Tomaszowie Mazowieckim* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
149. *Wybory 4 czerwca 1989 r. w plakatach i drukach ulotnych* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
150. *Piotrkowskiej archiwistyki drogi do niepodległości* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
151. *Dzieje Drzewicy w materiałach archiwalnych* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
152. *Wybory 4 czerwca 1989 r. w drukach i plakatach wyborczych* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
153. *Powiat tomaszowski w okresie II wojny światowej* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
154. *100-lecie Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
155. *Archiwa wczoraj i dziś. W 100. rocznicę podpisania Dekretu o archiwach państwowych i opiece nad archiwaliami oraz 100-lecie działalności Archiwum Państwowego w Piotrkowie Trybunalskim* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
156. *Piotrkowskie tchnienie X Muzy* (AP w Piotrkowie Trybunalskim)
157. *Zbiory prywatne i spuścizny w zasobie Archiwum Państwowego w Płocku* (AP w Płocku)
158. *Metamorfozy Archiwum Państwowego w Płocku (1919-2019)* (AP w Płocku)
159. *Zbiory i spuścizny w zasobie Archiwum Państwowego w Płocku* (AP w Płocku)

160. *Kocham wolność. Kutno – wybory 4 czerwca 1989 roku* (AP w Płocku)
161. *Powstanie Wielkopolskie – rozkaz!. Dokumenty Powstania Wielkopolskiego* (AP w Poznaniu)
162. *Kolegium Jezuickie i Uniwersytet* (AP w Poznaniu)
163. *Gnieźnieńskie budownictwo mieszczańskie w XIX i XX wieku* (AP w Poznaniu)
164. *Wydarzenia z życia Kościoła gnieźnieńskiego i miasta Gniezna w perspektywie rocznic* (AP w Poznaniu)
165. *Konin Zofii Urbanowskiej w archiwaliach* (AP w Poznaniu)
166. *Autobiograficzne wątki w powieści „Księżniczka” w świetle dokumentów archiwalnych* (AP w Poznaniu)
167. *Powstanie 1863 roku we Wschodniej Wielkopolsce w materiałach Archiwum Państwowego w Poznaniu Oddział w Koninie* (AP w Poznaniu)
168. *Zagłada Żydów w świetle dokumentów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Przemyślu* (AP w Przemyślu)
169. *Sto fotografii na Stulecie Archiwów* (AP w Przemyślu)
170. *Czas radości Wielkiej Nocy* (AP w Przemyślu)
171. *Setna rocznica odzyskania Niepodległości. Losy narodu polskiego* (AP w Przemyślu)
172. *Najciekawsze i najcenniejsze archiwalia z naszego zasobu* (AP w Przemyślu)
173. *Bądźmy dzieckiem jak najdłużej* (AP w Przemyślu)
174. *Niech lew mieszka w Waszych sercach!* (AP w Przemyślu)
175. *Archiwa Rodzinne Niepodległej* (AP w Przemyślu)
176. *Z kart historii Teatru Fredreum* (AP w Przemyślu)
177. *Na scenie, estradzie i srebrnym ekranie. Życie kulturalne Radomia od 2 połowy XIX w. do lat 30-tych XX w.* (AP w Radomiu)
178. *Moje...Twoje...Nasze...* (AP w Radomiu)
179. *W samo południe 4 czerwca 1989 r.* (AP w Rzeszowie)
180. *Najcenniejsze materiały z zasobu AP Rzeszów* (AP w Rzeszowie)
181. *Ślady niepodległości* (AP w Rzeszowie)
182. *Archiwalne detale* (AP w Rzeszowie)
183. *Witaj szkoło!* (AP w Rzeszowie)
184. *Zachować dla przyszłości – II wojna światowa w Naszej pamięci* (AP w Rzeszowie)
185. *650 lat Strachociny* (AP w Rzeszowie)
186. *80 rocznica wybuchu II wojny światowej* (AP w Rzeszowie)
187. *Śladami Sienkiewicza* (AP w Siedlcach)
188. *100 lat siedleckiej Policji* (AP w Siedlcach)
189. *Okupacja na hitlerowskich afiszach. W 80. rocznicę wybuchu II wojny światowej* (AP w Siedlcach)
190. *Policja Państwowa Powiatu Suwalskiego i Marian Borzęcki, Komendant Główny PP* (AP w Suwałkach)
191. *Niezwykłe archiwalia* (AP w Suwałkach)
192. *Przedwojenne Archiwum Państwowe w Suwałkach i jego pracownicy* (AP w Suwałkach)

193. *Gdy inni byli już wolni. Suwalszczyzna (listopad 1918 - sierpień 1919)* (AP w Suwałkach)
194. *65 lat Archiwum Państwowego w Elku 1954-2019* (AP w Suwałkach)
195. *Najcenniejsze archiwalia Archiwum Państwowego w Suwałkach* (AP w Suwałkach)
196. *Materiały archiwalne ze zbiorów prywatnych w zasobie AP w Suwałkach* (AP w Suwałkach)
197. *Początki polskiego Szczecina* (AP w Szczecinie)
198. *Lubinus mniej znany* (AP w Szczecinie)
199. *Szczecińska opozycja antykomunistyczna lat 80. i czasy przełomu w obiektywie Jarosława Kaczorowskiego i Pawła Woźniaka* (AP w Szczecinie)
200. *Przyszłość w przeszłości” – nowe spojrzenie na modę studentów projektowania ubioru Akademii Sztuki w Szczecinie* (AP w Szczecinie)
201. *Z szuflady międzyzdrojanki – historia Międzyzdrojów domowymi archiwaliami opowiedziana* (AP w Szczecinie)
202. *Józef Gabriel Jęczkowiak zapomniany bohater listopada 1918 roku* (AP w Szczecinie)
203. *Historia alkoholem pisana* (AP w Toruniu)
204. *Młyny, cukrownie, spółdzielnie. Historia u podstaw na Kujawach i Ziemi Dobrzyńskiej* (AP w Toruniu)
205. *My Burmistrz i Rada Miasta Torunia. List jako forma kontaktów politycznych, gospodarczych i społecznych* (AP w Toruniu)
206. *Sądownictwo w Prusach Zachodnich w XIX i na pocz. XX w.* (AP w Toruniu)
207. *Toruńskie skarby – cymelia Archiwum Państwowego w Toruniu* (AP w Toruniu)
208. *W 30-lecie Roku Przełomu. Wybory do Sejmu i Senatu 4 i 18 czerwca 1989 roku w województwie wrocławskim w źródłach archiwalnych* (AP w Toruniu)
209. *Wychodząc z cienia* (AP w Toruniu)
210. *Między Niemcami a Polską* (AP w Toruniu)
211. *100 dokumentów na 100-lecie archiwów* (AP we Wrocławiu)
212. *Archiwa Rodzinne Niepodległej* (AP we Wrocławiu)
213. *Najcenniejsze legnickie dokumenty* (AP we Wrocławiu)
214. *Co kryją archiwa Schaffgotschów?* (AP we Wrocławiu)
215. *100-lecie podpisania dekretu o powstaniu państwowej sieci archiwalnej* (AP we Wrocławiu)
216. *Marynistyka pod Śnieżką* (AP we Wrocławiu)
217. *Powstała aby żyć* (AP we Wrocławiu)
218. *Pomniki ofiar I wojny światowej w Kotlinie Jeleniogórskiej* (AP we Wrocławiu)
219. *Dr Stanisław Bernatt – życie i twórczość* (AP we Wrocławiu)
220. *Jeleniogórski Czerwiec 1989* (AP we Wrocławiu)
221. *Wokół jeleniogórskiego ratusza. Miejsca, firmy i ludzie* (AP we Wrocławiu)
222. *Łowiczenie w walce o niepodległość* (AP w Warszawie)
223. *Skarby warszawskiego archiwum – wystawa unikatowych dokumentów, fotografii i map* (AP w Warszawie)
224. *Warszawa w obiektywie Jana Bułhaka* (AP w Warszawie)
225. *Świat dziecka...* (AP w Warszawie)

226. *Nie po drodze nam z przeciwnikami socjalizmu...* (AP w Warszawie)
227. *Tajemnice warszawskich archiwów* (AP w Warszawie)
228. *Być kobietą, być kobietą...* (AP w Warszawie)
229. *Jeszcze słycać śpiew i rżenie koni...* (AP w Warszawie)
230. *Od wojny do wojny, czyli obraz życia Warszawy w czasach przelomu* (AP w Warszawie)
231. *Za murem. Jak powstawało warszawskie getto* (AP w Warszawie)
232. *Zbiór Teresy Kołowczyk z lat 1900-1991 przykładowy zbiór dokumentów rodzinnych, przechowywanych w zasobie oddziału* (AP w Warszawie)
233. *Projekt Świdermajer* (AP w Warszawie)
234. *Pułtuski spacer w czasie i przestrzeni 1945-2019* (AP w Warszawie)
235. *Rodzina Witaczków w archiwaliach* (AP w Warszawie)
236. *Milanówek w fotografii mieszkańców* (AP w Warszawie)
237. *Zamość 1939* (AP w Zamościu)
238. *2019 Rok Doktora Zygmunta Klukowskiego w Szczepieszyźnie* (AP w Zamościu)
239. *Wirtualny Teatr Historii NIEPODLEGŁA* (AP w Zamościu)
240. *Zamość dawniej i dziś – cyfrowa kolekcja dawnych fotografii Zamościa* (AP w Zamościu)
241. *430 lat Ordynacji Zamojskiej* (AP w Zamościu)
242. *Powstanie Zamojskie 1942–1944* (AP w Zamościu)
243. *Historia Archiwum Państwowego w Zielonej Górze* (AP w Zielonej Górze)
244. *Ku jedności i niepodległości – Nowe Kramsko 1919 r. – powstańcza bitwa okiem archeologa* (AP w Zielonej Górze)
245. *Od stu lat wszędzie dla wszystkich. 100 lat Polskiego Czerwonego Krzyża* (AP w Zielonej Górze)
246. *Na wierność Rzeczypospolitej. Królewskie miasto Wschowa – jego rozwój i znaczenie w dziejach państwa polskiego* (AP w Zielonej Górze)
247. *Wybory 4-czerwca 1989 roku w Zielonogórskim* (AP w Zielonej Górze)
248. *100 najciekawszych i najcenniejszych materiałów archiwalnych z zasobu Archiwum Państwowego w Zielonej Górze na 100 - lecie odzyskania niepodległości przez Polskę i 100-lecie archiwów państwowych* (AP w Zielonej Górze)